DÖNEM : 21 YASAMA YILI : 1

T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ

CİLT : 3

20 nci Birleşim
23 . 6 . 1999 Çarşamba

Sayfa

İÇİNDEKİLER

I. – GEÇEN TUTANAK ÖZETİ 3

II. – GELEN KÂĞITLAR 5

III. – BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI 6,18

A) GÜNDEMDIŞI KONUŞMALAR 6

1. – İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın'ın, vergi kanunlarında değişiklik yapan 4369 sayılı Kanunun uygulamada yarattığı sorunlara ilişkin gündemdışı konuşması ve Maliye Bakanı Sümer Oral'ın cevabı 6:9

2. – Kocaeli Milletvekili Mehmet Batuk'un, memur ve işçi emeklilerinin hayat şartlarına ilişkin gündemdışı konuşması 9:10

3. – Diyarbakır Milletvekili Abdulbaki Erdoğmuş'un, İran'da yapılan İslam Konferansına ilişkin gündemdışı konuşması 10:11

B) GENSORU, GENELGÖRÜŞME, MECLİS SORUŞTURMASI VE MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİ 11

1. – Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, köylerin sorunlarının araştırılarak köy kalkınması ile alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/16) 11:13

2. – Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu ve 36 arkadaşının, telefonların yasadışı olarak dinlendiği iddialarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/17) 13:15

Sayfa

3. – İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak ve 23 arkadaşının, bazı basın kuruluşlarının kamu imkânlarından, baskı kurmak suretiyle yararlandıkları iddialarının araştırılması amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/18) 15:17

C) TEZKERELER VE ÖNERGELER *18*

1. – Kuzeyden Keşif Harekâtının görev süresinin 30.6.1999 tarihinden itibaren altı ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/237) 18:42

IV. – ÖNERİLER **18**

A) DANIŞMA KURULU ÖNERİLERİ *18*

1. – Gündemdeki sıralamanın yeniden yapılması ile Genel Kurulun çalışma süresine ilişkin Danışma Kurulu önerisi 18

V. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER **42**

1. – Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu (1/347) (S. Sayısı: 7) 42:59

2. – Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarı ve Plan ve Bütçe ve Dışişleri komisyonları raporları (1/346) (S. Sayısı: 5) 59:66, 70:93

VI. – SORULAR VE CEVAPLAR **67**

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI *67*

1. – Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu'nun, Adıyaman'daki tütün üreticilerinin alacaklarına ve tütün taban fiyatının altında alım yapılmasının nedenine ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen'in yazılı cevabı (7/59) 67:68

I. – GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

TBMM Genel Kurulu saat 15.00'te açıldı.

Karaman Milletvekili Hasan Çalış, ülkemizin sağlık sorunlarına ve alınması gereken tedbirlere,

Gümüşhane Milletvekili Lütfi Doğan, halkımızın Türkiye Büyük Millet Meclisinden beklentilerine,

İlişkin gündemdışı birer konuşma yaptılar.

Eskişehir Milletvekili Mehmed Sadri Yıldırım'ın, Türkiye'deki tüm emekliler ile Sosyal Sigortalar Kurumunun durumuna ve alınması gereken tedbirlere ilişkin gündemdışı konuşmasına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan cevap verdi.

Belçika'ya gidecek olan:

Millî Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoğlu'na, Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoğlu'nun,

Dışişleri Bakanı İsmail Cem'e, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hasan Hüsamettin Özkan'ın;

İtalya'ya gidecek olan Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel'e, Devlet Bakanı Fikret Ünlü'nün;

Bosna - Hersek'e gidecek olan Devlet Bakanı Sadi Somuncuoğlu'na, Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez'in;

Fransa'ya gidecek olan Devlet Bakanı Tunca Toskay'a, Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıkulu'nun,

Vekâlet etmelerinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Cumhurbaşkanlığı;

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA) Türk Grubunun yaptığı toplantıda, Başkanlığa İstanbul Milletvekili Mehmet Gül'ün,

NATO Parlamenter Asamblesi Türk Grubunun (NATO PA) yaptığı toplantıda, Başkanlığa İstanbul Milletvekili Tahir Köse'nin,

Seçildiklerine ilişkin Geçici Başkanlık,

Tezkereleri ile;

Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının:

Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarımızın daha etkin kullanımının sağlanması ve komşu ülkelerle olan su sorununa çözüm bulunması (10/13),

Trafik kazalarının önlenebilmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi (10/14)

İşsizlik ve yoksulluk sorununun araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi (10/15),

Amacıyla birer Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergeleri ve,

Zonguldak Milletvekili Ömer Barutçu'nun, İçişleri Komisyonundan istifa ettiğine ilişkin önergesi;

Genel Kurulun bilgisine sunuldu; Başkanlıkça, Meclis araştırması önergelerinin gündemdeki yerlerini alacağı ve öngörüşmelerinin, sırasında yapılacağı açıklandı.

22.6.1999 Salı ve 23.6.1999 Çarşamba günlerinde sözlü sorular ile diğer denetim konularının görüşülmemesine; 22.6.1999 tarihli Gelen Kâğıtlarda yayımlanan 6 sıra sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile Askerî Hâkimler Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarının 48 saat geçmeden gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmına alınarak görüşmelerine bu birleşimde başlanmasına ve görüşmelerin tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılmasına ilişkin Danışma Kurulu önerisi kabul edildi.

Alınan karar gereğince, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile Askerî Hâkimler Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının (1/375) (S. Sayısı: 6) yapılan görüşmelerden sonra kabul edildiği ve kanunlaştığı açıklandı.

23.6.1999 Çarşamba günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşime 19.35'te son verildi.

Mehmet Vecdi Gönül
Başkanvekili

Levent Mıstıkoğlu	*Hüseyin Çelik*
Hatay	Van
Kâtip Üye	Kâtip Üye

No. : 15

II. – GELEN KÂĞITLAR
23.6.1999 ÇARŞAMBA

Raporlar

1. - Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu (1/374) (S.Sayısı: 7) (Dağıtma tarihi: 23.6.1999) (GÜNDEME)

2. - 1999 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/1) (S.Sayısı: 3) (Dağıtma tarihi: 23.6.1999) (GÜNDEME)

3. - 1997 Mali Yılı Genel Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi İle 1997 Mali Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/122, 1/3) (S.Sayısı: 8) (Dağıtma tarihi: 23.6.1999) (GÜNDEME)

4. - Katma Bütçeli İdareler 1999 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/2) (S.Sayısı: 4) (Dağıtma tarihi: 23.6.1999) (GÜNDEME)

5. - 1997 Mali Yılı Katma Bütçeye Dahil Kuruluşların Kesinhesaplarına Ait Genel Uygunluk Bildiriminin Sunulduğuna İlişkin Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi İle 1997 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/123, 1/4) (S.Sayısı: 9) (Dağıtma tarihi: 23.6.1999) (GÜNDEME)

Sözlü Soru Önergesi

1. - Hatay Milletvekili Namık Kemal Atahan'ın, Gazetecilerin kulislere girmelerinin yasaklanıp yasaklanmayacağına ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanından sözlü soru önergesi (6/6) (Başkanlığa geliş tarihi: 21/6/1999)

Meclis Araştırması Önergeleri

1.- Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, köylerin sorunlarının araştırılarak köy kalkınması ile ilgili alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/16) (Başkanlığa geliş tarihi: 3.6.1999)

2.- Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu ve 36 arkadaşının, telefonların yasa-dışı olarak dinlendiği iddialarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/17) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.6.1999)

3.- İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak ve 23 arkadaşının, bazı basın kuruluşlarının kamu imkânlarından baskı kurmak suretiyle yararlandıkları iddiaları konusunda Anayasanın 98 inci İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/18) (Başkanlığa geliş tarihi: 9.6.1999)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15.00

23 Haziran 1999 Çarşamba

BAŞKAN: Başkanvekili Nejat ARSEVEN

KÂTİP ÜYELER : Hüseyin ÇELİK (Van), Levent MISTIKOĞLU (Hatay)

BAŞKAN – Türkiye Büyük Millet Meclisinin 20 nci Birleşimini açıyorum.

Toplantı yetersayısı vardır; görüşmelere başlıyoruz.

Gündeme geçmeden önce, üç arkadaşıma gündemdışı söz vereceğim.

Gündemdışı ilk söz, 4369 sayılı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapan Kanunun uygulamada yarattığı sorunlar hakkında söz isteyen, İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın'a aittir.

Buyurun Sayın Ayaydın. (ANAP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 5 dakikadır efendim.

III. – BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

A) GÜNDEMDIŞI KONUŞMALAR

1. – İstanbul Milletvekili Aydın Ayaydın'ın, vergi kanunlarında değişiklik yapan 4369 sayılı Kanunun uygulamada yarattığı sorunlara ilişkin gündemdışı konuşması ve Maliye Bakanı Sümer Oral'ın cevabı

AYDIN AYAYDIN (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 4369 sayılı Vergi Yasasının uygulanmasında çıkan sonuçlarla ilgili görüşlerimi açıklamak üzere gündemdışı söz almış bulunmaktayım; bu vesileyle, Yüce Heyetinizi saygılarımla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, bilindiği gibi, geçen yıl çıkarılan Vergi Yasasında ve o Vergi Yasasının uygulanmasında, bugüne kadar, kamuoyunun çeşitli kesimlerinde sıkıntı yaratan birçok konu gündeme gelmiştir.

Özellikle, ekonomik darboğazın yaşandığı ortamda ve global krizin etkilerinin yine Türk ekonomisini etkilediği bir dönemde, bu yasanın uygulamasında, iş âlemini son derece rahatsız eden ve ekonominin önünü tıkayan birçok sorunla karşılaşılmıştır.

Bunların başında peşin vergi yer almaktadır. Bilindiği gibi, hem gerçek kişilerden ve hem de tüzelkişilerden, üçer aylık dönemler itibariyle peşin vergi alınmaktadır. Oysa, iş âlemimizin, işadamlarımızın, sanayicilerimizin ve esnaflarımızın satmış oldukları mallar, genellikle altı veya sekiz ay vadeli satışlardır. Kazancını henüz tahsil etmeyen tüccar ve esnaflarımız, bu kazançlarından ötürü, henüz kasasına girmeyen kazançlarından ötürü, üçer aylık dönemler itibariyle peşin vergi ödemek durumunda kalıyorlar.

Gerçek kişilerdeki vergi tarifesi artan oranlı olduğu için, en düşük oran yüzde 15 sınırıdır. Yüzde 10'luk müsamaha payı da dikkate alındığında, gerçek kişilerden, üçer aylık dönemler itibariyle, yüzde 13,5 peşin vergi alınmaktadır. Oysa, Kurumlar Vergisi tarifesi tek oranlı olduğu için ve bu oran da yüzde 30 olduğundan dolayı, tüzelkişilerden, üçer aylık dönemler itibariyle, vatandaşlarımızdan yüzde 25 oranında peşin vergi alınmaktadır. Bu yüzde 25'lik oranın yüzde 10 müsamaha payı da dikkate alındığında, yaklaşık yüzde 22,5 oranında, vatandaşlarımızın henüz kasalarına para girmediği halde, henüz tahsil etmediği halde, tahsil etmediği kazancın vergisini ödemek du-

rumundadırlar. Oysa, ülkede yaşanan bu ekonomik kriz ortamında, işadamlarımızın işletme sermayesi sıkıntısı çektiği bu dönemde, işletme sermayesini de onların elinden alıp vergi olarak tahsil ettiğinizde, bundan sonraki yıllarda iş âleminin ödeyeceği vergi kalmamaktadır.

Bugün, kepenklerini açmayan esnafımız, tüccarımız var; bugün, hiç alışveriş yapmadan, siftah yapmadan dükkânını ve kasasını kapatan esnafımız var. Mutlaka, peşin vergiyle ilgili iyileştirme yapılmalıdır. Eğer, bu iyileştirme bugünkü ortamda yapılmaz da, bundan bir ay sonra, iki ay sonra yapılırsa, o alınacak önlemlerin artık hiçbir faydası olmayacaktır. Bu bakımdan, peşin vergi için iki dönem olarak -yani, altı ayda bir ve onun da oranının mutlaka aşağıya çekilmesiyle- yeni bir düzenleme yapılması zorunluluğu vardır.

Bir de, faiz ve repo gelirleri ile telif ücretlerinden doğan kazançlar, yıl sonu itibariyle beyannameye tabi tutulmaktadır. Her türlü kazanç mutlaka vergilendirilmelidir; ama, halkımız, cebindeki parayı götürüp bankaya yatırdıktan sonra -ister mevduat olsun ister repo olsun isterse telif ücretleri olsun- ona, yıl sonunda mutlaka beyanname verme yükümlülüğü getirildiğinde, o bezginlikle, parasını artık bankalara götürmeyecektir. Bu bakımdan, tasarruflara, repoya ve telif ücretlerine uygulanacak olan vergi oranı ne ise, kaynağından, stopaj yoluyla kesilmesiyle ilgili, mutlaka, Maliye Bakanlığının, bu konuda yeni bir düzenleme yapmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Malî milat uygulaması, konjonktürden kaynaklanan zamanlama açısından...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – 1 dakika eksüre veriyorum efendim.

AYDIN AYAYDIN (Devamla) – Ülke ekonomisinin darboğazda olduğu bir dönemde, ülke kaynaklarının yurt dışındaki yabancı bankalarda yaklaşık 70 milyar dolar parası varken, bugün, Türkiye, ekonomisinin çarkında döndürmek üzere, yurt dışından, libor+15 ile para talep etmekte ve bunu alamamaktadır.

Malî milat, elbette, karaparanın önlenmesi açısından, nereden buldun açısından son derece önemlidir; bundan vazgeçilmemeli; ama, bugünkü koşullar karşısında, ülke ekonomisinin ihtiyacı nedeniyle, mutlaka, belli bir süre ertelenmeli ve bununla ilgili, sanıyorum, Sayın Bakanımızın bir düzenlemesi olacaktır; bu konuda, Sayın Bakanımızdan ilgi rica ediyoruz.

Emlak Vergisinde, yeni bir beyanname verme imkânı sağlanmalıdır; vatandaşlarımız, yeniden bir beyan değeri tespit etmelidir ve bunun üzerinden vergi alınmalıdır.

Hepinize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Ayaydın.

Hükümet, gündemdışı konuşmaya cevap verecek mi efendim?

MALİYE BAKANI SÜMER ORAL (İzmir) – Evet efendim.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Bakanım.

MALİYE BAKANI SÜMER ORAL (İzmir) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; İstanbul Milletvekili Sayın Aydın Ayaydın, gündemdışı konuşmasında, geçen yıl kabul edilen ve bu yılın başında uygulamaya konulan 4369 sayılı Vergi Kanunuyla ilgili görüşlerini ve bazı konularda ortaya çıkan sıkıntıları dile getirdiler.

Sayın Başkan, izniniz olursa, bu konulardaki düşüncelerimi arz etmek istiyorum.

Bilindiği gibi, geçen yıl temmuz ayında kanunlaşan ve içinde bulunduğumuz yılın başından itibaren de yürürlüğe giren 4369 sayılı Vergi Kanunu, esas itibariyle, şu amaçları hedefliyordu: Vergi tabanının genişletilmesi, kayıtdışı ekonominin kayıt içerisine alınması, vergi yasalarının daha basit ve herkesçe anlaşılabilir bir hale getirilmesi, bireylerin vergi yükünü artırmaksızın toplam vergi gelirlerinin artırılması.

Kabul edilirken toplumun geniş bir kesiminde uzun süre tartışılan ve genel kabul gören Vergi Kanunu, içerisinde bulunduğumuz yılda, yeniden birçok tartışmanın odak noktası haline gelmiştir. Her gün, Vergi Kanununa ilişkin çeşitli değerlendirmeler ortaya konulmaktadır. Bunlar, ana hatları itibariyle şu noktalarda toplanmaktadır: Malî milat üzerinde farklı değerlendirmeler vardır. Geçici vergide -vade yönünden ve oran yönünden- yeniden yapılanma talepleri vardır. Enflasyon muhasebesinin mutlaka vergi sistemimizin içerisine dahil edilmesi istenilmektedir. Stopaj yoluyla vergilenen menkul sermaye iratlarının beyanı üzerinde durulmaktadır ve nihaî vergi olarak stopajla halledilmesi talepleri vardır. Emlak Vergisinde birtakım değişiklik istemleri vardır ve götürü vergi mükellefleriyle ilgili uygulamalarda farklı değerlendirmeler söz konusudur.

Şüphesiz, konjonktür olarak, yaşadığımız ekonomide bir daralma söz konusudur. Ekonomik sorunların ne ölçüde Vergi Kanunu kaynaklı olduğu tartışma konusudur; ancak, kabul edildiği sırada, bazı istisnalar dışında genel kabul görmüş olan vergi düzenlemeleri, şimdi, biraz evvel de ifade ettiğim gibi, geniş bir kesim tarafından eleştirilmektedir.

Hiç kuşku yok ki, bunları, Maliye Bakanlığı olarak, görmezlikten gelemeyiz. Esas olan ekonomidir, ekonominin canlılığıdır; vergi de, bütün bu saydığım canlılığın ve ekonomik hızın kesilmesi gibi durumlara ilgisiz kalamaz.

Vergi politikalarında ekonomik fonksiyon, en az fiskal fonksiyon kadar önemlidir. Vergi mutlaka alınacaktır, ihtiyaç kadar alınacaktır ve en sağlam kaynak olduğu için, finansman aracı olarak da o tercih edilecektir; ama, bütün bunları yaparken, verginin ekonomik boyutu asla ihmal edilmeyecektir; çünkü, vergi, sağlıklı bir ekonomide, üreten bir ekonomide, hızlı bir ekonomide daha fazlasıyla tahsil edilir. Vergiye sadece fiskal açıdan bakılıp ekonomik boyutu ihmal edilirse, bir süre sonra fiskal boyutunun da beklendiği gibi gerçekleşmediği görülebilir. Fevkalade hassas bir konudur. Şablonu çok iyi koymak lazım, aradaki ilişkileri son derece titiz bir şekilde değerlendirmek lazım. Büyük bir denge içerisinde olması gerekir; esasen, aranan da budur. Biz de hükümet olarak bunu arıyoruz; ileri sürülen eleştiriler ve görüşler nelerdir, bunların haklılık derecesi nedir, neler yapılabilir; bunlara bakıyoruz. Kanunun özüne sadık kalınarak, haklı talepler, bütün bunlar, Bakanlar Kurulumuzca ele alınarak değerlendirilecektir; özüne sadık kalınarak, bütün talepler ayrı ayrı değerlendirilecektir.

Vergi kanunları konusunda ortaya atılan bu görüşleri ve eleştirileri gayet objektif bir şekilde değerlendiriyoruz. Vergi kanunlarında değişiklik yapılmaması konusunda katı bir tutum içerisinde değiliz, bir kompleks de yoktur. Mühim olan, ekonominin muntazam işlemesi ve verginin, sağlıklı bir şekilde, ihtiyaç oranında alınması ve özellikle, ekonomi dışında, kayıt dışında kalan işlemlerin de kayıt içerisine ve vergi düzeni içerisine girmesidir.

Değerli arkadaşım Profesör Ayaydın'ın görüşlerini de dikkatle izledim ve onları da, mutlaka, bu çalışmalarımızda değerlendireceğiz. Ben, değerli arkadaşıma teşekkür ediyorum; çünkü, kamuoyu, gerçekten, bu konuda fevkalade hassastır. Uzunca bir süredir, biraz evvel ifade ettiğim tarzda, bu görüşler dile getirilmektedir. Ben de kendileri gibi düşünüyorum; bu konuyu da çok uzatmamak lazım, bir neticeye varılması gerekir. Bu, sadece benim değil, Hükümetin de görüşüdür ve gerek Sayın Başbakan gerek Sayın Başbakan Yardımcısı ve gerek Anavatan Partisi Sayın Genel Başkanı bu konudaki düşüncelerini de ortaya koymuşlardır. Öyle sanıyorum ki, önümüzdeki günlerde bu konuda da bir neticeye varılacaktır, boyutları belli olacaktır; bir an evvel de, uzatmadan, burada ne yapılacaksa yapılacaktır.

Sayın Başkan, ben, tekrar, size ve değerli milletvekili arkadaşlarıma saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Gündemdışı ikinci söz, memur ve işçi emeklilerinin hayat şartlarıyla ilgili olarak söz isteyen, Kocaeli Milletvekili Mehmet Batuk'a aittir.

Buyurun Sayın Batuk. (FP sıralarından alkışlar)

2. – Kocaeli Milletvekili Mehmet Batuk'un, memur ve işçi emeklilerinin hayat şartlarına ilişkin gündemdışı konuşması

MEHMET BATUK (Kocaeli) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ülkemizin son günlerde özellikle tartışılan konusu ve önemli bir kitlesinin beklentisi olan memur ve emeklilerimizin geçim sıkıntılarıyla ilgili söz almış bulunuyorum; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın milletvekilleri, elbette, sizler de benim gibi takip ediyorsunuz; ülkemiz, önemli bir tartışmanın içindedir. Memurlarımız sokaklara dökülmüş, haklarını arama mücadelesi içindedirler. Özellikle üç önemli memur konfederasyonunun, Memur-Sen, KESK ve Kamu-Sen Konfederasyonlarının sokaklara taşan, haklarını alma mücadelesi içindeki gayretlerini hepimizin duyması, görmesi gerektiği kanaatindeyim.

Şu anda, ülkemizde kamu çalışanlarının ve emeklilerinin sıkıntılarını hepimiz biliyoruz; ama, rakamlarla bir kez daha ifade etmek isterim : En düşük maaş alan memurumuz 87 milyon lira maaş alıyor. Asgarî ücret 57 milyon lira civarında. En düşük maaş alan işçi emeklisi 70 milyon lira civarında maaş alıyor, memur emeklilerimiz 90 milyon lira civarında maaş alıyor. Hele, Bağ-Kur emeklilerimizin durumu içler acısı; en düşük maaş alan kesiminin aldığı para 37 milyon lira civarındadır.

Sayın milletvekilleri, bu ücretlerle geçinilemeyeceğini, elbette hepimiz biliyoruz. Bu ücretlerle geçinilemeyeceğinin izahına gerek yoktur. Ülkemizde, şu anda, 4 kişilik bir ailenin yalnızca zorunlu mutfak masrafları, beslenme giderleri 105 milyon lira civarındadır. Bunun içinde hiçbir lüks ve israfı yoktur. 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı, geçim standartlarında, 325 milyon lira civarında bir paraya gereksinim duyulmaktadır. Biraz önce ifade ettiğimiz rakamlar ile bunlar arasındaki uçurumu, herhalde, elimizi vicdanımıza koyarak yeniden gözden geçirmemiz gerekiyor. Petrol ürünlerine, sadece Ocak 1999-Haziran 1999 arasında yüzde 55 zam yapıldı. Çalışanlarımıza ve emeklilerimize, herhalde, bu rakamları gözardı ederek fiyat ayarlaması yapmamız uygun olmaz.

Değerli arkadaşlar, son günlerde bir başka husus var ki, öğretmenlerimiz önemli bir sıkıntı yaşıyorlar. Daha önceden, sınav dönemlerinde, okulların kapanma ve açılma zamanlarında yapılan sınavlarda, öğretmenlerimize, bir ay içinde aldıkları ücret ödenirdi. Şu anda, Başbakanlığın, seçimden hemen birkaç gün önce, Millî Eğitim Bakanlığı kanalıyla yayımlanan kararnamesinde, bu haktan öğretmenlerimiz mahrum bırakılmıştır. Bir aya yakın, öğretmenlerimiz bu sınavlarla meşgul olacaklar; neticede, ortalama 15 milyon lira ücret alacaklar. Herhalde, Sayın Hükümet bunları gözden geçirir ve öğretmenlerimizin zaten çok düşük olan ekders ücretlerini -750 bin lira civarındadır- yeniden düzenleme ihtiyacı hisseder ümidindeyim.

Değerli arkadaşlar, hepimiz yakından izliyoruz; herhangi bir memurumuzun bordrosunu elimize aldığımızda öyle gülünç rakamlarla karşılaşıyoruz ki, birkaç örnekle, bu düzeltilmesi gereken gülünç rakamları takdirlerinize arz edeceğim.

Arkadaşlar, memurlarımıza 200 000 lira, yalnız 200 000 lira kira yardımı yapıyoruz. 2 000 000 değil, 20 000 000 değil, 200 000 Türk Lirası kira yardımı yapıyoruz. Bunun kaldırılması, herhalde, daha uygun olur. Bunu ya güncelleştirelim, yeterli seviyeye çıkaralım ya da komik olmaktan kurtaralım.

Arkadaşlar, çocuklarımız için yaptığımız yardıma bakın. Birinci çocuk için 498 000 lira yardım ediyoruz. Hangi çocuğumuz bununla geçinecek bir ay?..

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Batuk, size, 1 dakika eksüre veriyorum efendim.

MEHMET BATUK (Devamla) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

İkinci çocuk için 997 000 lira, eş için 6 900 000 lira yardım yapıyoruz. Doğum yardımı, yalnızca -yeni doğum yapan bir ailenin giderleriyle kıyaslayın lütfen- 748 000 lira.

Lütfen, bu komik durumdan, hem memurlarımızı hem ülkemizi kurtaralım ve memurlarımızın, emeklilerimizin, çalışanlarımızın, ülkesine hizmet edenlerin yönetime güvenini sağlayalım diyorum. Bunun için, 250 milyon liradan az maaş alan çalışanlarımıza ve emeklilerimize yüzde 50, bunun üzerinde alanlara yüzde 30 zam teklif ediyorum ve hepinizi saygıyla selamlıyorum arkadaşlar. (FP ve MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Batuk.

Gündemdışı konuşmaya cevap verecek Sayın Bakan?.. Yok.

Gündemdışı üçüncü söz, İran'da yapılan İslam Konferansıyla ilgili olarak söz isteyen, Diyarbakır Milletvekili Abdulbaki Erdoğmuş'a aittir.

Buyurun Sayın Erdoğmuş. (ANAP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 5 dakika.

3. – Diyarbakır Milletvekili Abdulbaki Erdoğmuş'un, İran'da yapılan İslam Konferansına ilişkin gündemdışı konuşması

ABDULBAKİ ERDOĞMUŞ (Diyarbakır) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 15-17 Haziran 1999 tarihleri arasında İslam Konferansı Örgütüne üye ülkelerin parlamentoları arasında bir yapılanma amacıyla Tahran'da toplanan Kurucular Konferansı hakkında tespit ve düşüncelerimi sizlere arz etmek üzere söz almış bulunuyorum; bu vesileyle, Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu toplantıya, 44 İslam ülkesinden temsilciler katılmış; ülkemiz de, 5'i parlamenter, toplam 7 kişiyle temsil edilmiştir.

Bilindiği gibi, İslam Konferansı Örgütü, dinsel ortaklık temeline dayanan, uluslararası bir örgüttür. 1969 yılında Fas'ın başkenti Rabat'ta toplanan bir zirvede kurulmasına karar verilmiş, 1970 yılında da faaliyetlerine resmen başlamıştır. Asıl amacı, üye ülkeler arasında ekonomik, ilmî, kültürel ve sosyal alanlarda karşılıklı dayanışmayı sağlamaktır. Ancak, ne kadar hazindir ki, bu örgüt, kurulduğundan bugüne kadar, Müslüman ülkeler arasında vuku bulan hiçbir soruna ve çatışmaya engel olamamıştır. Bu da, bu örgütün sembolik olmaktan öteye gitmediğinin açık bir göstergesidir.

İşte, İslam Konferansı Örgütü çerçevesinde üç yıldan beri kurulmasına çalışılan Üye Ülkeler Parlamentolar Birliği, Tahran'da göstermelik bir coşkuyla kurulmuştur. Daha ziyade, İran ile Arap ülkeleri arasında diplomatik bir rekabet alanına dönüşmüştür. Türkiye'nin tavrı ise, bugüne kadar, hep pasif olmuş, bütün gayret ve mücadelesini, çıkacak kararların laikliğe, Anayasaya aykırı olmaması cihetinde vermiştir. Bunu başarınca da, zafer kazanmış bir moralle, Türkiye'ye geri dönülmüştür. Şayet bu sonuç bir zafer ise, bizim de böyle bir zafer kazandığımızı ifade edebilirim.

Sayın Başkan, değerli üyeler; dünyamız, içinde bulunduğu 2000 yıllık kayıtlı tarihini, derin bir evrensel bunalımın kucağında bulmuş olarak geçiriyor. İnsanoğlu, tarihte benzeri görülmemiş, karmaşık, çok boyutlu ve her türlü hayatın imhasına yönelik tehditler içeren, birbirine örülü ve birbi-

rine bağlı sistemler sorunlarıyla karşı karşıyadır. İleri ülkeler, bu toplumsal sorunlarının çözümü için hazırlıklar içerisindeyken, İslam ülkelerinin, gerici ve çağdışı sistemleriyle birbirlerine üstünlük taslamalarının takdirini size bırakıyorum.

Üzülerek müşahede ediyoruz ki, bir zamanlar, medeniyetin bayraktarlığını yapan Müslüman dünyası, bugün, uygarlıktan çok uzak, geri, zayıf bir konuma düşmüştür. En kötü ve gülünç olanı da, âdeta, bundan habersiz olarak, sistemlerine ve toplumsal yapılarına bakmadan, İslamın bayraktarlığı adına birbirleriyle yarışabilmektedirler. Bu komik anlayışın bence temel sebebi, İslam Dininin, her zaman olduğu gibi bugün de, egemenlik, iktidar ve hükümranlık aracı olarak kullanılmasıdır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Erdoğmuş, size de 1 dakika ilave süre veriyorum efendim.

ABDULBAKİ ERDOĞMUŞ (Devamla) – Kanaatimi açıkça ifade etmeliyim ki, Müslüman dünyasında yaşanan, siyasal, sosyal, hatta ekonomik bunalımın en önemli sebebi, İslamın araçsallaştırılmasıdır. Çok iyi bilmeliyiz ki, muazzez İslam Dininin siyasallaştırılması, tarihte olduğu gibi, bugün de, başlı başına evrensel bir kaostur. İslam ruhuna aykırı olan bu anlayış, sadece Türkiye için bir problem değil, Müslüman dünyasının ortak problemi ve aynı zamanda bir çıkmazıdır; çünkü, Müslüman dünyasının büyük bir bölümü politik İslamın baskısı altında, bir kısmı da politik İslamın tehditi altındadır. Şiddetle bastırılması asla çözüm değildir. Başta din olmak üzere, evrensel değerlerin siyasallaşması ve istismarı, ancak ve ancak, hak ve özgürlükler sağlanarak önlenebilir. Politik İslam anlayışı, sadece laikliğe ve demokrasiye aykırı değil, aynı zamanda, dinin özüne, İslamın da ruhuna aykırıdır.

Sonuç olarak, kaos ve bunalımın aşılması, Müslüman dünyasının demokrasiyle barışmasıyla mümkündür; ama, en başta, Türkiye'nin hem uygar dünya hem de İslamla barışık olmasının yöntemi, felsefî temelleriyle uyumlu bir laiklik anlayışını İslamın ruhuyla uzlaştırarak, tam demokrasiye geçişi sağlamaktır. Kendi içbarışını sağlayarak ,uygar dünya normlarıyla...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Erdoğmuş.

(ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)

Gündemdışı konuşmaya cevap verecek Sayın Bakan?.. Yok.

Meclis araştırması önergeleri vardır; okutuyorum:

B) GENSORU, GENEL GÖRÜŞME, MECLİS SORUŞTURMASI VE MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİ

1. – Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, köylerin sorunlarının araştırılarak Köy kalkınması ile ilgili alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/16)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Şimdiye kadar ciddî biçimde üzerinde durulmayan köy sorunlarının çözümü ve köy kalkınmasıyla ilgili olarak gerekli tedbirlerin alınması ve gerekli çalışmaların yapılması amacıyla, Anayasanın 98 inci ve İçtüzüğün 104 üncü maddeleri gereğince, Meclis araştırması açılmasını arz ve talep ederiz.

Saygılarımızla. 18.5.1999

1. Zeki Ünal (Karaman)
2. Sait Açba (Afyon)
3. İrfan Gündüz (İstanbul)

4. Azmi Ateş (İstanbul)
5. Eyüp Sanay (Ankara)
6. Yahya Akman (Şanlıurfa)
7. Zülfükar İzol (Şanlıurfa)
8. Aslan Polat (Erzurum)
9. Mehmet Özyol (Adıyaman)
10. İsmail Özgün (Balıkesir)
11. Yakup Budak (Adana)
12. Latif Öztek (Elazığ)
13. M. Zeki Çelik (Ankara)
14. Mahfuz Güler (Bingöl)
15. Mehmet Bedri İncetahtacı (Gaziantep)
16. Turhan Alçelik (Giresun)
17. Osman Aslan (Diyarbakır)
18. Ahmet Karavar (Şanlıurfa)
19. Hüseyin Kansu (İstanbul)
20. Sacit Günbey (Diyarbakır)

Gerekçe :

Ülkemizde, halen, resmî kayıtlarda 37 720 köy ve 46 191 bağlısı görülmektedir. Ancak, köylerde yapılan statü değişiklikleriyle bu sayı 35 binler seviyesine inmiştir.

Son yapılan sayıma göre; köylerde 22 milyon insan yaşamaktadır. Bu da ülke nüfusunun yüzde 35'ini teşkil etmektedir.

21 inci Yüzyıla girerken köy ve bağlısı olmak üzere 76 457 yerleşim biriminin 12 763'ünde su yok, 9 881'inde ise su yetersizdir.

320 bin kilometre olan köy yolu ağının yaklaşık 50 bin kilometrelik kısmı asfaltlanabilmiştir.

Genelde, köylerimiz, eğitim, sağlık, iskân, kanalizasyon, erozyon, drenaj, arazi ıslahı ve sulama problemleriyle karşı karşıyadır.

Halbuki, yıllardır taklide çalışılan kalkınmış, gelişmiş, sanayileşmiş ülkeler, köy sorunlarını çoktan halletmişlerdir. Köy ile şehir arasında hiçbir fark kalmadığı gibi, sakin köy hayatı daha cazip hale gelmiştir.

Elektrik, yol, su, iletişim, ulaşım gibi altyapı hizmetleri bitirilmiş, eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel hizmetler köylülerin ayaklarına kadar götürülmüştür.

Türkiye gibi kalkınmakta olan ülkelerde ise, her yönüyle farklı iki sosyal grup oluşmuştur : Köylü ve şehirli.

Bugün, aile yapısı, ahlak telakkisi, düşünce tarzı, kılık kıyafeti, kültürel değerleri, örf ve âdetleri itibariyle iki farklı Türkiye gerçeğiyle karşı karşıya bulunmaktayız.

Yıllardır, ülkemizde, kalkınmadan, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmaktan bahsedilmektedir; ama, bir türlü, beklenen ve özlenen kalkınma gerçekleştirilememiştir. Özellikle, planlı döneme girdiğimiz 1963 yılından beri, yedi defa beşer yıllık kalkınma planları yapılmış, bunun altısı uygulan-

mış, yedincisini de uygulamakta olmamıza rağmen, hâlâ Türkiye kalkınamamış, geri kalmışlıktan kurtulamamıştır. Dolayısıyla, köy ile şehir arasındaki fark da kapatılamamıştır. Gerçi birçok şehrimiz, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan köylerimizden pek farklı değildi; ancak, yeterli olmasa da bazı temel hizmetlerden faydalanabilmektedirler.

Şimdiye kadar köy kalkınmasıyla ilgili olarak ciddî bir çalışmanın yapıldığını söylemek mümkün değildir. Bazı partilerin köye yönelik, uygulanabilirliği tartışılır, teorik plandaki çalışmaları da iyi dilek ve temennilerden öteye geçmemiştir.

Türkiye'nin ve dünyanın değişen gerçekleri, köylerimizin sosyoekonomik yapısı, kültürel değerleri ve kendine has dinamikleri dikkate alınmadan yapılacak her çalışmanın olumlu sonuç vermeyeceği açıktır.

İlginçtir, bugün nüfusumuzun 22 milyonunun yaşadığı, millî gelirimizin yüzde 15'ini sağlayan köylerimiz, hâlâ, 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanununa göre yönetilmektedir. Kanunun 15 ve 16 ncı maddelerinde imeceden ve köy parasından bahsedilmektedir. Bugün, artık, köy ihtiyar heyeti tarafından, herkesin hal ve vaktine göre 20 lirayı aşmayacak salma salması tarihe karışmıştır. Günümüz şartlarında köy sorunlarının çözümünü ve köy kalkınmasını imece usulüne bırakmak mümkün değildir.

Aynı kanunun 1 inci maddesinde, nüfusu 2 000'den aşağı yurtlara köy denilmekte, 2 nci maddesinde ise bu tanım biraz daha genişletilerek şöyle ifade edilmektedir: "Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar, bağ, bahçe ve tarlalarıyla bir köy teşkil ederler."

Halen köylerimizin genel durumu bu tanımın dışında değildir. Halbuki, geçen yetmişbeş yıl gibi uzun bir süreçte, köylerimiz bu tanımın dışına çoktan taşması gerekirdi.

Sözgelimi, bugün köyden bahsettiğimizde tüm fizikî, idarî, hukukî, malî sosyal ve kültürel sorunlar çözülmüş; kanunda sayılan varlıkların yanında küçük sanayi tesislerinden, iş tezgâhlarından, atölyelerden, imalathanelerden, kültür merkezlerinden, dört başı mamur okullardan, sağlıkevlerinden bahsedebilmek imkânsızdır.

Ne yazık ki, cumhuriyetin 75 inci yılında gelişmiş, kalkınmış, şirin, çağdaş bir köy profilinden söz edemiyoruz.

Şimdiye kadar köy kalkınmasının gerçekleştirilememiş veya köy sorunlarının çözülememiş olması, bundan sonra olmayacağını göstermez. Yeter ki, yasama ve yürütme organı işe ciddî şekilde sahip çıksın. Bu dilek ve temenniyle araştırma önergesi hazırlanmıştır.

Ümit ederiz, kabul ve destek görür.

BAŞKAN – Bilgilerinize sunulmuştur.

Önerge, gündemdeki yerini alacak ve Meclis araştırması açılıp açılmaması konusundaki öngörüşme, sırası geldiğinde yapılacaktır.

Diğer önergeyi okutuyorum:

2. – Bayburt Milletvekili Suat Pamukçu ve 36 arkadaşının, telefonların yasadışı olarak dinlendiği iddialarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/17)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

1. Anayasamızın 22 nci maddesi, herkesin haberleşme hürriyetine sahip olduğunu ve bunun gizliliğinin esas olduğunu; ancak, kanunun açıkça gösterdiği hallerde hâkim kararıyla kısıtlanabileceğini öngörmektedir. Ancak, önceleri ünlü bir şarkıcının telefon dinlettiği şeklinde başlayan ve

kamuoyunca aralarında "tele-kulak" diye adlandırılan bir çetenin de bulunduğu çeşitli grupların, TBMM üyeleri, bakanlar ve hatta başbakanlara kadar uzanan zevatın telefonlarını dinlettiği haberleri son birkaç günden beri ülke gündemini meşgul etmektedir. Basın organları, haberlerle yetinmeyip, birtakım belgeler de yayımlamaktadırlar. Bu haber ve belgelerin doğruluğu -veya yanlışlığı- hakkında resmî makamlar ise hiçbir açıklama yapmamaktadırlar.

2. Basında yer alan haberlerin yanında, bazı köşe yazarları, bu haberlerle, Emniyette oluşturulduğu iddia edilen bir cemaatle arasındaki bağlantılara ilişkin yorumlar yapmaktadırlar. Yine bu yorumlar arasında dikkati çeken diğer bir husus ise, haberlerin arkasında, önümüzdeki ağustos ayında yapılacak olan üst düzey komutan atamalarıyla ilişkiler kurulmasıdır. İddialar arasında, Emniyet istihbarat teşkilatına karşı bazı çevrelerin komplo kurduğu da yer almaktadır.

3. Asıl görevi Anayasa ihlallerini önlemek olan Anayasa Mahkemesine, âdeta "Anayasayı bir kere de siz ihlal edin" dercesine, tele-kulak marifetiyle ve Anayasanın 22 nci maddesine aykırı bir şekilde elde edilen telefon dinleme bantları delil olarak takdim edilmektedir. Bu olaya, ülkede hukukun üstünlüğünü tesis etmekte en önde durması gereken Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının da bir biçimde taraf olduğu gözlenmektedir.

4. Aynı konu, 20 nci Dönem TBMM'de kurulan (10/108) nolu Araştırma Komisyonu tarafından incelenmiştir. Komisyon raporuna bakıldığında iki husus dikkati çekmektedir :

a) Daha önce Ankara 2 nolu DGM'nin vermiş olduğu 30.12.1994 tarih ve 1994/69 D.İş sayılı ve 10 Ocak 1995 tarih ve 1995/5 D.İş sayılı kararları yine aynı mahkemenin 10.4.1997 tarih ve 1997/46 D.İş sayılı kararıyla iptal edilmiştir. Adı geçen komisyon, iptal kararı alındığı tarihlerde görevini süre olarak tamamladığından alınan kararın sonuçlarına ilişkin araştırma yapma imkânı bulamamıştır. İptal kararı, daha önceki kararlara dayanılarak kurulan -varsa- dinleme tesislerinin sökülmelerini öngörmektedir. Ancak, olaylar göstermektedir ki, kanunsuz dinlemenin ortadan kaldırılması şöyle dursun, artarak devam etmektedir.

b) Adı geçen komisyon, yasadışı telefon dinlemelerinin önlenmesi için gerekli yasal ve idarî düzenlemelerin neler olabileceğini raporunda belirtmiştir. Raporun TBMM Başkanlığına sunulduğu tarihten itibaren, icra makamlarının, raporun öngörüleri ışığında neler yaptığı veya yapmadığı da ayrıca tetkik edilmeli ve alınması gereken tedbirlerin hızlandırılması temin edilmelidir.

5. Konuyla ilgili olarak, TBMM Başkanı Sayın Akbulut, bir gazeteye verdiği beyanatta; "Elbette bu hususta hükümet gerekli hassasiyeti gösteriyor. Biz de Meclis olarak mahremiyete girilmemesi lazım geldiğini, şahıslar arasındaki haberleşmenin herhangi bir şekilde engellenmemesi gerektiğini, demokrasinin ve hukukun icabı olduğunu biliyoruz ve onun gerçekleşmesi için Meclis, üzerine düşen görevi yapar. Milletvekili arkadaşlarımız da bu konudaki hassasiyetlerini konunun önlenmesi açısından gösterirler" demektedir.

Yukarıdaki mülahazalar ve TBMM Sayın Başkanının arzularına uygun olarak, tüm iddiaların araştırılması, alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi ve TBMM'nin doğru bilgilendirilmesi amacıyla, Anayasamızın 98 inci ve İçtüzüğümüzün 104 üncü maddeleri gereğince bir Meclis araştırması açılmasını saygıyla arz ederiz.

1. Suat Pamukçu (Bayburt)
2. Lütfi Doğan (Gümüşhane)
3. Yaşar Canbay (Malatya)
4. Musa Uzunkaya (Samsun)
5. Zülfükar İzol (Şanlıurfa)

6. Zeki Ergezen (Bitlis)
7. Veysel Candan (Konya)
8. T. Rıza Güneri (Konya)
9. Eyüp Fatsa (Ordu)
10. Remzi Çetin (Konya)
11. Yasin Hatiboğlu (Çorum)
12. Ali Gören (Adana)
13. Osman Aslan (Diyarbakır)
14. Bülent Arınç (Manisa)
15. Rıza Ulucak (Ankara)
16. Mehmet Zeki Okutan (Antalya)
17. Maliki Ejder Arvas (Van)
18. M. Zeki Çelik (Ankara)
19. Ahmet Cemil Tunç (Elazığ)
20. Osman Yumakoğulları (İstanbul)
21. Nezir Aydın (Sakarya)
22. İsmail Özgün (Balıkesir)
23. Abdullah Veli Seyda (Şırnak)
24. Yahya Akman (Şanlıurfa)
25. Fethullah Erbaş (Van)
26. Bahri Zengin (İstanbul)
27. Mehmet Bekaroğlu (Rize)
28. Oya Akgönenç Muğisuddin (Ankara)
29. Lütfü Esengün (Erzurum)
30. Fahrettin Kukaracı (Erzurum)
31. Cevat Ayhan (Sakarya)
32. Salih Kapusuz (Kayseri)
33. Cemil Çiçek (Ankara)
34. Oğuzhan Asiltürk (Malatya)
35. Osman Pepe (Kocaeli)
36. Turhan Alçelik (Giresun)
37. Azmi Ateş (İstanbul)

BAŞKAN – Bilgilerinize sunulmuştur.

Önerge, gündemdeki yerini alacak ve Meclis araştırması açılıp açılmaması konusundaki öngörüşme, sırası geldiğinde yapılacaktır.

Diğer önergeyi okutuyorum:

3. – İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak ve 23 arkadaşının, bazı basın kuruluşlarının kamu imkânlarından, baskı kurmak suretiyle yararlandıkları iddialarının araştırılması amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/18)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türk medyasında son dönemde yer alan gelişmeler, basın hürriyetini zedelediği gibi (Anayasa Madde 28) demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan çok sesliliğe de darbe vurmuştur.

Ayrıca, iki büyük basın sermayesinin anlaşması sonucu oluşan kartel "siyaset-medya-para" ilişkisini kirletmiş, halkın haber alma hakkını sekteye uğratmış ve sistemin en temel öğesi olan "serbest rekabeti" devre dışı bırakmıştır.

Şu anda yazılı basında, dağıtımın yüzde 100'e yakın bölümü, Aydın Doğan ve Dinç Bilgin'e ait olan dağıtım şirketlerinin ya da bunların ortaklığına dayanan dağıtım kartelinin (Biryay'ın) elindedir. Ayrıca bu iki grup, yazılı basının yüzde 70'ini kontrol etmektedir.

Yüksek tirajlı bütün gazete sahiplerinin, hem televizyon kanalı hem de bankası bulunmaktadır.

Medyanın, baskı kurarak, devleti ve siyaseti esir alması, somut olaylarla kamuoyu önüne gelmiştir. Bazı gazete yöneticilerinin, bakanlarla yaptığı iş takibi pazarlıkları bilinmektedir. Radyo ve Televizyon Kanununun değiştirilmesi ve ihale engelinin kaldırılması için sergilenen gayretler herkesin malumudur.

Promosyon yasağına rağmen, kanuna karşı hile yollarıyla, gazeteler promosyona devam etmekte, taşeron şirketler kurmak suretiyle, basında sendikalaşmanın önü kesilmektedir.

Kamuoyu, basın sermayesinin, siyasetle karşılıklı bağımlılık içinde, devletin mal varlığına dönük hesaplara taraf olduğunu, özelleştirme yahut ihale veya teşvik ya da ucuz kamu kredisi gibi imkânları baskı kurmak suretiyle kolayca elde ettiğini biliyor.

Büyük gelirleri ifade eden elektrik dağıtım özelleştirmelerinde, medya sermayesi aslan payını almıştır. GSM cep telefonu diye bilinen iki rakip sistem de, çok ucuz fiyatlarla, medya patronları Karamehmet ve Uzan gruplarına verilmiştir.

Etibank, Çağlar ve Sabah Grubu arasında yüzde 50-50 pay edilmiş; içi boşaltılan İnterbank, Mevduat Sigorta Fonuna devredilmeden hemen önce Etibankın Cavit Çağlar'a ait hisseleri Sabah Grubuna satılmıştır. Aynı şekilde, NTV de Doğuş Grubuna satılmak suretiyle, kaynaklar, Mevduat Sigorta Fonundan kaçırılmıştır.

Basınla hiç ilgisi olmayan sermaye sahipleri de, siyaset ve devlet karşısında söz sahibi olabilmek için, medyaya girme çabasındadır.

NTV'nin, Kanal D'nin, Star'ın, Kent TV'nin, CTV'nin, ATV'nin, BRT'nin, TGRT'nin, Show TV'nin, bütün bu yayın kuruluşlarının sahipleri, devletle ihale ve iş ilişkisi içinde bulunan, aynı zamanda bankaları da olan önemli holdinglerdir.

Bireylerin eşitliğine dayalı cumhuriyete karşı, kendilerini devlet ve hukukun üzerinde gören medya oligarşisi rejimi kuşatmıştır. Bugün, basın karşısında, hiçbir yurttaşın, hiçbir milletvekilinin, hiçbir meslek sahibinin dokunulmazlığı yoktur. Gazete patronlarının çıkarları, basın hürriyetinin sınırlarını oluşturmaktadır. Bu çıkarlara karşı gelenler medyada susturulmaktadır. Bu çıkarlara hizmet edenler, fiilleri yasadışı olsa dahi, korunmakta, hatta yüceltilmektedir. Medyatik infazlar, şu anda adalet sisteminin üzerindedir.

Yüce Meclisin, bir araştırmayla, bu tabloyu detaylı biçimde açığa çıkarması, demokratik rejimin nefes alabilmesi için şart olmuştur.

Anayasanın ve Tüzüğün ilgili maddeleri gereğince araştırma açılmasını arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

1- Ayşe Nazlı Ilıcak	(İstanbul)
2- Musa Demirci	(Sıvas)
3- Mehmet Bedri İncetahtacı	(Gaziantep)
4- Ali Sezai	(Kahramanmaraş)
5- Ali Güner	(Iğdır)
6- İlyas Arslan	(Yozgat)
7- Metin Kalkan	(Hatay)
8- Özkan Öksüz	(Konya)
9- Temel Karamollaoğlu	(Sıvas)
10- Hüseyin Kansu	(İstanbul)
11- Hüseyin Karagöz	(Çankırı)
12- Mehmet Altan Karapaşaoğlu	(Bursa)
13- Latif Öztek	(Elazığ)
14- Hüseyin Arı	(Konya)
15- Rıza Ulucak	(Ankara)
16- Maliki Ejder Arvas	(Van)
17- Mehmet Özyol	(Adıyaman)
18- Dengir Mir Mehmet Fırat	(Adıyaman)
19- Bahri Zengin	(İstanbul)
20- Mustafa Niyazi Yanmaz	(Şanlıurfa)
21- Bekir Sobacı	(Tokat)
22- Alaattin Sever Aydın	(Batman)
23- Mustafa Geçer	(Hatay)
24- Veysel Candan	(Konya)
25- T. Rıza Güneri	(Konya)
26- Mustafa Baş	(İstanbul)
27- Lütfi Yalman	(Konya)
28- Abdullah Gül	(Kayseri)
29- Ali Oğuz	(İstanbul)
30- Remzi Çetin	(Konya)
31- Eyüp Fatsa	(Ordu)
32- Musa Uzunkaya	(Samsun)
33- Mehmet Batuk	(Kocaeli)
34- M. Ergün Dağcıoğlu	(Tokat)

BAŞKAN – Bilgilerinize sunulmuştur.

Önerge, gündemdeki yerini alacak ve Meclis araştırması açılıp açılmaması konusundaki öngörüşme, sırası geldiğinde yapılacaktır.

Danışma Kurulunun bir önerisi vardır; okutup, oylarınıza sunacağım:

IV. – ÖNERİLER

A) DANIŞMA KURULU ÖNERİLERİ

1. – Gündemdeki sıralamanın yeniden yapılması ile Genel Kurulun çalışma süresine ilişkin Danışma Kurulu önerisi

Danışma Kurulu Önerisi

No. : 9 Tarihi: 23.6.1999

23.6.1999 tarihli gelen kâğıtlarda yayımlanan 7 sıra sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının 48 saat geçmeden gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmının 1 inci sırasına alınmasının ve 1 inci ve 2 nci sıradaki kanun tasarılarının görüşmelerinin tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılmasının Genel Kurulun onayına sunulması Danışma Kurulunca uygun görülmüştür.

Yıldırım Akbulut
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

Fikret Uzunhasan
DSP Grubu Başkanvekili

İsmail Köse
MHP Grubu Başkanvekili

İsmail Kahraman
FP Grubu Başkanvekili

Beyhan Aslan
ANAP Grubu Başkanvekili

Nevzat Erzan
DYP Grubu Başkanvekili

BAŞKAN – Danışma Kurulu önerisi üzerinde söz talebi olmadığına göre, oylarınıza başvuracağım: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kuzeyden Keşif Harekâtının görev süresinin 30.6.1999 tarihinden itibaren altı ay süreyle uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi vardır; okutuyorum:

III. – BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI (Devam)

C) TEZKERELER VE ÖNERGELER

1. – Kuzeyden Keşif Harekâtının görev süresinin 30.6.1999 tarihinden itibaren altı ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/237)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Körfez Savaşı sonrasında alınan Irak ile ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının hedeflerine ve ruhuna uygun olarak ve Irak'ın toprak bütünlüğünün muhafaza edilmesine özen göstererek, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere hava unsurlarının katılımıyla, Türkiye tarafından belirlenen ilke ve kurallara bağlı olarak ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin 25 Aralık 1996 tarihli 477 sayılı Kararıyla hükümete verdiği yetki çerçevesinde yürürlüğe konulan ve sadece keşif ve gerektiğinde önleme uçuşlarıyla sınırlı bir hava harekâtı olan "Kuzeyden Keşif Harekâtı"nın görev süresinin 30 Haziran 1999 tarihinden itibaren altı ay süre ile uzatılmasına; 477 sayılı Kararda belirtilen hususlarda bütün kararları almaya Bakanlar Kurulunun yetkili kılınması için Anayasanın 92 nci maddesine göre izin verilmesini arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

BAŞKAN – Başbakanlık tezkeresi üzerinde, İçtüzüğün 72 nci maddesine göre görüşme açacağım.

Gruplara, hükümete ve şahsı adına iki üyeye söz vereceğim.

Konuşma süreleri, gruplar ve hükümet için 20'şer dakika, şahıslar için 10'ar dakikadır.

Görüşmelerin sonunda, tezkereyi, ayrıca oylarınıza sunacağım.

Sayın Hükümet, tezkere hakkında açıklamada bulunacak mısınız?

DEVLET BAKANI ABDULHALUK MEHMET ÇAY (Çorum) – Evet Sayın Başkan.

BAŞKAN – Başbakanlık tezkeresi üzerinde hükümet adına açıklamada bulunmak üzere, Devlet Bakanı Sayın Abdulhaluk Mehmet Çay; buyurun efendim. (MHP sıralarından alkışlar)

DEVLET BAKANI ABDULHALUK MEHMET ÇAY (Çorum) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sizleri, şahsım ve 57 nci Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına saygıyla selamlıyorum. Kuzeyden Keşif Harekâtının görev süresinin uzatılması konusunda Hükümetimizin görüşlerini arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Kuzeyden Keşif Harekâtı hususunda Yüce Meclisimizce yapılacak değerlendirmeye katkıda bulunmak amacıyla, önce, konunun geçmişini kısaca hatırlatmakta yarar görüyorum.

1991 yılının şubat ayında sona eren Körfez Savaşının ardından, Irak genelinde meydana gelen karışıklıklar sonucunda, 1991 yılı nisan ayı başlarında Kuzey Irak'tan ülkemize doğru kitlesel bir göç hareketi başlamış ve farklı etnik gruplardan yaklaşık 500 000 Irak vatandaşının sınırlarımıza yığılması, ivedi çözüm gerektiren çok yönlü sorunlar yaratmıştır. Göçün yarattığı ciddî güçlükler ve ortaya çıkan acıklı manzaralar, hafızalarımızda tazeliğini korumaktadır.

Zamanın hükümetinin girişimleri neticesinde çıkarılmış olan, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 5 Nisan 1991 tarih ve 688 sayılı kararıyla başlatılan uluslararası işbirliği sonucunda, göç etmek mecburiyetinde kalan bu kitlenin çok büyük ölçüde Irak'a dönmesi sağlanmış, akabinde yeni göç hareketlerine yol açabilecek olayların engellenmesi ve Kuzey Irak'ta yaşayan Irak Halkı için yürütülen insanî yardım faaliyetlerinin devamını sağlayacak koşulların muhafazası amacıyla, bilindiği üzere, Huzur Harekâtı yürürlüğe konulmuştu.

Huzur Harekâtının, 31 Aralık 1996 tarihi itibariyle sona erdirilmesini takiben, Kuzeyden Keşif Harekâtı olarak adlandırılan uçuş düzenlemelerinin, Yüce Meclisimizin aldığı 25 Aralık 1996 tarih ve 477 sayılı karar uyarınca, 1 Ocak 1997 tarihi itibariyle başlatıldığı malumlarıdır. Bilahara, Yüce Meclisimizin, 26 Haziran 1997 tarih ve 506 sayılı, 25 Aralık 1997 tarih ve 528 sayılı, 30 Haziran 1998 tarih ve 556 sayılı ve son olarak, 24 Aralık 1998 tarih ve 621 sayılı Kararlarıyla, harekâtın görev süresi, altışar ay için 4 kez uzatılmıştır. Bu çerçevede, harekâtın süresi 30 Haziran 1999 tarihi itibariyle sona ermektedir.

Yüce Meclisin 477 sayılı Kararında açık olarak ifade edildiği üzere, "Kuzeyden Keşif Hârekatı" olarak adlandırılan bu düzenleme, ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının hedeflerine ve ruhuna uygun olarak ve Irak'ın toprak bütünlüğünün muhafaza edilmesine özen göstererek, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere hava unsurlarının katılımıyla, sadece keşif ve gerektiğinde önleme uçuşlarıyla sınırlı bir hava harekâtıdır.

Kuzeyden Keşif Harekâtı çerçevesindeki uçuşlar, tarafımızdan belirlenen ilke ve kurallara bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede "Kuzeyden Keşif Harekâtı Kurallar ve İlkeler Belgesi" adını verdiğimiz ve harekâta ilişkin teknik düzenlemeleri içeren bir amir belge yürürlüğe konulmuştur. Ayrıca, gerektiğinde önleme görevinin yerine getirilebilmesini, böylelikle, keşif

uçuşlarının öngörüldüğü biçimde yürütülebilmesini ve görevli hava unsurlarının zarar görmemelerini teminen, Kurallar ve İlkeler Belgesinde atıfta bulunulan Angajman Kuralları metninin müzakeresi tamamlanarak arzuladığımız şekilde uygulamaya sokulmuştur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; harekâtın, ülkemiz açısından önde gelen yararı, ülkemizin sosyal ve ekonomik düzenini ve sınır güvenliğini tehdit eden yeni bir göç hareketini önlemekte olmasıdır. Harekâtın hedef bölgesinde, mevcut koşullarda, henüz bu tehdidin ortadan kalktığını gösteren bir emare bulunmamaktadır. Özellikle, 1997 yılı eylül-ekim aylarından başlayarak, 1998 Şubatına kadar süren ve Irak ile Birleşmiş Milletler arasında kitle imha silahlarının bertaraf edilmesi konusunda yaşanan krizler ve bunun sonucunda, Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere'nin Irak'a karşı gerçekleştirdikleri "Çöl Tilkisi" adlı askerî harekât ile daha sonra, son aylar zarfında, Bağdat yönetiminin "Kuzey Uçuşa Yasak Bölge" kavramını tanımadığını göstermeye yönelik uygulamaları, bölgedeki şartların ne derece hassas ve değişken olduğunu, keza, her an istikrarsızlık unsurlarının yeniden gündeme gelebileceğini açıkça göstermiş, hükümetimizi, gerekli tedbirleri almaya zorlamıştır.

Irak'ta bu tür gerginliklerin ve belirsizliklerin devam ettiği mevcut ortamda harekâtın devamı, dışpolitikamızın dengeleri açısından da önem taşımaktadır.

Harekât, ülkemize, Irak konusunda ve bölgede olumlu, yapıcı ve etkin bir rol oynama imkânı vermektedir. Keza, harekât, ülkemiz açısından önemli bazı konularda da yararlı olmuştur. Uzun yıllar kapalı kalan Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattı, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 986 sayılı kararı çerçevesinde yeniden faaliyete geçmiştir. Bu suretle, boru hattının çürüyerek zarar görmesi önlenmiş, 1997 ve 1998 yıllarında petrol nakliye ücreti olarak, sırasıyla, 224 milyon ve 210 milyon dolar gelir sağlanmış, kısıtlı ölçekler dahilinde de olsa, Irak için yaratılan petrol ihraç imkânıyla, Türkiye'nin, Irak'a gıda ve ihtiyaç maddesi ihracatı imkânı artmış, bugüne kadar "petrol karşılığı gıda programı" çerçevesinde 280 milyon dolara yakın ihracat yapılmış ve böylece, Türkiye'nin, Körfez Savaşından bu yana uğradığı büyük zararların gelecekte artarak sürmesinin bir ölçüde önlenmesi yolunda bir adım atılmıştır. Bu kararın hazırlanması, kabul edilmesi ve uygulanır hale gelmesinde, Türkiye önemli rol oynamıştır. Harekâtın devam etmesi, petrol boru hattının güvenli bir şekilde kesintisiz işletilmesine yönelik menfaatlarımızın izlenmesini kolaylaştırmıştır. Öte yandan, boru hattından ve karayoluyla, Irak'ın petrol ihraç olanaklarından daha da genişletilmiş bir biçimde yararlanabilmemize yönelik bazı girişimlerimiz halen sürdürülmekle beraber, bulunduğumuz noktada elde edilmiş bazı ilave iyileştirmelerin beklentilerimizin gerisinde kaldığını söylemek zorundayım.

Kuzey Irak'la ilgili olarak, Kuveyt'in işgalinden bu yana, ülkemiz açısından sorun yaratan diğer bir husus, PKK terör örgütünün bu bölgede yuvalanmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, bu konuda da hayli mesafe kaydettiğimizi, birlikte, memnuniyetle izlemekteyiz. Harekâta katılan ülkeler, PKK'nın eli kanlı bir terör örgütü olduğu hususunda bizimle aynı görüşü paylaşmaktadırlar. Nitekim, Amerika Birleşik Devletlerinin, Antiterörizm ve Müessir Ölüm Cezası Kanunu hükümleri uyarınca işlem yapılacak olan 30 adet terör örgütünün en azılıları arasında PKK da zikredilmiştir. Ayrıca, PKK terör örgütü konusunda bugün gelinen noktada, harekâta katılan ülkelerden özellikle Amerika Birleşik Devletlerinin, uluslararası arenada, ülkemizden yana tavır aldıkları ve bu yönde hareket ettikleri açıkça gözlemlenmektedir. PKK'nın siyasî bir örgüt olarak tanınması eğilimindeki bazı Avrupa ülkelerine özel misyonla temsilciler göndererek, PKK'nın bir terör örgütü olduğu hakkında âdeta bir kampanya yürütmüş olmanın yanında, Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'nin, teröristbaşı Öcalan'ın, hepinizin bildiği şekilde, önce Suriye'den ve daha sonra Rusya ve İtalya'dan iadesi konusundaki taleplerini açıkça desteklemiş, nihayet yakalanarak Türkiye'ye getirilmesi ve adalet önüne çıkarılması sürecini çok olumlu bir tavırla izlemiştir.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; Irak'ın toprak bütünlüğünün muhafazası konusuna atfettiğimiz önem ve hassasiyet hepinizin malumudur. Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması, Kuzeyden Keşif Harekâtına katılan ülkeler nezdindeki tutumumuzun temelini teşkil etmiştir. Türkiye'nin bu konudaki hassasiyeti, şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ortaya konulmuştur. Kuzeyden Keşif Harekâtının tabi olduğu ilkelerin başında da, Irak'ın siyasî birlik ve toprak bütünlüğünün korunmasının yer aldığını, burada önemle vurgulamak isterim.

Türkiye, Irak'ın, ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarını tümüyle uygulayarak, bir an önce uluslararası camiaya, kardeş Irak Halkının da normal yaşam koşullarına dönmesini arzu etmektedir. Bölgemizde oluşacak barış, sükûn ve istikrardan, herkesten çok, Türk ve Irak Halkları yarar sağlayacaktır.

Irak'la ilgili olarak belirtilmesinde yarar bulunan bir diğer husus, Irak'ın kuzeyindeki gruplar arasında çıkacak çatışmaların, terörle mücadele ve bölgede huzurun tesisine yönelik çabalarımızı güçleştireceği gerçeğidir. Bu nedenle, bölgedeki grupların uzlaşma içinde olmalarına ve bu hedefi sağlamaya yönelik Ankara sürecine önem atfediyoruz.

Bu çerçevede, 1998 Eylül ayında, Kürdistan Demokrat Partisi ile Kürdistan Yurtsever Birliğinin, Washington'da, Amerika Birleşik Devletlerinin gözetiminde imzaladıkları bildiri, bu gelişmenin Ankara sürecine olan yansımaları, Kuzey Irak'taki yönetimin geçici niteliğine etkileri ve PKK ile mücadele açısından geniş bir değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Belge, PKK ile mücadele konusunda olumlu unsurlar içermekle beraber, Kuzey Irak'ta kurulması düşünülen oluşumun kalıcı olması riskini taşıyan unsurlar nedeniyle, gerek Amerika Birleşik Devletleri gerek Kürdistan Demokrat Partisi ve Kürdistan Yurtsever Birliği nezdinde gerekli girişimler yapılmıştır.

Bunların sonucunda, 10 Kasım 1998 tarihinde, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere ile birlikte, söz konusu bildirinin Ankara sürecini hiçbir şekilde dışlamadığını ifade eden, Kuzey Irak'taki düzenlemelerin geçici mahiyette olduğunu vurgulayan, Irak'ın geleceğinin Irak Halkının tümü tarafından kararlaştırılacağına dikkat çeken ve Türkiye'nin terörle mücadele kapsamında alacağı tedbirlere saygı gösterileceğini vurgulayan bir ortak açıklama yapılmıştır.

Aynı doğrultuda, Amerika Birleşik Devletlerinin Irak rejimine muhalif bazı grupları bir araya getirerek Bağdat'a karşı bir fiilî hareket oluşturmak üzere daha sonra başlattığı girişim, Türkiye tarafından dikkatle izlenmektedir. Bu girişimle ilgili düşüncelerimiz, çekincelerimiz ve bazı endişelerimiz Amerika Birleşik Devletleri yönetimine açıkça ve önemle iletilmiştir. Karşılığında, Amerika Birleşik Devletleri tarafı, bize, görüşlerimizi anladığını, Irak'a ilişkin tüm uygulamalarda Türkiye'ye karşı şeffaf davranılacağını, itirazımızı celbedecek adımlar atılmayacağını taahhüt etmiştir. Konuyu dikkatle izlemekteyiz ve olabilecek tüm gelişmelerin, Türkiye'nin menfaatları ve beklentileri doğrultusunda tecelli etmesini temin etmekte kararlıyız.

Öte yandan, Türkiye, Kuzey Irak'taki varlığını devam ettirmeye çalışan PKK terör örgütünü bölgeden temizlemek amacıyla, gerektiğinde, bölgeye yönelik, süre ve kapsam bakımından sınırlı, askerî harekâtlar düzenleye gelmiştir. Şüphesiz, gerektiğinde, bu uygulamamız sürecektir. Bu harekâtların Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması siyasetimizle uyumlu bir şekilde ve gerek bölge halkını gerekse devam eden insanî yardım faaliyetini olumsuz etkilememesi için, gereken bütün önlemler alınmaktadır. Uluslararası kamuoyunun terör örgütüne karşı giriştiğimiz bu harekâtları daha iyi anlamasında, Kuzeyden Keşif Harekâtı önemli rol oynamaktadır. Sınırımıza mücavir bazı bölgeleri fiilî kontrol altında bulunduran Kürdistan Demokrat Partisinin PKK'ya karşı aktif mücadele içerisinde bulunması ve harekâtlarımız sırasında Silahlı Kuvvetlerimizle işbirliği yapması, PKK'nın, Kuzey Irak'ta yaşayan halk için de bir tehdit haline geldiğini açıkça göstermektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Irak'ın, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarını bütünüyle uygulayarak uluslararası camiaya geri dönmesi en samimi arzumuzdur. Türkiye, bu amaçla elinden gelen çabayı sarf etmeye devam edecektir. Bununla birlikte, Kuzey Irak'ta görmeyi arzuladığımız barış ve istikrar, henüz, tam mânâsıyla sağlanamadığından, mevcut düzenlemenin devamında fayda mülahaza edilmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Kuzeyden Keşif Harekâtının görev süresinin uzatılması yolunda yetki verilmesini talep eden tezkerenin kabulünü, Yüce Meclisimin takdirine saygıyla arz ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (MHP ve DSP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Bakan.

Tezkere hakkında, Doğru Yol Partisi Grubu adına, Antalya Milletvekili Kemal Çelik; buyurun efendim. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA KEMAL ÇELİK (Antalya) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi en samimî duygularımla selamlıyorum. Kuzeyden Keşif Harekâtının görev süresinin altı ay daha uzatılması konusuyla ilgili, Doğru Yol Partisi Grubu adına söz almış bulunmaktayım.

Biliyorsunuz, ülkemiz, son yıllarda, özellikle 1990 yılından sonra, Kuzey Irak'ı, daha doğrusu, Irak'ı çok telaffuz eder bir hale gelmiştir. Yani, Irak, Kuzey Irak, Türkiye açısından her zaman kaydadeğer bir bölge olmuştur. Kuzey Irak, Türkiye'de ondört yıldan beri devam eden terör hareketinde önemli bir üs, önemli bir konum halini, özellikle, 1991'den bu yana muhafaza etmiştir.

Bugünkü konumuz olan -eskiden Çekiç Güç'tü- Çekiç Güç, Körfez Savaşından sonra, hepinizin çok iyi bildiği gibi, kuzeydeki Kürtlerin Türkiye sınırına Saddam askerleri tarafından sıkıştırılması sonucu yığılmaları ve bunların korunmaya muhtaç duruma gelmeleri nedeniyle, kuzeyde bir paralel hat çekilmiş ve bu paralel hat, Çekiç Güç tarafından korunur, muhafaza edilir hale gelmiştir. Orada yaşayan Kürtler -maalesef hep öyle söyleniyor- ve orada yaşayan Türkmenler -maalesef, bu, hep gözardı ediliyor, bugünlerde daha fazla gözardı ediliyor; daha sonra bunlara da değineceğim- Saddam rejiminin baskısı sonucu, bazı sıkıntılara maruz kalmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye ve İngiltere "Çekiç Güç" adı altında buralarda güvenliği sağlamaya çalışmıştır; ama, kuzey Irak ne hale gelmiş; kuzey Irak, bunun da ötesinde, terör örgütü PKK'nın üslendiği, otorite boşluğunun bulunduğu bir yer haline gelmiştir. Biliyorsunuz, Türkiye bundan da çok büyük sıkıntılar çekmiştir.

Değerli arkadaşlarım, içpolitika ile dışpolitikayı birbirinden ayıramazsınız. Türkiye açısından da içpolitika- dışpolitika ilişkisi çok önemlidir. Özellikle, terör olayının yaşandığı bir ülkede içpolitika ile dışpolitika son derece önemlidir.

Biliyorsunuz, terör olayı, Türkiye'nin bir içpolitikasıdır; ama, Türkiye, zaman zaman, kuzey Irak'a askerî harekât düzenleme zorunda kalmıştır. Buradan da görüyoruz ki, içpolitika ile dışpolitika son derece önemlidir.

Peki, içpolitikamız tamam; ama, dışpolitikamız nasıl, Kuzey Irak politikamız nasıl, Kuzey Irak politikası dolayısıyla etkilenen terör olayı nedir? Biliyorsunuz, bugün, terör örgütü başı, cezasını çekmek üzere, İmralı'da, hakkında verilecek hükmü bekliyor; ama, şu var ki, özellikle Suriye ve Kuzey Irak, Türk Halkı için, Türk Milleti için hiç unutulmayacak görev üstlenmişlerdir. Biliyorsunuz, Suriye, ondört yıldan beri devam eden PKK terörünün destekleyicisi, koruyucusu, kollayıcısı, lojistik desteğini sağlayan en büyük ülke olmuştur. Evet, işte, burada da dışpolitika önemli. Peki, Suriye, niçin Türkiye'deki bu terör olayını desteklemiştir ve başarılı olabilmiş midir; buna da, kısaca temas etmek istiyorum.

Hepimiz gayet iyi biliyoruz ki, Suriye yalnız değil; çünkü, Ortadoğu, maalesef, bazı büyük devletlerin her zaman ilgi odağı olmuştur. O devletler de elini, kolunu, gözünü, kulağını Ortadoğu'dan hiçbir zaman ayırmamışlardır. Ortadoğu, Suriye ve Kuzey Irak -özellikle bu açıdan çok önemli- tabiî ki, Türkiye'den de hiçbir zaman dikkatlerini çekmemişlerdir.

Değerli arkadaşlarım, tabiî, Suriye'nin işine gelen yeri de şurası; Atatürk Barajı. Suriye, Atatürk Barajına olan karşılığı nedeniyle, PKK terör örgütünü destekleyen ülkelere en büyük avantajı sağlamış ve terör örgütü başını, uzun süre orada muhafaza etmiştir.

Değerli arkadaşlarım, şunu da kabul edelim ki, Türkiye, askeriyle, polisiyle, terör konusunda çok kararlı bir politika izlemiş ve sonunda, Suriye'nin emellerine ulaşamamasını sağlamıştır. GAP, bütün bu engellere rağmen bitirilmiştir; Türkiye'de bir iççatışma, bütün emellere rağmen de gerçekleşmemiştir. Bunu görelim.

Özellikle, 1993'ten sonra, Kuzey Irak'a yapılan ve bizim, gerçekten, en büyük başarılarımızdan birisi olan, cesaretle, dünyaya örnek olacak bir şekilde giriştiğimiz, Kuzey Irak'a yaptığımız sınırötesi harekâtlar da, bu terörün bitmesinde son derece önemli bir rol oynamıştır.

Değerli arkadaşlarım, evet; ama, yapamadığımız, gerçekleştiremediğimiz bazı şeyler var; özellikle, içpolitika- dışpolitika ilişkisinden bahsederken, gerçekleştiremediğimiz bazı şeyler de var. Türkiye'nin, dünya coğrafyasındaki yerini ve konumunu, avantajlarını ve kozlarını, maalesef, çok iyi değerlendiremedik. Türkiye'nin avantajları ve kozları nedir; Amerika Birleşik Devletleri açısından Türkiye, önemli bir Balkan ülkesidir; Türkiye, Rusya'nın emellerinin engellenmesi için önemli bir ülkedir; Türkiye, Müslüman Ortadoğunun önemli bir ülkesidir; yine Türkiye, Türkî cumhuriyetlerinin lideri olan önemli bir ülkedir; ama, bugün baktığımız zaman, bütün bu avantajlarımız ve kozlarımız, maalesef, değerlendirilememiştir. Değerlendirilemediğini nereden anlıyoruz; bugün, dünyadaki yalnızlığımızdan anlıyoruz.

Biraz önce Sayın Bakanım burada konuştular, Çekiç Güç'ün faydalarından bahsettiler; ama, Çekiç Güç'le ilgili inisiyatif, çok da bizim elimizde falan değil.

Bakınız, Kuzey Irak'la ilgili konuya değinelim: Değerli arkadaşlarım, Türkiye, Kuzey Irak'ta önemli adımlar atmıştı. Özellikle, 1996 yılında, Ankara'da -hatırlayacaksınız- bir Ankara süreci başlatıldı. O zaman, Kuzey Irak'ta yaşayan Türkmenler vardı; Türkmenlerin liderleri Ankara'daydı, Barzani ve Talabani Ankara'daydı. Peki, Barzani ve Talabani, şimdi, Türkiye'nin haberi olmadan, Amerika Birleşik Devletlerinde pazarlık yapmıyor mu? Bizim o zamanki Başbakanımız Sayın Mesut Yılmaz, Amerika Birleşik Devletlerinde -söylemek istemiyordum; ama, söyleyeyim- at yarışı seyrederken, Barzani ve Talabani, orada, Kuzey Irak'la ilgili pazarlık yapmıyor muydu; evet, pazarlık yapıyordu. Kuzey Irak'la ilgili pazarlıklar yapıldı ve bu pazarlıklar sonucunda ne oldu; Ankara devredışı bırakıldı, Ankara süreci durduruldu, yeni bir süreç başlatıldı; ama, daha da önemlisi -ne oldu biliyor musunuz- federatif bir devletin temelleri o zaman atıldı ve federatif bir devletten söz edilmeye başlandı. Buna dikkatinizi çekmek istiyorum. O zaman, biz bunu seyrettik ve orada, hiç de Türkmenlerden falan bahsedilmedi; sanki, orada belirli bir Türkmen nüfus yokmuş gibi bahsedilmedi. Dolayısıyla, ne oldu; daha önce, 1996 yılında ele geçirdiğimiz inisiyatifi, 1998 yılı eylülünde tekrar kaybettik. Evet, işte, içpolitika- dışpolitika ilişkisi bu.

Büyük devlet politikası bu demek değil. Büyük devlet politikası ne demek, biliyor musunuz; gayet iyi biliyorsunuz ki, büyük devlet politikası, Bosna'da karar veren ülkeler arasında olmaktır. Bunu, zamanında Türkiye başardı; ama, şimdi, Kosova'da da yokuz, şurada da yokuz burada da yokuz, Kuzey Irak'ta, maalesef, hiç yokuz. Kuzey Irak bizim ilgi alanımızdır, Kuzey Irak bizim nüfuz alanımızdır; Almanya'nın, İngiltere'nin, Amerika Birleşik Devletlerinin ne kadar nüfuz alanıysa, onlardan daha fazla Türkiye'nin nüfuz alanıdır.

Anlaşmaları biliyorsunuz, anlaşmalarla o bölgeleri nasıl kaybettiğimizi biliyorsunuz; ama, şimdi ne oluyor; orada, maalesef, bir devlet temelini atacak düzenlemeler oluyor ve Türkiye de bunun dışında kalıyor.

Değerli arkadaşlarım, bu konular hepimiz açısından son derece önemli. İçpolitika- dışpolitika ilişkisi dedim tabiî; Türkiye, sadece Kuzey Irak'ta yok değil ki, Türkiye hiçbir yerde yok. Şimdi, NATO'yla ilgili sıkıntıya girdik. NATO şimdi ne yapıyor; Avrupa güvenlik ve savunma kimliği diye yeni bir oluşum başlatıyor. Yani, Avrupa ülkeleri, artık, NATO şemsiyesinde kalacak; ama, kendi güvenlikleriyle ilgili yeni bir sistem kuracaklar; NATO'ya benzer bir sistem, nasıl olacağı belli değil. Bu gibi çalışmaların içinde olmazsanız, nasıl olacağını da bilemezsiniz. Biraz önce, Sayın Bakanımız "Amerika Birleşik Devletleri bize taahhüt etti" dedi. İçinde olmazsanız, size taahhüt ederler. Nasıl taahhüt etti, onu da bilemiyoruz. Bir şeyler söylemişler "tamam, tamam, siz dışında kalmayacaksınız" denmiş; ama, içinde, pazarlıkta biz var mıyız; yokuz. Avrupa Birliğinde yokuz. Var olmamız için bir neden de yok. Bir Başbakanımız çıktı "biz, Avrupa defterini kapattık" dedi; hatta, daha da kötü, Almanya'yla ile ilgili sözler sarf etti, Antalya'ya milletvekili olarak gidemez hale geldik; çünkü, turizm bitti. Bu konuyu geçelim, o ayrı bir konu.

Avrupa Birliğinde yokuz; yeni oluşturulacak Avrupa savunmasıyla ilgili konularda da biz yokuz. Niye yokuz; dışpolitikamızda bir sıkıntı var da ondan yokuz.

Bakınız, dikkatinizi çekmek istiyorum, herkes de bunu görüyor. Sayın Başbakanımızın yurtdışına gittiğini falan da hiç görmüyoruz. Yani, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı, daha yurtdışına gitmedi. Eylülde Amerika Birleşik Devletleri bizim Başbakanımızı davet ediyormuş. Temmuz, ağustos, eylül; daha üç ay var; herhalde gider. Yani, bu, son derece üzücü bir şey. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı, eylülde Amerika Birleşik Devletlerine gidecek diye, gazetelerimizde şimdiden yazmaya başladık. Çok şükür, eylülde Başbakanımız Amerika'ya gidecek(!)

Şimdi, arkadaşlar, böyle şey olmaz. Gidelim, başarı sizin olsun, başarı bu hükümetimizin olsun; ama, Avrupa'ya gidelim, Amerika'ya gidelim, Japonya'ya gidelim, Çin'e gidelim. Ne oldu Ortaasya ülkeleriyle ilişkilerimiz? Ne oldu; durdu. Yok, hiçbir ilişkimiz yok. Şimdi sorsak diyecekler ki: "Genel müdürlerimiz gidiyor, bakanlarımız gidiyor." Hayır arkadaşlar... - Bir ülkenin itibarı, başbakanının gitmesiyle olur, cumhurbaşkanının gitmesiyle olur; ama, Türkiye'de, icra, başbakanlık bizde. Yani, başkanlık sistemi olmadığı için, Türkiye Başbakanı gitmeli. Türkiye Başbakanı yurtdışına gitmeli ki, orada, gerektiği yerde, yumruğunu masaya vurmalı; Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı, büyük devletin başbakanı masaya yumruğunu vurmalı! Almanya Başbakanına mektup yazdık. Canım, mektupla değil de, biraz da kendiniz gidin; mektupla da olmasın. Masaya vurursanız seviniriz, alkışlarız. Vurmanız lazım, vurulması lazım; Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin hepsinin vurması gerekiyor. Vurursanız alkışlarız.

Değerli arkadaşlarım, geçenlerde de Sayın Başbakan, burada "Avrupa olmazsa başka alternatifler buluruz" dedi. Şimdiye kadar bulmadınız da, daha bulacak mısınız?! Büyük devlet o değil; büyük devlet, 50 yıl ilerisini planlayan devlettir. Büyük devlet, bırakın 50 yılı, 5 yıl ötesini planlasın gene yeter; ama, 5 yıl ötesini de planlayalım... Biz Avrupa'dan dışlandık da, yeni bir alternatif buluruz. Yani, nasıl buluruz; biz Türkî cumhuriyetlerine yöneliriz. Daha yönelmediniz mi?! Türkî cumhuriyetleri bizim hısımlarımız, bizim akrabalarımız. Daha oraya yönelmedik de, yöneleceğiz. Türkî cumhuriyetlere gideriz.

ŞEVKET BÜLENT YAHNİCİ (Ankara) – Kemal Bey, Türkî cumhuriyetler değil, Türk cumhuriyetleri.

KEMAL ÇELİK (Devamla) – Evet. Türk cumhuriyetlerine gideriz; gidelim.

Peki, arkadaşlar, biliyorsunuz -Türkiye, Çin'e de gitmeli; bir Çin tehlikesi geliyor- Bugün, Amerika Birleşik Devletleri, Çine karşı politika oluşturuyor; Rusya'ya karşı, zaten, politikasını oluşturdu. Bizim Hükümetimize sorsak, herhalde "bir heyet gönderdik" der.

MAHMUT ERDİR (Eskişehir) – Hükümet programında yazıyor...

KEMAL ÇELİK (Devamla) – Hükümet programında yazılanları, tabiî ki, görmek istiyoruz, göreceğiz, görmemiz gerekiyor. Ne yapacağız o zaman; dışpolitikamızı oluşturacağız.

Değerli arkadaşlarım, içpolitika ilişkisini anlatırken dışpolitikaya da şuradan girdim: Bakın, bugün, biz, terör konusunda haklıyız. Bizim 30 bin insanımız, askerimiz, polisimiz şehit oldu. Ben, Hakkâri'de görev yaptım. Bir özel harekât polisimiz dağda yatıyor; yattığı yerin altında mayın var; sabah kalktığı zaman ayağı parçalandı. Ben onu gördüm. Bunu affedecek miyiz; hayır, cezasını çekecek. Türkiye Cumhuriyeti yasaları neyi gerektiriyorsa cezasını çekecek, tabiî ki çekecek; ama,burada da yine zaafiyet gösterdik. Ne yaptık; yargılamanın ortasında, devlet güvenlik mahkemeleriyle ilgili düzenleme yaptık. Ne olurdu önce yapsaydık?! Yeni hükümet değişikliği mi oldu; hayır. Sayın Ecevit daha önce getirebilirdi, yapmalıydık.

Bu konuda da çok suçlamak istemiyorum. Biraz zaman darlığı oldu; ama... Ne yapalım o zaman; Avrupa'nın dışında tutulmayalım. Türkiye Cumhuriyeti olarak, şu demokratikleşmeden falan da korkmayalım; demokratik hukuk kuralları neyse, gerçekleştirelim. Türkiye, Avrupa devleti olmak istiyorsa, çağdaş Batı devleti olmak istiyorsa, hukuk devleti olmak istiyorsa ve Avrupa Birliğine girmek istiyorsa, bunları da gerçekleştirelim. Yani, Türkiye için bunlar lüks falan değil. Her sıkıştığımızda yeni bir yasa düzenlemesine geçmeyelim; sıkışmadan önce tedbirlerimizi alalım, bunları getirelim. Bakın, bu hükümetin çok büyük çoğunluğu var; bunları getirelim. Getirelim ki, Avrupa'dan da dışlanmayalım, Amerika'dan da dışlanmayalım, Ortadoğu'dan da dışlanmayalım.

Türkiye büyük devlettir; büyük devlette gündem -içpolitikamızda olduğu gibi- başka taraflarca belirlenmemeli. Bugün gündem belirleme, içpolitikada da dışpolitikada da, maalesef, hükümetlerimizin inisiyatifi dışında kalmış. Bu böyle olmamalı arkadaşlar; içpolitikada da, dışpolitikada da önde olmalıyız; Kuzey Irak politikasında da Türkiye önde olmalı, içpolitikada da önde olmalı.

Bugün terör olayı bitiyor. Kuzey Irak'ta daha önce Talabani vardı, Barzani vardı, PKK vardı. PKK bitiyor gibi gözüküyor; bitecek tabiî. Peki, bitti diye biz orada yok mu olacağız? Türkiye'ye, Ankara sürecinden sonra -1998 Eylülünde- Washington'da dediler ki: "Siz, sadece Kuzey Irak'taki sınır görüşmelerine katılın; bir de Çekiç Güç'te... Tabiî, İncirlik yakın olduğu için, oradan kalkmamız gerekiyor; uçakların uçuşuna izin verin." Rolümüz bu kadar. Hiç, fazla bir şey söylemeye falan gerek yok; Çekiç Güç'e izin veriyoruz diye, şuralarda bir şeyler söylemeye falan gerek yok. Çekiç Güç'e -İncirlik, Kuzey Irak'a yakın- izin vereceğiz. Türkiye'de, maalesef, 1996'daki inisiyatifi elimizden bıraktık, Ankara sürecini terkettik işi, Washington-Talabani-Barzani üçgenine bıraktık. Ne oluyor şimdi; Türkiye dışarıda. Ne yapacak Türkiye; sadece şunu yapacak: Sınır görüşmelerinde Türkiye'nin bir rolü var, bunun dışında hiçbir rolü yok.

Değerli arkadaşlarım, bu konuların hepsi son derece önemli, önemli olduğu için hükümetlerimiz -hükümetimiz özellikle- 57 nci hükümetimiz bu konulara şimdiden eğilmeli. Terör, evet, bitmedi, azaldı; ama, yarın başka bir terör çıkabilir.

BAŞKAN - Sayın Çelik, 1 dakika ekstre ilave ediyorum efendim.

KEMAL ÇELİK (Devamla) – Peki efendim.

Kuzey Irak'ta, Türkiye, şöyle veya böyle inisiyatifi ele geçirmelidir.

Bir de, bu Çekiç Güç konusunda hükümetimiz çok dikkatli davranmalı. Daha sonra, ileride, Kuzey Irak'la ilgili bir egemenlik tartışması falan da olabilir. Çok dikkatli davranalım, ipi elimizde tutalım, inisiyatifi bırakmayalım; çünkü, Kuzey Irak, bizim mücadelesini verdiğimiz terörle son derece yakın, iç içe bir olaydır. Bütün dışpolitikada olduğu gibi, Kuzey Irak'ta da, inşallah, hükümetimiz, uzaktan seyretmez, tedbirleri alırız; bize şu taahhütte bulundular, bize bu taahhütte bulundular değil, oturup onlarla müzakere eder. Maalesef, Türkiye Cumhuriyeti, oturup, müzakere edecek konumdan çıkmış durumdadır; ama, büyük devlete yakışan, müzakerenin içinde bulunmaktır.

Ben, bu duygu ve düşüncelerle hepinizi, en samimi duygularımla selamlıyorum.

Sağ olun. (DYP ve MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Sayın Çelik.

Başbakanlık tezkeresi üzerinde, Fazilet Partisi Grubu adına, Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç.

Buyurun Sayın Tunç. (FP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 20 dakika efendim.

FP GRUBU ADINA AHMET CEMİL TUNÇ (Elazığ) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; Kuzeyden Keşif Harekâtının görev süresinin 30.6.1999 tarihinden itibaren altı ay süreyle uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi üzerinde, Fazilet Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum; bu vesileyle, Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, 17 Ocak 1991 tarih ve 126 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararı, her üç ayda bir, uzatma talebiyle Meclisin önüne geliyordu, görüşülüyordu ve hep kabul ediliyordu. Bu tarihli Meclis Kararı, 31.12.1996 tarihinde, Kuzey Irak'ta meydana gelen gelişmeler de göz önünde bulundurularak sona erdiriliyor.

1990 yılında meydana gelen Körfez Savaşında, Irak Ordusu Kuzey Irak Kürtlerine saldırıyor; burada yaşayan Kürtler, Irak Ordusunun saldırılarından kurtulmak için Türkiye sınırına yığılıyorlar ve bunların büyük bir kısmı da Türkiye sınırlarından içeri giriyor. Bu göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için, müttefik güçlere mensup 22 000 civarında kara ve hava unsuru Türkiye'de konuşlandırılıyor. Kuzey Irak'ta bu göçmenlerin yerleri hazırlandıktan sonra, bu uluslararası güç, Birleşmiş Milletlerin 688 sayılı kararının süresi sona erdiği için Kuzey Irak'a çekiliyor ve Türkiye'den ayrılıyor. Bundan sonra, Türkiye'nin sınır güvenliği bahanesiyle, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa "Provide Comfort" adı altında bir anlaşma yapıyor, "Huzur Harekâtı" adı altında bir anlaşma yapıyor. Bu anlaşmayla ilgili, 17 Ocak 1991 yılında 126 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı alınıyor. Bu karar, her üç ayda bir Meclisin önüne getiriliyor, konuşuluyor, enine boyuna tartışılıyor ve uzatılıyor. Aslında, gelinen noktada bir memnuniyetimi ifade etmek istiyorum. 1991, 1992, 1993, 1994 yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılan en hararetli tartışmalar, Çekiç Güç'ün görüşüldüğü oturumlardaki tartışmalardır. Birbirlerini çok sert ifadelerle itham eden konuşmacıları, hatta hıyanet derecesine varan konuşmaları bu Mecliste hepimiz duyduk; ancak, bugün, yine Kuzeyden Keşif Harekâtı görüşülüyor. Türkiye Büyük Millet Meclisinde gösterilen bu alaka ve o zamanki görüşmeler mukayese edildiği zaman, aslında, memnuniyet verici bir sonuç olduğu kanaatimi de izhar etmek, söylemek istiyorum.

Nihayet, 1991 yılından itibaren süresi uzatılan bu Çekiç Güç'ün 31 Aralık 1996 tarihinde, hükümet tarafından varlığına son veriliyor. Bu tarihten sonra, hükümet "Kuzeyden Keşif Harekâtı" adıyla yeni bir düzenlemeye giderek, 25 Aralık 1996 tarihinde Meclisin karşısına çıkıyor ve 477 sayılı Meclis kararıyla, bundan böyle, artık yeni bir dönem başlıyor.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, Çekiç Güç, bilindiği gibi, Türkiye'de en çok konuşulan, en çok tartışılan konuların hep başında olmuştur. Bütün siyasî partiler, her seçimde Çekiç Güç'ü seçim malzemesi olarak kullanmış, iktidara geldiklerinde Çekiç Güç'ü kaldıracaklarını vaat etmiş. Âdeta, 1991 yılı ile 1996 tarihleri arasında, herkes tarafından konuşulan bir husus; ancak, Çekiç Güç'ün, 31 Aralık 1996 tarihinden sonra, Türkiye'nin gündeminden birdenbire düştüğünü görüyoruz. 54 üncü hükümet döneminde Çekiç Güç kaldırıldığı zaman, muhalefet partileri "değişen bir şey yok" demişlerdi. Bugün geldiğimiz noktada, aslında değişen çok şeylerin olduğunu görüyoruz. Artık, halkın dilinde "Çekiç Güç" diye bir kavram yok. Bu tarihten sonra da kimse "bunlar teröristlere yardım ediyor" diye bir iddiada bulunmuyor; yine hiç kimse, Çekiç Güç'ün veya Keşif Güç'ün varlığıyla bağımsızlık elden gitti demiyor; hele hele, yakında geçirdiğimiz 18 Nisan seçimlerinde, şahsen, hiçbir siyasî partinin, Çekiç Güç veya Keşif Güç'le ilgili tek kelime kullandığına şahit olmadım. Demek ki, Çekiç Güç'ün Keşif Güç'e dönüştürülmesi, Türkiye'de değişen çok şeylerin olduğunu gösteriyor.

31 Aralık 1996 tarihinden önce Kuzey Irak'ta faaliyet gösteren Askerî Koordinasyon Merkezi, Kuzey Irak'tan Türkiye'ye naklettirilmiş, daha sonra da bunun faaliyetine son verilmiştir.

Üzerinde çokça konuşulan konulardan biri de, bazı hükümetdışı kuruluşların -ki, bunların sayılarının 30-40 civarında olduğu biliniyor- Kuzey Irak'taki faaliyetleri idi. Bunların büyük bir kısmının insanî amaçlar dışında faaliyet gösterdiklerini, çeşitli partiler, kuruluşlar ifade ediyorlardı ve bunların önlenmesi isteniyordu. Zamanın hükümeti, Türkiye üzerinden bu NGO'ların, yardım kuruluşlarının oraya gitmesini engellemiş ve bu dönemde, Türkiye aleyhine yapılan faaliyetlere son verilmiştir. Bu NGO'ların bir kısmının Kuzey Irak'ı terk etmesinde Türkiye'nin yardımları, güvenliklerini temin etme hususundaki gayretleri, Türkiye üzerinden Kuzey Irak'ı terk etmeleri hususunda Türkiye ile Amerika'nın gösterdiği işbirliği, sanıyorum hafızalarda duruyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Çekiç Güç, Türkiye'de herkes tarafından bilinen bir husus olduğu halde, Keşif Güç'ün veya Kuzeyden Keşif Harekâtının herkes tarafından bilinen bir husus olmadığı kanaatini taşıdığım için, bu hususta bir iki açıklamada bulunmak istiyorum.

Kuzeyden Keşif Harekâtı, Türkiye, Amerika ve İngiltere'den oluşan bir müttefik güçtür. Kuzeyden Keşif Harekâtı, Irak'ta, 36 ncı paralelin üzerindeki ve kuzeyine tekabül eden kısmında, özellikle uçuşa kapalı bölgeyi kontrol etmek üzere, Birleşmiş Milletler kararlarını uygulamak amacıyla kurulmuş bir güçtür. Bildiğimiz kadarıyla, Kuzeyden Keşif Harekâtının 1 400 civarında personeli, 45 uçağı bulunuyor; ama, özellik arz eden bir tarafı, personelin 1 200'ü Amerikalı, 150-200'ü İngiliz, 100 civarında da Türk personel var ve bu gücün tabi olduğu temel esaslar da anlaşmalarla tespit edilmiş ve denilmiş ki: "Bu güç, yapılacak uçuş, keşif ve şartlar gerektiğinde de önleme uçuşlarıyla sınırlı olacaktır. Yine, koalisyon ortakları, Irak'ın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne, egemenliğine, birliğine mutlaka saygı gösterecekler. Türkiye toprakları ve hava sahası, Irak'a karşı taarruzî bir harekât için kullanılmayacaktır. Uçaklardaki silahlar, Birleşmiş Milletler kararlarının uygulanmasına yönelik meşru müdafaayla sınırlı olacak; tüm silah ve çeşitleri, Türk hükümetinin onayına tabi olacaktır. Hava harekâtı, üçüncü ülkelere karşı kesinlikle yapılmayacak. Harekât, eşkomutanların komutası altında olacak; kararlar ortak alınıp, ortak emir verilecek. Harekât, Türkiye'ye ekonomik ve malî yük getirmeyecektir ve Türkiye, harekâtın kapsamı ve süresini saptama hakkına sahiptir."

Şimdi, bunları bildikten sonra, bu şartlara ne kadar uyulduğu hususu, doğrusu, hemen hepimizin merak konusudur. Bu anlaşmalara uyulmadığını; bundan bir sene önce yapılan körfez saldırısında hepimiz hatırlıyoruz. İşte bu esaslarla oluşturulan Kuzeyden Keşif Harekâtı, bundan önce olduğu gibi bugün de, süresinin altı ay daha uzatılması istemiyle Yüce Meclisin huzuruna gelmiş bulunuyor.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarını; Ortadoğu'da kalıcı, sürekli, adil bir barış sağlanmadığı takdirde, Türkiye de dahil, bölge ülkeleri, sorunlardan kurtulamayacaktır. Bölge ülkeleri, sorunlarını kendi aralarında halletmenin yolunu bulmak zorundadırlar. Aksi takdirde, bataktan kurtulmak kolay olmayacaktır.

1990 yılında, Irak, bütün dünyanın gözü önünde Kuveyt'e giriyor, gireceğini günlerce öncesinden söylüyor; Irak'ı bu düşüncesinden vazgeçirmek için, kimse bir çabanın içerisine girmiyor. Irak, Kuveyt'e girdikten sonra Körfez savaşı başlıyor; bunun sancılarını da, bunun sıkıntılarını da, önce Irak, sonra da bütün bölge, komşu ülkelerin halkları çekiyor.

Ortadoğu, petrol yatakları bakımından zengin bir bölgedir; dünyanın gözü hep bu bölgenin üzerinde olmuş, bundan sonra da bu bölgenin üzerinde olmaya devam edecektir; çünkü, dünya petrol rezervlerinin yüzde 70'e yakını bu bölgededir. Amerika'nın da, diğer ülkelerin de, Ortadoğu'ya karşı olan aşırı ilgilerinin temelinde, çıkar ve menfaat yatmaktadır. Yoksa, iddia edildiği gibi, Çekiç Güç veya Keşif Gücün maksadı, Kuzey Irak'taki Kürtleri Irak'ın saldırısından korumak falan değildir. Körfez savaşından önce de, hepimizin bildiği müteaddit defalar, Irak, Kuzey Irak Kürtlerine karşı saldırılarda bulunmuş, burada katliamlar yaşanmıştır. Körfez savaşından önce de Halepçe katliamı yaşandı; kimyasal silahlarla, 5 000'den fazla, yaşlı, kadın, çocuk Kürt katledildi, Kürtler âdeta soykırıma tabi tutuldu; Irak'ın komşuları dahil, Amerika, Avrupa ülkeleri, Müslüman ülkeler dahil, hiç kimseden çıt çıkmadı; ama, Ortadoğu petrolleri söz konusu olunca nasıl ittifakların oluştuğunu, Körfez savaşında hep beraber yaşadık.

Irak'a uygulanan ambargo, en az Irak kadar Türkiye'ye de zarar vermektedir. Bugüne kadar Türkiye, ambargodan, yaklaşık olarak 40 milyar dolar civarında zarar görmüştür. Sınır ticareti bitmiş, geçimi Irak'la ticarete bağlı olan Mardin, Şırnak, Şanlıurfa gibi bölge illeri yoksulluğa, sefalete terk edilmiş, nakliyeci esnafı, Irak'la ticaret yapan esnaf bu dönemde perişan olmuş, ekonomik kayıplar yanında sosyal problemler, iş bulamayan gençlerin yanlış tercihleri, göçler, terör, Körfez savaşının Türkiye'yi ilgilendiren sonuçları olmuştur.

Körfez savaşından sonra PKK'nın Türkiye'ye yönelik eylemlerinin daha yaygın ve daha etkili olduğunu biraz önceki konuşmacı arkadaşımız da ifade etti; çünkü, Körfez savaşından sonra, Kuzey Irak'ta bir otorite boşluğu ortaya çıktı, PKK, bundan istifadeyle, hem silah ve mühimmat hem de stratejik yerlere yerleşme imkânı buldu. Türkiye, Barzani ve Talabani'yle de yakın işbirliği ve güven esasına dayalı olan bir ilişki içinde olmadığı için, PKK, Kuzey Irak'ta çok kolay hareket imkânı elde ederek, Türkiye'ye karşı eylem kabiliyetini geliştirmiş oldu. PKK'nın güç kazanmasıyla, OHAL bölgesindeki köylerin boşaldığını, yakıldığını, zorunlu göçlerin başladığını, okulların yakılıp yıkıldığını, eğitim çağındaki yüzbinlerce gencimizin eğitimsiz kaldığını hepimiz biliyoruz. Fakirlik, yoksulluk, çaresizlik, bölge insanının âdeta kaderi haline gelmiştir. Büyük şehirlere buralardan göç eden insanlardan âdeta gettolar oluştuğunu, hep görüyoruz ve biliyoruz. İşte bütün bunlar, Körfez savaşının sonuçlarıdır.

Körfez savaşından önce Irak'la ticaretimiz 5 milyar doların üzerindeyken, biraz önce Sayın Bakan ifade etti, 200 - 300 milyon dolar arasında bir meblağı ancak bulabiliyor bugün. Petrol boru hattından, ancak sınırlı miktarda petrol akıtılabiliyor. Dolayısıyla, Irak'a uygulanan ambargodan, Türkiye, çok büyük ölçüde etkileniyor, zarar ediyor.

Türkiye, Ürdün'ün istifade ettiği Birleşmiş Milletler kararlarının 50 nci maddesinden istifade etmenin yolunu zorlamalıdır. Bunun yanında, Irak ambargosunun kaldırılması hususunda, bugüne kadar olduğu gibi, bundan böyle de uluslararası toplantılarda gayret sarf edilmelidir. Artık, Irak

halkının gücü tükenmiştir. İlaç yokluğundan dolayı çocuk ölümleri, gıda yokluğundan dolayı yaşlı ölümleri had safhaya gelmiştir. Sivil halkta ambargonun sonuçlarına katlanabilecek takat kalmamıştır. Ambargonun kalkması, Irak kadar, Türkiye için de son derece önemlidir.

Değerli arkadaşlarım, bilindiği gibi, Amerika ve İngiltere, geçtiğimiz yıl içinde Bağdat'a yönelik operasyonlar düzenlemişlerdir. Bu operasyonların Saddam'ın saraylarına karşı yapılacağı ilan edilmişti; çünkü, buralarda kimyasal silahların ve füzelerin saklandığı iddia edilmişti. Halbuki, basından ve ajanslardan öğrendiğimiz kadarıyla, halkın temel ihtiyacı olan içmesuyu depoları ve içmesuyu kaynakları, buğday siloları bombalanmıştı. Ayrıca, saldırılar sonucu sivil halktan çok sayıda ölü ve yaralının bulunduğunu, basından, medyadan öğrenmiştik. Yine, hastanelerin, okulların ve öğrenci yurtlarının da saldırıda isabet aldığı söyleniyordu. Yapılan açıklamalarda, bu tür saldırılarda sivil halktan ölülerin olması kaçınılmaz ve tabiîdir deniliyordu. Bunun yanında, Basra'daki petrol rafinerileri hedef alınmış ve bombalanmıştır. Bu rafinerilerin bombalanması, önemli zararlara neden olabilecek niteliktedir; çünkü, petrol taşıyan Türk tankerleri, bunun sonucunda uzun zaman atıl hale gelmiş, ekonomik kriz yaşayan ülkemiz için, özellikle güneydoğu halkı açısından son derece önemli sonuçlar doğurmuştur.

Bu saldırının ve daha önce gerçekleştirilen saldırıların amacının Saddam'ı devirmek olduğu ifade edilmişti; ancak, yapılan son açıklamalarda, Irak'ta uzun vadeli stratejilerin izlendiği, Saddam'ın düşürülemeyeceği ifade edilmiştir ki, bu durum, dünya kamuoyunun bildiği gerçeklerin dışında başka amaçların bulunduğuna ilişkin tereddütlerin doğmasına neden olmuştur.

İkide bir yapılan bu saldırıların amacı, kitle imha silahlarının yok edilmesi ise, bu, son derece vahim bir sonuçtur; çünkü, isabet halinde bu kimyevî silahlar ve bu kimyevî maddeler çevreye yayılacak, kullanılmaları halinde ortaya çıkacak zarardan daha çok zarara neden olacaklardır. Kaldı ki, Birleşmiş Milletler denetçilerinin bunca zamandır çalışmaları sonucunda bu silahların yeri nasıl tespit edilememiş; tespit edilemeyen hedeflere füzeler nasıl yönlendirilememişlerdir?!.

Aslında bu saldırılarda asıl amaç, herkesin bildiği gibi, birinci harekât sırasında el konulan petrol kaynakları üzerinde kontrol ve egemenliğin daha da pekişmesine yöneliktir.

Yine bir başka maksat da, Irak'ın üçe bölünmesini sağlamaktır. Bu plan, Amerika ve İngiltere'nin isteği doğrultusunda yürürlüğe konulmuştur.

Yine, saldırıların, Irak'ta merkezî otoritenin zayıflatılması ve yıpratılmasına, etnik ve mezhebe dayalı yapılanmaya uygun yeni bir rejim oluşturulmaya yönelik olduğu, çok açık bilinen bir gerçektir. Bu böyle bilindiği halde, hâlâ "Irak'ın toprak bütünlüğünü, işte Türkiye de her vesileyle dile getiriyor" sözünün ne kadar inandırıcı olabileceğini de ben burada ifade etmek istiyorum.

Kaldı ki, İngiltere ve Amerika'nın bu saldırıları, Birleşmiş Milletler kararlarına dayanılarak yapılmış saldırılar da değildir. Nitekim, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin, Birleşmiş Milletlerden bağımsız bir Körfez politikası takip ettiğini; Washington'un da bu konuda Birleşmiş Milletleri by-pass ettiğini çok açık bir şekilde ifade etmektedir.

BAŞKAN –Sayın Tunç, konuşma sürenize 1 dakika ilave ediyorum efendim.

AHMET CEMİL TUNÇ (Devamla) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Böyle bir beyan, Birleşmiş Milletlerin güvenilirliğinin, aldığı kararların uygulanabilirliğinin tartışılır hale geldiğinin açık bir belirtisidir. Bu hadiseyle ortaya çıkan bir sonuç var; bu da, Birleşmiş Milletler kararı, eğer Amerika'nın çıkar ve menfaatlarını koruyorsa, bu karar etkin olarak uygulanır; yok, eğer Amerikan çıkarlarına veya isteklerine ters düşüyorsa, kesinlikle bu karar uygulanmaz.

Bariz iki tane örnek vermek istiyorum. İsrail'in işgal ettiği Arap topraklarından çekilmesi hususunda Birleşmiş Milletlerin aldığı müteaddit kararlar vardır ve bunların hiçbiri uygulanmamıştır ve bu ülkeler, bu kararların uygulanması hususunda ortaya herhangi bir irade de koymuş değillerdir.

Yine, bugünlerde tekrar kanayan ve gittikçe Pakistan ile Hindistan'ı sıcak bir çatışma ortamına getiren Keşmir ile ilgili de Birleşmiş Milletlerin kararları var; ama, hiçbir gün, Amerika veya İngiltere veya müttefikler, bu kararların uygulanmasına yönelik bir irade ortaya koymuş değillerdir.

Değerli arkadaşlarım, Amerika ve İngiltere'nin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Tunç.

AHMET CEMİL TUNÇ (Devamla) – Peki Sayın Başkan; teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. (FP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Başbakanlık tezkeresi üzerinde, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına, Ankara Milletvekili Şevket Bülent Yahnici.

Buyurun Sayın Yahnici. (MHP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 20 dakikadır efendim.

MHP GRUBU ADINA ŞEVKET BÜLENT YAHNİCİ (Ankara) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; öncelikle, hepinizi en derin saygılarla selamlıyorum.

Uzun bir müddetten beri belki de ilk defa, Meclis kürsüsünde dışpolitika dile getiriliyor veya en azından şöyle bir şey söyleyebiliriz: Hükümetin, Meclise, süresini uzatma için talepte bulunduğu Kuzeyden Keşif Harekâtı konusu sebebiyle bazı dışpolitika konularına da burada temas etmiş oluyoruz; bu, önemli.

Tahmin ettiğim kadarıyla, 18 Nisan seçimleri sonrasında, belki de, dışpolitika konularını Meclisteye ilk defa dile getiriyoruz. 18 Nisan evveli itibariyle konuyu bir değerlendirecek olursak, uzun bir müddet geriye doğru, bu Meclis, çok fazla dışpolitika konuşmadı. Daha da önemlisi, bu Meclise, geçmiş hükümetler zamanında, özellikle de Meclisin erken seçim kararı aldığı dokuz aylık süre dolayısıyla, dışpolitika konusunda, ciddî, sağlıklı, gelişmeler hakkında doyurucu bilgiler verilmedi. Bunu bir eksiklik olarak görmekte olduğumu beyan etmek istiyorum.

Konu, sadece, dışpolitikayla ilgili Meclisin ve sayın milletvekillerinin bilgilendirilmesi değildir; aynı zamanda, Türkiye'yi dışpolitika konuları yanında yakından ilgilendiren, aynı ölçüde ilgilendiren savunma ve güvenlik konularının da, yine aynı şekilde, bu Meclis çatısı altında, sayın milletvekillerine bilgi olarak verilmesi gerekliliği vardır. Bunun, Meclisimizde mutlaka bir teamül haline gelmesi... Zamanında elbette vardı; ama, uzun bir müddettir terk edilmiş bir konu olduğunu düşünerek arz ediyorum. Bunu, yeni kurulan hükümetimizden de rica ediyoruz, şu sebeple: Bu Parlamentonun bir uzlaşma parlamentosu olduğunu, her grup, hepimiz ifade ediyoruz; bu Meclisin, 21 inci Yüzyılın eşiğine gelmiş olduğumuz bir anda, Türkiye Cumhuriyeti Devletini 21 inci Yüzyıla taşıyacak bir meclis olduğunu ifade ediyoruz; 20 nci Yüzyılı geride bırakırken ve 21 inci Yüzyıla yelken açarken, Türkiye dışpolitika konusunda hangi problemlerle karşı karşıyadır, etrafında hangi problemler vardır, nasıl bir ateş çemberinin ortasında bulunmaktadır; bütün bunların, herhalde, görevi yeni alan hükümet tarafından, yine, görevi yeni alan parlamenterlere, Millet Meclisine, dolayısıyla siz sayın milletvekillerine sık sık takdiminde, arzında fayda vardır diye düşünüyorum.

Zannediyorum, yakında, Dışişleri Komisyonunda Sayın Dışişleri Bakanının konuya ilişkin bir sunuşu olacak; ama, bu konunun sadece Dışişleri Komisyonunda kalmaması ve Meclisin, Yüce Parlamentonun bu konuda bilgilendirilmesi gerekliliğini de ifade etmek istiyorum.

Sadece dışpolitika için değil, demin de arz ettiğim gibi, güvenlik ve savunma konularını da burada enine boyuna tartışmamız gerek. Şimdi, bir parça konu dolayısıyla, ufak çapta da olsa, arkadaşlarımız bazı konuları dile getiriyor.

Türkiye'nin içinde bulunduğu jeostratejik mevki, coğrafî konum, gerçekten de bir ateş çemberinin içinde olduğumuzu işaret ediyor. Bir yandan, Balkanlarda dün Bosna'da yaşanan, bugün Kosova'da devam etmekte olan dram, Türkiye'de, Türkiye'yi derinden ilgilendiren ve Türk insanını derinden yaralayan bir hadise olarak gündemdedir. Diğer yanda, Kafkasya coğrafyasında Türkiye'yi yakından ilgilendiren olaylar vardır, devam etmektedir; Azerbaycan'da problem had safhada devam etmektedir, Karabağ problemi devam etmektedir. Bizi direkt ilgilendirdiği çok açık olan Kıbrıs meselesi ortadadır.

Bütün bunların ötesinde, işte bugünkü konuşmamıza, bugünkü görüşmemize de sebep olan bir hadise var; güneydoğu meselesi dediğimiz, Türkiye'yi güneydoğu meselesi olarak ilgilendiren ve güneydoğumuzun doğusu- yani, İran'ın, İran sınırı itibariyle gündemde olan- güneydoğunun güneyi -yani, Suriye'nin ve Irak'ın kuzeyi itibariyle bizi ilgilendiren- ama, neticede, bir bütün halinde güneydoğu ve güneydoğunun güneyinden Basra Körfezine kadar uzanan bölümde, coğrafyada, Türkiye'yi yakından ilgilendirmekte olan hadiseler mevcuttur.

Türkiye, Osmanlıdan beri Şark meselesiyle karşı karşıyadır. Bugün, Ortadoğu'da yaşanan ve Türkiye'yi de yakından ilgilendiren hadiseler, eski Şark meselesinin hortlatılması hadisesidir. Bu hortlatma hadisesi, geçmişte Sevr'le Türkiye'ye yaşatılmak istenildi ve şimdi de hadise, hepimizin de bildiği gibi, onbeş yirmi yılı bulan bir PKK terörüyle Türkiye'yi ilgilendirir konumdadır.

PKK terörü, Türkiye sınırları içerisinde devam eden haliyle Türkiye'yi ilgilendirmektedir. PKK terörü -demin de arz ettiğim gibi- İran'ın, İran sınırı içerisindeki bölgeye, kuzeyde belki Ermenistan'a kadar uzanan bölgeye ve Türkiye'nin güneyinde ise, güneydoğumuzun güneyi dediğimiz bölgede ise, Suriye'nin kuzeyi ve Irak dolayısıyla Türkiye'yi ilgilendiren bir problem halindedir.

Peki, Kuzey Irak veya Güney Irak açısından PKK problemi veya terör problemi veya benim kullanmak istemediğim kelimeyle Kürt problemi hangi noktadadır? Şimdi, bu noktayı iyi ayırt etmek icap ettiği inancındayım. 36 ncı paralel diye bir gerçek var. 36 ncı paralelin kuzeyindeki problemler ile, 36 ncı paralelin güneyindeki problemleri ayırt etmek icap etmektedir. Kuzeydeki problemler ile güneye, güneydeki problemleri kuzeye taşıyamazsınız. Zaten, Kuzeyden Keşif Harekâtı dediğimiz, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Türkiye'ye verilen görev dolayısıyla Birleşmiş Milletler tarafından yürütülen bir harekât ile eşzamanlı olarak, bir de, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Güneyden Keşif Harekâtı tanzim edilmiş, o harekât ise, Amerika ve İngiltere'ye dahil olarak Fransa ve Suudi Arabistan tarafından yürütülmekte olan bir harekât olarak devam etmektedir. Yani, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, bir yandan, Kuzeyden Keşif Harekâtıyla, Kuzey Irak bölgesini, yani 36 ncı paralelin kuzeyini kontrol etmeye çalışırken; diğer yandan da, Güneyden Keşif Harekâtı adı altında kurmuş olduğu ikinci bir organizasyonla, 36 ncı paralelin güneyini kontrol etmeye çalışmaktadır.

36 ncı paralelin kuzeyinde problemler veya 36 ncı paralelin kuzeyinde durum nedir? 36 ncı paralelin kuzeyinde muhtelif Kürt grupları vardır -demin de açıklandığı gibi- Barzani'nin ve Talabani'nin, birisinin Kürdistan demokrat hareketi, birisinin Kürdistan Yurtsever Birliği hareketi de-

vam etmektedir. Bunun dışında, PKK'yla içlidışlı olan insanların varlığı söz konusudur; zannediyorum, bir parça Arap nüfus dolayısıyla, Arap meselesi gündemde olabilir; ama, bunun dışında, 36 ncı paralelin kuzeyinde yer almış olması itibariyle, Erbil ve çevresinde yaşamakta olan Türkmen nüfus meseleye dahil edilmek durumundadır.

Irak Türkleri, yıllardan beri çok acıya, zulme, ıstıraba tabi tutulmuş zavallı ve mağdur bir halktır. Bu halkın bir miktarı -ama, rakam olarak, belki beşte 1'i, belki dörtte 1'i- 36 ncı paralelin kuzeyinde yaşamaktadır, Erbil ve çevresinde; ama, esas kalabalık olan nüfus, Musul ve Kerkük'te, dolayısıyla 36 ncı paralelin güneyinde, yani Saddam rejiminin etkisi ve baskısı altında yaşamaktadır.

"Çekiç Güç" diyoruz da, aslında, tabiî, Çekiç Güç mü değil mi, onu da bir ayırt etmek lazım. "Huzur Harekâtı" adı altında başlayan harekât 1996 yılı itibariyle nihayete erdirildikten sonra "Kuzeyden Keşif Harekâtı" adı altında, Türkiye Büyük Millet Meclisinden yeniden çıkan 477 sayılı kararla gündeme gelmiş; ama, 1991 yılından, yani göçten sonra ve göçün akabinde Türkiye Büyük Millet Meclisince alınan kararlardan itibaren 1996 yılına kadar konu, adına "Huzur Harekâtı" dediğimiz ve Türkiye'de, Türk toplumu içerisinde, kamuoyu indinde "Çekiç Güç" diye adlandırılan haliyle "Huzur Harekâtı" olarak planlanmış ve yürütülmüştür. Konu, 1996 yılından sonra bu isimden kendisini kurtarmış, Türkiye Büyük Millet Meclisi konuyu yeniden tanzim ederken, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı doğrultusunda tanzim ederken "Kuzeyden Keşif Harekâtı" adını almıştır.

"Çekiç Güç" lafına takılarak şunu ifade etmek istiyorum: Aslında, Ortadoğu'da bir Çekiç Güç varsa, isterse 36 ncı paralelin kuzeyinde ister 36 ncı paralelin güneyinde olsun, ister Saddam olsun isterse Barzani veya Talabani olsun, bir tek Çekiç Güç vardır; o da, Türkmen nüfusunun üzerindeki Çekiç Güç'tür kardeşlerim. (MHP sıralarından alkışlar)

Bir gerçeği daha burada kabul etmek icap ettiği inancındayım. Biz, devamlı olarak, Irak'ta federatif bir yapıdan bahsediyoruz; yani, 36 ncı paralelin kuzeyindeki hadise ile 36 ncı paralelin güneyindeki hadiseyi sanki bir anlaşmalı federatif yapı olarak görüyoruz. Böyle bir şey yoktur arkadaşlar. Hükümetin Meclise sunuşunda da aynı ifadeler kullanılmıştır. Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması; yani, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin kararı veya tavrı da o yöndedir, Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması ve Irak'ın siyasî birliğinin korunması.

Şimdi arkadaşlar, hepimiz ellerimizi vicdanımıza koyalım ve düşünelim, kendi kendimize soralım veya ben size soruyorum: Irak'ta bugün siyasî bir birlik olduğu söylenebilir mi veya aynı şekilde, Irak'ın bugün toprak bütünlüğünün mevcut olduğu söylenebilir mi; böyle bir şey yok. Irak fiilen bölünmüş bir devlettir; Irak diye bir devlet yoktur dünyada. Eğer, Irak diye kastettiğimiz devlet, Saddam'ın başında bulunduğu, başkenti de Bağdat olan bir devletse, o zaman 36 ncı paralelin kuzeyini haritada Irak devletinden hariç görmek ve tutmak gerekmektedir. Gerek dünyada coğrafyada gerekse siyasette bunu böyle yapmak veya böyle algılamak icap ettiği inancındayım.

Güney Irak'ta Irak millî marşı varsa, Kuzey Irak'ta çalınmamaktadır; Irak Dinarı varsa Güney Irak'ta, Bağdat'ta geçerli, Kuzey Irak'ta geçmemektedir, başka para birimi geçmektedir. Eğer, Güney Irak'ta başka bayrak dalgalanıyorsa, Kuzey Irak'ta başka bayraklar dalgalanmaktadır. Adına ne derseniz deyin; kimin bayrağıdır, nereden çıkmıştır, nasıl uydurulmuştur; onu bilemem; ama, Kuzey Irak'ta başka bayraklar dalgalanmaktadır. Yani, geliniz, kimse, insanlık âlemi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, onlar ne yaparsa yapsın, onu da bilmiyorum; ama, en azından bizler, Türkiye'deki politikacılar artık Irak konusunda bir gerçeği kabul edelim. Karşımızda bir Irak, bütün Irak, toprak bütünlüğü olan Irak, siyasî birliği olan Irak diye bir devlet yoktur. Bunu kabul etmek zorundayız. Kuzeyde 36 ncı paralelin kuzeyinde kendi hükümlerini, kendi hükümranlıklarını sürdürmek için kavga eden gruplar vardır; güneyde ise, Saddam rejimi vardır.

Burada bir söz daha sarf edildi "kardeş Irak halkının normal yaşam koşullarına dönmesi" denildi. Şimdi, kardeş Irak halkı, normal yaşam koşullarına Saddamlı bir şekilde mi dönecektir; yani, Saddam "arkadaş, ben, diktatörlükten vazgeçiyorum, ben, baskıdan vazgeçiyorum, güneyde Kürt veya Türk veya Arap -ayrıca Araplar üzerinde de Saddam'ın bir baskısı var, Araplar da orada param parça, İslamî noktadan da farklılıklar var güneyde yaşayan nüfus içerisinde, anlayış farklılıkları var, bir sürü farklılık var- ben, Güney Irak'ta yapmakta olduğum bütün zulümden baskıdan, diktatörlükten vazgeçiyorum; kuzeye dönük olarak da yapmayı düşündüğüm ve fırsat bulsam yapacağım, yani kime karşı; KDP'ye KYP'ye veya Türkmenlere karşı... Kuzeyde, dediğim gibi, Erbil ve çevresindeki Türkmenler veya 36 ncı paralelin güneyinde Musul ve Kerkük... Dolayısıyla, büyük bir Türkmen nüfus... Şimdi, bu Türkmen nüfus, Irak'taki, Irak'ın siyasî varlığı, nüfus varlığı itibariyle, Arap halkından daha azımsanacak bir nüfus değil. Hele hele Irak üzerinde bir federasyon iddiasında bulunmakta olan Kürt nüfusundan hiç de azımsanacak bir noktada değil; belki, o, Kürt nüfus dediğimiz nüfus, Türkmen nüfusun birkaç yüzbin fazlasıdır. Yani, bütün bunları, şunun için arz etmek istiyorum: Saddamlı bir Irak'ın, Saddamlı bir Irak olarak, Irak'ın meselelerini çözmesi yakın vadede pek hallolabilir, mümkün olabilir bir çare olarak gözükmüyor. Hele hele 36 ncı paralelin kuzeyinde Saddam'ın, hâlâ, bir hükümranlık hakkının doğabileceğini, ileriye matuf olarak, 36 ncı paralelin kuzeyine, hâlâ, Saddam'ın bir nüfuz bölgesi olarak girebileceğini düşünmek de mümkün gözükmüyor. O zaman, Türkiye, hesaplarını buna göre yapmak zorundadır; Türkiye'nin dışpolitikasını yürüten merciler ve Dışişleri Bakanlığı, politikalarını buna göre tanzim etmek zorundadır. O zaman, Irak'ın toprak bütünlüğü, Irak'ın siyasî birliğini korumak filan gibi çok ütopik kalan ve bana göre de artık komik hale gelen sözlerden vazgeçmemiz gerektiği inancındayım.

Bütün bunları ifade ettikten sonra, 36 ncı paralelin kuzeyiyle ilgili olarak, Kuzeyden Keşif Harekâtı meselesini, demin de arz ettiğim gibi, bir Çekiç Güç, yani, eski adıyla Huzur Harekâtıyla karıştırmamak gerektiği inancındayız.

BAŞKAN – Sayın Yahnici, sizin konuşma sürenize de 1 dakika ilave ediyorum efendim.

ŞEVKET BÜLENT YAHNİCİ (Devamla) – Peki efendim.

Dolayısıyla, burada, artık, gerçekten, Kuzeyden Keşif Harekâtı dediğimiz fiilî durum söz konusudur. Hükümet yeni kurulmuştur. Dışpolitika konuları, güvenlik ve savunma konuları hükümetin önüne yeni gelmiştir. Bu açıdan, hükümet, bütün bunları değerlendirmek zorundadır; bütün bunlara, çok dikkat ederek değerlendirmeler yapmak zorundayız. Tabiî, Meclisin, bu anlamda, daha geniş bir şekilde, dış güvenlik, savunma ve güvenlik konularında, dışpolitika konularında bilgilendirilmesi konusundaki tavsiyemi, inancımı bir kere daha tekrar ediyorum.

Güneydoğu hadisesinde, Türk Milletinin, mutlaka, her türlü siyasî meseleyi, siyasî ayrışmayı gözardı ederek, bir bütün halinde davranması gerekliliğine inanıyor ve bir şeye daha dikkatinizi çekiyorum: Son günlerde, Avrupa basınında, mesela, Le Monde Diplomatic'te, güneydoğu meselesiyle ilgili bir hadise var ki, bunu gözardı edemeyiz; Kosova ile güneydoğu arasında ilgi kurmak isteyen, irtibat kurmak isteyen birtakım tavırlar var.

Milliyetçi Hareket Partisi, bu anlamda, Kuzeyden Keşif Harekâtına şu anda müspet oy vermeyi düşünmektedir.

Teşekkür ederim. (MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum efendim.

Başbakanlık tezkeresi üzerinde, Anavatan Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Sühan Özkan konuşacaklar.

Buyurun Sayın Özkan. (ANAP sıralarından alkışlar)

Söz süreniz 20 dakikadır efendim.

ANAP GRUBU ADINA SÜHAN ÖZKAN (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli üyeler; Başbakanlık tezkeresi hakkında Anavatan Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum; hepinizi en derin saygılarımla selamlıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 25 Aralık 1996 tarih ve 477 sayılı kararıyla hükümete verdiği yetki çerçevesinde yürürlüğe konulan ve sadece keşif ve gerektiğinde önleme uçuşlarıyla sınırlı bir hava harekâtı olan Kuzeyden Keşif Harekâtının görev süresinin 30 Haziran 1999 tarihi itibariyle altı ay uzatılması, 477 sayılı kararda belirtilen hususlarda bütün kararları almaya Bakanlar Kurulunun yetkili kılınması için, Anayasamızın 92 nci maddesi gereğince izin verilmesi hususundaki tezkere hakkında -daha önce değerli konuşmacılarımızın, değerli grup sözcülerinin, dışpolitika nüanslarıyla ilgili yaptıkları analizlerin dışında- ben, zaruretin doğduğu tarihten bu yana kronolojik gelişimini ve şu andaki durum itibariyle nasıl bir tutum içerisinde olunması gerektiğini arz etmeye çalışacağım.

Yüksek malumları olduğu üzere, Körfez Savaşı sonucu Irak genelinde çıkan karışıklıklar ve bunun karşılığında uygulanan çok ciddî yok etme politikaları, 1991 Nisan itibariyle, kitlesel göçlere sebep olmuş ve Irak sınırına, sınır bölgemize çok sayıda insan yığılmıştır. Zamanın hükümeti, 2 Nisan 1991 tarihinde, sorunun çözümü için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyini toplantıya çağırmış ve Konsey, Irak yönetimince yapılan baskıların sona erdirilmesini ve göçmenlerin evlerine dönmesini sağlamak üzere ve aynı zamanda uluslararası yardımın engellenmemesi tavsiyesini alarak, 688 sayılı Kararı deklare etmiştir.

Bu kararlar doğrultusunda, 8-11 Nisan 1991 tarihleri arasında Iraklı sığınmacılara yardım kampanyaları başlatılmış; fakat, havadan yürütülen bu faaliyetlerin yeterli olmaması, istenilen sonucu vermemiştir. Bunun üzerine, askerî yardım personeli getirip, çeşitli yerlerde malzeme depolayıp, yardımı sürdürebilmek için, kamuoyunda Huzur Harekâtı olarak bilinen harekât başlatılmıştır. Başlangıçta 30 gün süreyle sınırlı olan bu harekât, Türk makamlarıyla eşgüdüm zorunluluğuyla öngörülmüş, mayıs ve haziran aylarında 2 kere 30 gün uzatıldıktan sonra, 1991 Temmuz ayı başında öngörüldüğü amaca ulaşarak, sığınmacıların tamamının Kuzey Irak'a geri dönmesiyle sonuçlandırılmıştır ve bunun sonucunda, Çokuluslu Güç, Kuzey Irak'tan çekilerek, harekât sona erdirilmiştir.

Bilahara, tedbirlerin etkinliğinin sürdürülmesi, caydırıcılığın devamlılığının sağlanması ve insanî yardım faaliyetlerinin sürdürülmesi koşullarının korunması amacıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 17 Ocak 1991 tarih ve 126 sayılı kararına dayanılarak, Bakanlar Kurulu, 12 Temmuz 1991 tarih ve 91/1993 sayılı kararla, Huzur Harekâtının ikinci aşamasını başlatmıştır. Bu aşamada, 30 Eylül 1991 tarihinde sona eren süre Bakanlar Kurulunca 30 gün daha uzatılmış ve zamanın hükümeti, Kuzey Irak'ta sükûnetin tam manasıyla tesis edilmediği, Irak Hükümetinin uyguladığı ekonomik ambargonun her türlü baskı ve yöntemlerinin etkisini sürdürdüğü değerlendirmesini yaparak, son defa olmak kaydıyla, 8 ay süreyle, 30 Haziran 1992 tarihine kadar tekrar uzatılmasına, 20 Aralık 1991 tarihinde karar vermiştir. Kararda dayanan uzatma yetkisini Parlamentoya da iade etmiştir.

Buna rağmen, daha sonra, 1992 Haziran, 1992 Aralık, 1993 Haziran, 1993 Aralık, 1994 Haziran, tekrar aralık, 1995 Haziran aylarında olmak üzere altı ay, 31 Aralık 1995 ve 31 Mart 1996 tarihlerinden itibaren ise üçer aylık sürelerle, harekât süresi, bu sefer, Anayasamızın, Türk Silahlı Kuvvetlerimizin, yabancı kuvvetlerde ve yabancı ülke kuvvetlerinin Türkiye'de görevlendirilmesine ilişkin maddesine dayanılarak, Türkiye Büyük Millet Meclisince uzatılmıştır. Ancak, bu arada,

28 Mart 1996 tarihli ve 409 sayılı karar İçtüzük niteliğinde bulunarak, zamanın Refah Partisince yapılan başvuru üzerine, Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, daha sonra, 1996 tarih ve 435 sayılı kararla Huzur Harekâtının süresini 31 Temmuz 1996 tarihinde ve en son da, 31 Aralık 1996 tarihine kadar 452 sayılı kararla uzatmıştır. Bu kararlarda, özellikle, Kuzey Irak'taki terörist yapılanmanın ve Irak'ın bölünmesini hedef alan faaliyetlerin önlenmesi ve sınır güvenliğinin sağlanması hususlarının altı çizilmiştir.

Huzur Harekâtının ikinci aşaması 31 Aralık 1996 tarihinde alınan karar doğrultusunda durdurulmuştur.

Irak ile ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanmasını gözetmek amacıyla, zamanın hükümeti, bu sefer, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 25 Aralık 1996 tarih ve 477 sayılı kararının kendisine verdiği yetkiye dayanarak, Anayasanın 92 nci maddesi çerçevesinde, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere Hava Kuvvetlerinin katılımı ve sadece keşifi önleme uçuşlarında bulunmak üzere, altı ay süreyle, Kuzeyden Keşif Harekâtı adına bir keşif harekâtının başlatılmasını uygun görmüştür.

Bu harekât, meşruiyetini ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarından almakta olup, tümüyle Türkiye'nin kontrolü dahilinde ve egemenliğinde faaliyette bulunagelmiştir. Bu harekâtın tabi olacağı ilkeler arasında askerî teknik detayları bir yana bırakırsak, özellikle -her ne kadar biraz evvel değerli sözcüler eleştirdilerse de, mevcut gerçeğin farklı olmasını da nazarı itibara alarak, ben, sadece pozitif hukuktaki gelişmeleri ifade etmek adına söylüyorum- Irak'ın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne, egemenliğine saygılı olunması, bütün faaliyetlerde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanması ve özellikle meşru müdafaa konsepti içinde kalma zorunluluğu, komuta kademesinde Türk ve Amerika Birleşik Devletleri eş komutanlık hususunun geçerli olması, Türkiye için herhangi bir malî külfet getirmemesi, harekâtın süresini, kapsamını ve tüzumunu Türkiye'nin tayin etme hakkına sahip olması ve Türkiye'nin egemenlik haklarının her konu ve koşulda mutlak olduğu hususlarında mutabakat ve ilke birliği sağlanmıştır.

Bu harekât, daha sonra, Yüce Meclisin 26 Haziran 1997 tarih ve 506 sayılı ve tekrar 25.12.1997 tarih ve 528 sayılı, 30 Ocak 1998 tarih ve 551 sayılı ve son olarak da 24.12.1998 tarih ve 621 sayılı kararlarıyla altışar aylık olarak uzatılmıştır.

Şu anda, biraz evvel değerli konuşmacıların da değindiği gibi, Kuzey Irak'ta, başlangıçta; yani, bu kararlar zincirinin başlangıcındaki şartlarda müspet hiçbir değişiklik olmadığı gibi, daha enteresan dışpolitika gelişmelerini sonuçlandıracak şartlar aynıyla devam etmektedir. Özellikle Kuzey Irak'taki otorite boşluğu, terörist eylemlere zemin hazırlaması ve ülkemizin en önde gelen sorunlarından bir tanesi olarak bizi çok yakinen ilgilendirmesi, bizim hükümet tezkeresinde öngörülen yetkiyle alakalı iznin verilmesi zaruretinin güncelliği korumasında düşüncemizi geliştirmiştir; yani, bize göre, daha önce 477 sayılı Kararla alakalı olarak iznin verilmesi zarureti, güncelliğini korumaktadır.

Hal böyle olmasına rağmen, özellikle sorunun doğurduğu ekonomik önlemlerin artırılarak uygulanması ve yeni tedbirlerle takviye edilmesi zorunluluğunu göz önünde tutmak zorundayız. Bölgede bulunan Türkmen, Kürt ve diğer kökenden gelen insanların insanca yaşama koşullarının mutlaka sağlanması gerekmektedir.

Türk dışpolitikasının önündeki en önemli sorun, Kuzey Irak'ta adım adım gerçekleştirilmeye çalışılan yeni devlet oluşumuyla ilgili olarak, Hükümet, bu konuda mutlak bir şekilde müdahil olmalı ve bir olupbittiyle karşı karşıya kalınmamalıdır.

Halihazırda, dünyanın en istikrarsız bölgelerinden biri olma özelliğini korumakta olan Kuzey Irak'ta kalıcı çözüm beklentilerinin, Hükümetin, bütün bu mülahazaları da göz önünde tutarak Kuzey Irak politikasında etkili tavırlar almasını gerektirmektedir. Bu zaruretin devam etmesi nedeniyle, Hükümete, 477 sayılı Kararın belirttiği hususlarda yetkili kılınması için gerekli izin verilmesine olumlu oy vereceğimizi, Grubum adına ifade ediyorum.

Son söz olarak, biraz evvel, Doğru Yol Partisinin sözcüsü, Talabani ile Barzani arasında Amerika'da görüşmeler yapılırken, Başbakan olarak Amerika'da bulunduğu sırada at yarışı oynadığını iddia etmiştir, duyarsız kaldığını iddia etmiştir. Bu beyan, son derece talihsiz, mesnetsiz ve kaba bir ithamdır. 21 inci Dönem Parlamentosu, ülkenin büyük umutlar beslediği, Türkiye'yi, 21 inci Yüzyıla taşıyacak seviyede olan bir parlamentodur. Biz, bu Parlamentonun yapısının böyle olduğuna inanıyoruz; bu kürsü de, doğruların söylendiği, Türkiye için doğruların anlatıldığı bir kürsüdür. Bugün, artık, çok şükür ki, kasaba politikalarında, seçim zamanlarında, kıraathane muhabbetlerinde söylenmeyen, Türk Halkının açtığı, mesnetsiz, çirkin ithamların yapıldığı bir kürsü olmamalıdır bu kürsü. Onun için, ben, değerli sözcüyü şiddetle kınıyorum. Hiç şüphesiz ki, Sayın Yılmaz, Amerika'da bulunduğu zaman at yarışı oynamamıştır; bu konuda savunma yapmaya gerek dahi duymuyorum; ama, Sayın Mesut Yılmaz, biraz evvel, yine bu ithamı yapan sözcünün çizmeye çalıştığı büyük devlet politikasına uygun bir vizyonda, Türkiye'nin senelerdir başına bela olan eşkıyabaşını Suriye'den harp ilan etme pahasına çıkaran ve Avrupa'da konaklayacak yer bırakmayan ve sonunda, bir şekilde Kenya'da yakalanıp, bugün İmralı'da yargılanmasına neden olan süreci başlatan 55 inci Cumhuriyet Hükümetinin başbakanıdır ve tarih bunu böyle kaydedecektir.

Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Özkan.

Başbakanlık tezkeresi üzerinde, Demokratik Sol Parti Grubu adına, Hatay Milletvekili Ali Günay.

Buyurun Sayın Günay. (DSP sıralarından alkışlar)

Söz süreniz 20 dakikadır efendim.

DSP GRUBU ADINA ALİ GÜNAY (Hatay) – Kuzeyden Keşif Harekâtının 30.6.1999 tarihinden itibaren görev süresinin altı ay süreyle uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi üzerinde, Demokratik Sol Partinin görüşlerini sunmaya başlarken, hepinize Partim adına saygılar sunuyorum.

Geçmişte "Çekiç Güç" ya da "Huzur Harekâtı" adı altında ve 1997 senesinin başından itibaren karşımıza Kuzeyden Keşif Harekâtı olarak gelen konuda, siyasî partilerimiz, genellikle, geçmişte iktidarda oldukları zamanlarda bu görev süresinin uzatılması yönünde çaba gösterirken, yine, geçmişte muhalefette oldukları zamanlarda bu görev süresinin uzatılmasına ilişkin görüşmelerde aleyhte bir tutum takınmışlardı.

21 inci Yasama Döneminden bu yana, yasama faaliyetlerine başladığımız ve bugüne kadar Mecliste yasalaştırdığımız bütün kanun tasarı ve tekliflerinde, iktidarıyla, muhalefetiyle göstermiş olduğumuz uzlaşı ve yapıcı tutumun bugün de sürdüğünü görmekten büyük bir mutluluk duyduğumu ifade ederek sözlerime devam etmek istiyorum.

Kuzeyden Keşif Harekâtı, Türkiye'yi zor durumda bırakan bir göç dalgası dolayısıyla başladı. Ancak, sonuçta, ne yazık ki, bölgeyi korumak, bölgeye huzur vermek yerine, bölgeye huzursuzluk getiren bir durumla da karşılaştık. Özellikle, Kuzey Irak'ta otorite boşluğu oluştu ve bundan, o günden bugüne kadar da, terör açısından, memleketimiz büyük bir zarar gördü.

Türkiye'de, gelmiş geçmiş bütün hükümetler, kamuoyunun duyarlılığı karşısında bu soruna bir çare bulma çabasına girdiler. Vaktiyle "Huzur Harekâtı" ya da "Çekiç Güç" diye adlandırılan statüde değişiklikler yapıldı ve sonuçta, bugün, artık "Kuzeyden Keşif Harekâtı" denilen noktaya geldik.

Çekiç Güç sorununu Türkiye'nin başına getiren olaylar zinciri, 1990'da, 2 Ağustos günü, Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle başladı. 6 Ağustos 1990'da, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, kabul ettiği 661 sayılı Kararla Irak'a ekonomik ambargo uyguladı. Bunun hemen arkasından, Türkiye, kendi zararına olmasına rağmen, Irak'ın, Kerkük-Yumurtalık boru hattını, bildiğiniz gibi, kesti. Ondan sonra olaylar devam etti. 12 Ağustos 1990 tarihinde, yine, önce, Türkiye Büyük Millet Meclisinden 107 sayılı Meclis Kararı çıkarıldı. Hemen sonrasında da, aynı mahiyette, 5 Eylül 1990'da, yine, bir Meclis kararı daha çıkarıldı; bu Meclis kararı da, bildiğiniz gibi, 108 sayılı Karar. Bu iki karar, Körfez krizi sebebiyle, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulundurulmasına, Anayasanın 92 nci maddesi uyarınca izin verilmesine ilişkindi.

NATO'nun çevik kuvvetine mensup 42 savaş uçağı, 10 Ocak 1991 tarihinde, Türkiye'ye geldi ve bildiğiniz gibi, Malatya Erhaç Havaüssünde konuşlandırıldı.

29 Kasım 1999 tarihinde, Birleşmiş Milletler Konseyince alınan 678 sayılı Kararla, Irak'a ültimatom niteliğinde bir karar alındı. Bu kararı desteklemek için, Türkiye de, 17 Ocak 1991 tarihinde, bildiğiniz gibi, yine, 126 sayılı bir Meclis kararı daha çıkardı. Ertesi gün; yani, 18 Ocakta, bu karar üzerine 41 Amerikan savaş uçağı İncirlik Havaalanına iner ve aynı gün, 18 Ocak 1991 tarihinde, bu uçaklar, Kuzey Irak'taki hedefleri bombalamaya başlar.

Irak'ın Kuveyt'i işgal ettiği tarih olan 2 Ağustos 1990'a dönerek olaylara baktığımızda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin, 6 Ağustosta, 661 sayılı Kararıyla, bir ekonomik ambargo uyguladığını görüyoruz. Hemen arkasından, ambargolar yetmeyince, 678 sayılı Kararla, bu sefer bir ültimatom veriyor ve Irak'a, Kuveyt'ten çıkması için 15 Ocağa kadar da süre veriyor. 17 Ocak 1991'de, Amerika Birleşik Devletleri ve 28 müttefiki, Irak ve Kuveyt'teki tesislere çok yoğun bir bombardıman başlatıyorlar. Bu bombardıman, 22 Şubata kadar -bu tarihte başlayan kara harekâtına kadar- sürüyor. 25 Şubat 1991'de, ABD Başkanı George Bush'un "Kuveyt işgalden kurtarılmıştır" açıklamasıyla, Körfez savaşı sona eriyor ve iki gün sonra da, 27 Şubat akşamı, ateşkes ilan ediyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 2 Mart 1991 tarihinde aldığı 686 sayılı Kararla ateşkes ilan ediyor ve bu ateşkes ilanında öngörülen şartlar arasında, anımsayacağınız üzere, diğer şartların yanı sıra, savaş uçaklarının uçuşları durduruluyor; ancak, bu yasaklamaların arasında helikopterler geçmiyor.

Bu ateşkes sonucu, Irak'ta, Şiiler ve Kürtler ayaklanıyor. Ancak, daha önce olmuş olan savaşta Saddam'ın savaşa girmemiş ve güneyde bekleyen zinde kuvvetleri, Şii ayaklanmasını derhal bastırıyor ve sonra Kürtlere yöneliyor. Amerika, bu duruma seyirci kalıyor, hiç müdahalede bulunmuyor. Helikopterlerle yapılan yoğun hava saldırılarından sonra, ayaklanmacılar, dağlara, kuzeye doğru kaçmaya başlıyor. 1,5 milyon kadar Kürt ve bir miktar da Kuzey Irak Halkı -ki, bunların arasında Türkmenler de var- kuzeye doğru kaçmaya başladılar. 1991 Nisan başlarında 500-600 000 civarında bir göçmen sığınmacı kafilesi Türk sınırlarına doğru ilerliyor ve Türk sınırlarını geçmeye çalışıyor. İşte, bu aşamadan sonra, bildiğimiz Huzur Operasyonu başlıyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi en önemli kararını alıyor; bu karar, 5 Nisan 1991 tarihli, 688 sayılı Karar. Bu kararda, sığınmacılara, insanî yardım sağlama, huzur getirme ve sığınmacıları Irak'a dönmeye ikna etme amacı yatıyor. Bu arada, sığınmacılara, havadan, yiyecek, içecek, giyecek, barınacak malzeme atılıyor. Ancak, havadan yardım çabaları kısa bir dönem için geçerliydi. Sorunu kalıcı bir çözüme kavuşturmak için, Kürtlerin kendi topraklarına dönmeleri gerekmekteydi. Bu da, ancak, Irak Ordusunun ve emniyet güçlerinin Kuzey Irak'tan çekilmesiyle mümkün olabilirdi. Nihayet, Amerika

Birleşik Devletleri, 10 Nisanda, Irak'a, 36 ncı enlemin kuzeyinde tüm askerî faaliyetlerin ve tüm uçuşların yasaklandığını bildiriyor. Beyaz Saray sözcüsüne göre, Kürtlere yardım çabalarına askerî müdahalede bulunulursa, Irak, askerî güçle karşılık görecekti.

11 Nisan 1991 tarihinde, Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye Dışişleri Bakanlığına başvurarak, bu ülkeye, bir plan dahilinde askerî yardım personeli getirme ve çeşitli yerlerde malzeme depolama izni istiyor. Artık, Huzur Operasyonu adıyla anılmaya başlanan bu operasyona, Türkiye, o günlerde, yalnızca insanî yardım amacıyla, 30 gün süreyle izin verdi. Ancak, bu sürenin bitiminden sonra, mayıs ve haziran aylarında 30'ar gün süreyle, 2 kez bu süre uzatıldı.

1991 Nisanı sonunda, 36 ncı enlemin kuzeyinde bir güvenli bölge oluşmuş bulunuyordu. Huzur Operasyonunda görevli güçler, Türkiye'de Silopi ve İncirlik'te konuşlandırılmıştı. Sığınmacılar, Kuzey Irak'a dönmeye başladılar. Ağustos 1991 itibariyle, Türkiye'de bu sığınmacı dalgasından yalnızca 5 000 kişi geriye kalmıştı.

Bağdat ve Kürtler arasında, bu aşamadan sonra 1970'e dönüş yapıldı ve özerklik görüşmeleri, aralarında, görüşülmeye, konuşulmaya başlandı. 8 Mayısta, Saddam Hüseyin, Kürt liderlerle bir araya geldi ve öpüşüp barıştılar; ancak, hükümet ile Kürtler arasında kısa dönemli bir uzlaşma gerçekleştiyse de, bu uzlaşma da, bildiğiniz gibi, rafa kaldırıldı.

Kuzeyden Keşif Harekâtı olarak adlandırılan uçuş düzenlemeleri, Huzur Harekâtının 31 Aralık 1996 tarihi itibariyle sona erdirilmesini takiben, Meclisin aldığı 25 Aralık 1996 tarih ve 477 sayılı Karar uyarınca, 1 Ocak 1997 tarihi itibariyle başlatılmıştır ve bugüne kadar da Çekiç Güç veya Huzur Harekâtı adıyla, bu süre uzatımı, Yüce Meclisin huzuruna 11 kez geldi; Kuzeyden Keşif Harekâtı adıyla istenen süre uzatmalarının da, bugün görüştüğümüz de dahil olmak üzere, 6 ncısı oluyor.

Harekâtın ülkemiz açısından önde gelen yararı, ülkemizin sosyol ve ekonomik düzenini ve sınır güvenliğini tehdit eden yeni bir göç hareketini önlemiş olmasıdır. Bugün, mevcut koşullarda, bu tehdidin ortadan kalktığını gösteren bir gelişme bulunmamaktadır. Irak'la Birleşmiş Milletler arasında kitle imha silahlarının bertaraf edilmesi konusunda yaşanan kriz ve Irak'ın yeniden bombalanması, bölgedeki şartların her an değişebileceğini göstermiş, Hükümetimizi tedbirler almaya zorlamıştır.

Kuzey Irak'la ilgili olarak ülkemiz açısından sorun yaratan husus, PKK terör örgütünün bu bölgede yuvalanmasıdır. Türkiye, kuzey Irak'taki varlığını devam ettirmeye çalışan PKK terör örgütünü bölgeden temizlemek amacıyla, gerektiğinde bölgeye yönelik, süre ve kapsam bakımından sınırlı, askerî harekâtlar düzenlemektedir.

Irak'ın toprak bütünlüğünün muhafazası konusuna büyük önem vermekteyiz. Irak'ın toprak bütünlüğüne önem verdiğimizi, saygılı olduğumuzu söylüyoruz ve Irak'ın toprak bütünlüğünün korunmasının kendi çıkarımıza olduğuna inanıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; komşu ülke Irak'ın Kuveyt'i işgali neticesinde çıkan Körfez Savaşı, bilindiği gibi, ülkemize ağır zararlar vermiştir. Türkiye, bir yandan bu savaş yüzünden Irak'tan kaçarak ülkemize sığınan insanların sorunlarıyla uğraşmış bir yandan Kuzey Irak'ta meydana gelen otorite boşluğu sebebiyle artan terörle uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu arada, Körfez Savaşından sonra Irak'a uygulanan ambargodan Türk ekonomisi birinci derecede etkilenmiş ve ülkemizin ekonomik zararı çok büyük olmuştur. Körfez Savaşından sonra, güneydoğudaki sınır illerimizin ekonomik yaşamında büyük katkısı olan sınır ticareti de kesilmiştir. Yıllar sonra, Demokratik Sol Partinin de içinde bulunduğu 55 inci hükümet, bölgede sınır ticaretini yeniden başlatan

önlemleri bir kararnameyle yürürlüğe koymuştur. Böylece, sınır illerimiz ekonomik açıdan bir canlılığa kavuşmuştur. Yıllardır terör nedeniyle kalkınması engellenen doğu ve güneydoğu bölgelerimizin, gerek sınır ticaretinin yeniden başlaması gerekse terör örgütüne indirilen darbeden sonra yürürlüğe konulan ekonomik ve sosyal önlemlerin de katkısıyla bir kalkınma seferberliği başlatılarak, batı bölgelerimizin kalkınmışlık düzeyine çıkarılması sağlanmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda, geçmiş hükümetlerin aldığı önlemlerin yanı sıra, bölgede kalıcı çözümlerin üretilip uygulamaya konulması gerekmektedir.

Huzur Harekâtı çerçevesinde, Kuzey Irak'ta faaliyet gösteren Askerî Koordinasyon Merkezi hakkında, o tarihlerde, kamuoyunda çeşitli iddialar gündeme getirilmiş ve bir tepki oluşmuştu. Bunun üzerine, söz konusu merkez önce Türkiye'ye çekilmiş, sonra da faaliyetlerine son verilmişti. Bu arada, bölgede faaliyet gösteren bazı insanî yardım kuruluşları da, Kuzey Irak'ta meydana gelen çatışmalardan sonra bölgeyi terk etmişlerdi.

Bütün bunlar ortaya çıktıkça, kamuoyunun bu konudaki rahatsızlığı ve duyarlılığı arttıkça, bütün hükümetlerimiz "Çekiç Güç" adı verilen çokuluslu güçle ilgili bazı iyileştirmeler yapmak lüzumunu, gereğini hissetmişlerdir. Demokratik Sol Parti de, Çekiç Güç'ün konuşlandırılmasından itibaren duyduğu rahatsızlığı ve ülkemiz yönünden sakıncalarını her fırsatta dile getirmiştir. Sonuçta, Çekiç Güç, Türkiye'nin denetiminde, Türkiye'nin koyduğu kurallara göre hareket etmek durumunda olan ve Türkiye'nin çıkarlarıyla çakıştığı ölçüde devam edebilecek olan bir güç haline gelmiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Günay, konuşma sürenize 1 dakika ilave ediyorum efendim.

ALİ GÜNAY (Devamla) – Çekiç Güç'ten sonra, Kuzeyden Keşif Harekâtı adını alarak faaliyet gösteren bu Güç kapsamındaki uçuşlar, Türkiye tarafından konulan kurallara uygun olarak yapılmaktadır. Bunun için, Kuzeyden Keşif Harekâtı Kurallar ve İlkeler Belgesi adı verilen ve harekâta ilişkin teknik düzenlemeleri içeren bir belge yürürlüğe konulmuştur. Şimdi bu Güç, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 477 sayılı Kararıyla, Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere'nin hava güçlerinin katıldığı ve yalnızca keşif ve gerektiğinde önleme uçuşlarıyla sınırlı bir hava harekâtı olarak görev yapmaktadır.

Birleşmiş Milletlerin 1991 yılında aldığı 688 sayılı Karar, Irak'ın toprak bütünlüğünü ve siyasal bağımsızlığını öngörmektedir. Irak sorununun, bu çerçevede, Birleşmiş Milletler kararlarına uygun bir şekilde ve Irak'ın toprak bütünlüğü korunarak bir an önce çözüme kavuşturulmasının, Türkiye açısından büyük yararları bulunmaktadır. Bu sorunun çözümlenmesiyle, Çekiç Güç, Kuzeyden Keşif Harekâtı gibi uluslararası güçlere de gerek kalmayacaktır.

Hepinize saygılar sunuyorum. (DSP, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Günay.

Başbakanlık tezkeresi üzerinde, şahsı adına, İstanbul Milletvekili Güneş Taner; buyurun.

Sayın Taner, söz süreniz 10 dakikadır efendim.

GÜNEŞ TANER (İstanbul) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; daha evvelki konuşmacılarımızdan Sayın Şevket Yahnici'nin ifadelerine katılarak başlamak istiyorum: Türkiye, sıcak bir bölgededir, etrafı ateşle çevrilidir, bu, geçmiş yüzyıllarca böyle devam etmiştir, herhalde böyle devam edecektir; ama, buna rağmen, Türkiye, bu koşullar içerisinde, her zaman, kendi içerisinde bir barış adası olma özelliğini göstermiş ve bu özelliği gösterebilmek için de, gerek Meclis gerekse Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri, şüphesiz, ellerinden gelen bütün katkıyı yapmışlardır.

Geçmişe baktığımızda görüyoruz ki, Türkiye'nin son onbeş yirmi yılı içerisinde, bu bölgedeki sıkıntılardan dolayı çeşitli hadiselerle karşılaştık; Balkanlar'da, Bulgaristan'dan zoraki göç, Irak'tan tekrar ülkemize zoraki göç, Bosna, Kosova; yani, Balkanlar, Kafkaslar ve özellikle Körfez bölgesi önemini ve sıcak bölge özelliğini korumaktadır.

Bütün mesele, Dışişlerimiz bu ortamda gereken çalışmayı, çabayı gösterebilmekte midir, Silahlı Kuvvetlerimiz kendisine ihtiyaç duyulduğunda bu görevi layıkıyla yapabilmekte midir, hükümetler alınması gereken kararları zamanında ve yerinde alabilmekte midir ve daha da önemlisi, Meclis, kendisine ihtiyaç duyulduğu zaman tek bir vücut halinde buna destek verebilmekte midir? Bütün bunların cevabı evet. Hiç unutulmaması gereken bir şey var ki, Türkiye, tarihinden gelen misyonunu, bu bölgedeki önemini, dün olduğu gibi bugün devam ettirmektedir, bugün olduğu gibi yarın da devam ettirecektir.

Nitekim, Türkiye'nin geçen on onbeş sene içerisinde ekonomisinin kuvvetlenmesi ve dostlarını sevindiren, düşmanlarını korkutan bir ülke olmasından kaynaklanacaktır ki, Adriyatik'ten Çin Seddine kadar olan bölgede Türkiye'nin hâkimiyeti bizim ifade ettiğimiz bir terim değil, tam tersi, Batılıların Türkiye için biçmiş olduğu bir misyondur. Türkiye, bu şartlar içerisinde bu görevi yerine getirecektir.

Şimdi, tabiî, mesele şudur: Türkiye'nin hakkını kim koruyacaktır? Eğer, herhangi birimiz Türkiye'nin hakkının dışarıdan teslim edilmesi gerektiğini, yabancı ülkelerin, Türkiye'nin hakkı için yarışırcasına bize yardım edeceklerini bekliyorsak, bunda aldanıyoruz. Türkiye'nin hakkını bu Meclis ve bu Meclisle beraber Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri koruyacaktır; şüphesiz, görevleri budur.

Nitekim, son günlerde veya son aylarda Henry Kissinger'in çıkan bir kitabı var. Amerika Dışişleri Bakanı olduğu sırada, Türkiye ile ilgili, Kuzey Irak ve özellikle Kıbrıs'la ilgili meselelerde bir açıklama getiriyor ve o açıklamalar içerisinde görüyorsunuz ki -bir kere daha buradan ifade etmek istiyorum- o gün Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olan Sayın Ecevit- bu anıları okuduğunuzda- Türkiye'nin menfaatını hangi zor şartlarda, ne kadar zorlanarak; ama, koruyarak, Amerika gibi bir güç karşısında yerine getiriyor... Bundan, şüphesiz, o günkü şartlarda Amerika hoşnut olmamıştır; ama, neticede, zaman değişmiştir, gün o gündür, buraya gelinmiştir. Gelindiğinde, o gün Türkiye'nin yaptığının Türkiye açısından doğru olduğunu, biz ne kadar söylesek övünmek olacak; ama, eski bir dışişleri bakanının kendi hatıralarında bunu söylemesi, şüphesiz, o gün yapılan doğrunun ne kadar yerinde olduğunu göstermektedir. Nitekim, Körfez Savaşı sırasında rahmetli Özal'ın ve o dönemki Başbakan Sayın Yıldırım Akbulut'un katkıları... Demek ki, Türkiye'de, hükümetlerin, bu görevi üzerlerine düştüğü şekilde, en iyi şekilde yapmaya çaba gösterdikleri ve bu çaba içerisinde de Meclisten her zaman destek aldıklarını görüyoruz.

Dış politikaya geldiğimiz zaman, dış politikada Türkiye bir değişiklik geçirmiştir. Son on onbeş sene içerisinde, reaktif dış politikadan interaktif, bölgesel dış politikadan küresel bir dış politikaya doğru gitmektedir. Fakat, bunu istemek yeterli değildir; çünkü, bunu yapabilmek için de maddî kaynaklara sahip olmak lazımdır. Yani, bugün Kosova'ya, bugün Bosna'ya, hatta Arnavutluk'a Türkiye'nin yardım edebilmesi, Türki cumhuriyetlerde daha etkin bir hale gelebilmesi, şüphesiz, Türkiye Cumhuriyetinin çıkaracağı bütçeye ve bu bütçenin kaynaklarının elverdiği ölçüde bu yardımları yapabilecek hale gelmesine bağlıdır. Dolayısıyla, daha evvelki konuşmacılardan bir arkadaşımızın, zaman zaman Dışişlerini, politikaları açısından biraz haksız yere eleştirdiğini düşünüyorum ve orada diyorum ki "hayır, arkadaşlarımız ellerinden gelen her türlü gayreti göstermektedirler." Bu konuda takdirlerimi arz etmek istiyorum. Keza, Silahlı Kuvvetlerimiz bu görevleri en iyi

de yapmaktadır. Türkiye, dünyanın değişen koşulları içerisinde, üstüne düşen görevleri, ille bir çatışma olarak değil, ille sınırötesi operasyonlarda, eskiden olduğu gibi orduyu bindirip göndermenizle değil; ama, F-16 uçaklarımızın kullanıldığı, firkateynlerimizin gönderileceği veya gönderildiği ve yarın bir gün Türkiye'nin hangi silahlı kuvvetine ihtiyaç duyulursa bu silahlı kuvvetlerin kullanılması gibi, elinden gelen her şeyi yapmakla yükümlüdür.

Bununla beraber, tabiî, bugünkü imkânlar içerisinde şu sualleri sormak zorundayız. Henry Kissinger, kitabında, 1970'li yıllarda İran Şahı'nın Kuzey Irak'a senede 75 milyon dolar vererek o bölgedeki Kürtlere yardımcı olduğunu, Amerika'nın gerek CIA gerekse dışişleri kanalıyla yıllık yaklaşık 5 milyon dolardan başlayan, daha sonra 30 milyon dolarlara çıkan bir silah yardımı yaptığı ve bütün bunları yaparken de Türkiye'nin bu bölgedeki çıkarlarını fark ettiğini ve Türkiye'nin burada bir başka devlet kurulmasına müsaade etmeyeceğini anlayarak, bu sıkıntılar içerisinde bu operasyonu yaptıklarından bahsediyor. Tabiî, sene 1974, sene 1999... Geçen zaman içerisinde ne olmaktadır; bugün sorulan sual, acaba, bugün 36 ncı paralelin kuzeyindeki bölgede Amerika Birleşik Devletlerinin veya diğer dış güçlerin bu bölgedeki bir oluşum için maddî kaynakları var mıdır, varsa ne miktardır, varsa hangi düşünceyle verilmektedir? Bunu, bizim Dışişlerimizin, hükümetimizin, belki zamanı geldiğinde, bu Meclise anlatmasında mutlaka fayda vardır. Çünkü, aradan geçen yirmi sene içerisinde eğer, biz, Kissinger'ın kitabını okumasaydık buraya yapılan yardımları, bu rakamları görmeyecektik. Dolayısıyla, bu konularda bizim bilgilendirilmemiz lazım.

Gene, değerli DSP sözcüsü bahsetti, Irak operasyonu sonucunda Irak'la ilgili olan münasebetimizden, ticaretimizden Türkiye'nin yaklaşık 30 milyar dolar civarında zararı vardır. Ambargo devam ettiği müddetçe de, bu komşu ülkeyle olan ilişkilerimizde Türkiye'nin çıkarları ve o ülkenin çıkarları açısından onların toprak bütünlüğüne saygılı olduğumuz kadar, o ülkenin gelişmesinde, hatta Irak'ın ekonomik olarak yeniden yapılanmasında, şüphesiz, Türkiye'nin katkıları olacaktır. Peki, bu katkılar içerisinde, önümüze açık gelişmelerde, siyasî oluşumlarda, Türkiye bu işte ne kadar rol oynamaktadır; Türkiye bu işe ne kadar katılmaktadır; Türkiye'nin fikri ne kadar alınmaktadır?

İşte, önümüzdeki dönemde, altı ayda bir, Çekiç Güç'ü veya -ismi değişik olabilir; ne olursa olsun- Huzur Harekâtını tekrar onayladığımız zaman, buna, sadece otomatik bir onaylama mekanizması olarak bakmayalım. 1974 harekâtından daha önce, Johnson, hukuka aykırı bir şekilde Türkiye'ye bir mektup göndererek "eğer, siz harekât yaparsanız, biz sizi Rusya'ya karşı korumaktan vazgeçeriz ve sizden çekiliriz" deyip, hukukdışı, NATO'nun özel görevinden Türkiye'yi men etmeye çalışmıştır. Bu yanlış bir çalışmadır, daha sonra bunun böyle olduğunu anlamışlardır; ama, neticede bu yapılmıştır.

Demek ki, o gün yapıldıysa, bugünkü koşullarda ve yarın gelecek olan koşullarda, Türkiye'nin beklentilerine ve çıkarlarına aykırı bazı şeyler de yapılabilir. Bunu yapabilmek için, o gün, Amerika, Barış Harekâtı yaptı diye Türkiye'ye ambargo koyduğu zaman, Sayın Ecevit dönmüştür, hükümetin aldığı kararlar Meclise getirilmiştir ve bir üs hariç, Türkiye'deki bütün üsler kapatılmıştır. O günkü durum karmaşık bir durumdu, ters bir durumdu. Türkiye, geçmişine dönüp de, tarihteki zor anları tekrar tekrar dile getirmekle bir yere varamaz; ama, oradan alacağımız ders, yarın bu gibi olayların olmaması için, bugünden bu hazırlığı yapmak olmalıdır.

Bunu yapabilmek için, buraya katkılarımız, Türkiye'nin katkıları isteniyorsa -ki, Türkiye'nin katkıları olmadan burada hiçbir hareket yapılamaz- o zaman önümüzdeki altı ay içerisinde...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Taner, konuşma sürenize 1 dakika daha ilave ediyorum efendim.

GÜNEŞ TANER (Devamla) – Teşekkür ederim, bağlıyorum Sayın Başkanım.

Bunu tekrar buraya getirip de altı ay daha uzatacağımız süre içerisinde, benim Dışişlerimize ve hükümetimize naçiz tavsiyem; bu ambargonun şekli ne olacaktır? Ambargo uygulamasında Ürdün'e uygulanan farklı yaklaşımla Türkiye'ye uygulanan farklı yaklaşım arasında bir mesafe katedilecek midir? Bunu, son dakikada; yani, bir hafta kala kalkıp da, ya, bunu yapmadınız, biz de bunu tekrar Meclise getiriyoruz, hadi siz bunu yapın dediğiniz zaman, bu, bir nevî şantaj olarak kabul ediliyor; ama, bugünden buna başlarsak, Irak'la olan meseledeki ambargonun geleceği nokta, ambargonun genişletilmesi veya hangi şekli alacaksa; ama, Türkiye'nin, buradaki ticaretinin gelişmesi için daha birtakım neler yapabiliriz konusu daha bugünden konuşulabilirse...

Türkiye'nin buraya katkısının Türkiye'ye ait olmayan uçaklar tarafından izlenmesini kabul ediyoruz; ama, Türkiye, programına aldığı Awacs uçaklarını aldığı takdirde, Türkiye bu Awacs uçaklarıyla bu izlemeye katıldığı takdirde, oradaki bilginin sonuna kadar hangi maksatla alındığı, hangi bilginin alındığı ve sonuna kadar bu bilgiyi...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Sayın Taner.

GÜNEŞ TANER (Devamla) -- Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Değerli milletvekilleri, Başbakanlık tezkeresi üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Şimdi, Başbakanlık tezkeresini tekrar okutup, oylarınıza sunacağım:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Körfez Savaşı sonrasında alınan Irak ile ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının hedeflerine ve ruhuna uygun olarak ve Irak'ın toprak bütünlüğünün muhafaza edilmesine özen göstererek, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere hava unsurlarının katılımıyla, Türkiye tarafından belirlenen ilke ve kurallara bağlı olarak ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin 25 Aralık 1996 tarihli 477 sayılı Kararıyla Hükümete verdiği yetki çerçevesinde yürürlüğe konulan ve sadece keşif ve gerektiğinde önleme uçuşlarıyla sınırlı bir hava harekâtı olan "Kuzeyden Keşif Harekâtı"nın görev süresinin 30 Haziran 1999 tarihinden itibaren altı ay süre ile uzatılmasına; 477 sayılı Kararda belirtilen hususlarda bütün kararları almaya Bakanlar Kurulunun yetkili kılınması için Anayasanın 92 nci maddesine göre izin verilmesini arz ederim. 21.6.1999

Bülent Ecevit
Başbakan

BAŞKAN – Okunan Başbakanlık tezkeresini kabul eden değerli milletvekilleri lütfen işaret buyursunlar. Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Alınan karar gereğince sözlü soruları görüşemiyoruz.

Gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmına geçiyoruz.

V. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. – Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Anayasa Komisyonu raporu (1/374) (S. Sayısı : 7) (1)

BAŞKAN – Biraz önce alınan karar gereğince, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Anayasa Komisyonu raporunun müzakeresine başlıyoruz.

Komisyon hazır mı efendim? Burada.

---

(1) 7 S. Sayılı Basmayazı tutanağa eklidir.

Komisyon hazır mı efendim? Burada.

Hükümet?.. Burada.

Komisyon ve Hükümet yerlerini aldılar.

Değerli milletvekilleri, komisyon raporunun okunup okunmaması hususunu oylarınıza sunacağım: Raporun okunmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Tasarının tümü üzerinde söz talebi henüz Divanımıza ulaşmadı; söz isteyen var mı efendim?

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) – Sayın Başkan, Grubumuz adına, Amasya Milletvekili Sayın Ahmet İyimaya.

BAŞKAN – Doğru Yol Partisi Grubu adına, Amasya Milletvekili Ahmet İyimaya. (DYP sıralarından alkışlar)

Buyurun Sayın İyimaya.

DYP GRUBU ADINA AHMET İYİMAYA (Amasya) – Sayın Başkan, Yüce Parlamentonun değerli üyeleri; sözlerime başlamadan önce, Grubum ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yüce Parlamento, bugün, kuvvetler ayrılığı içerisinde ikinci temel unsur olan yürütme organının yapılanmasıyla ilgili organik kanunda yapılması düşünülen bir hükmü müzakere etmek istiyor. Tasarıyla önerilen çözüm, hükümetin, siyasetinin ihtiyaç hissettirdiği, gerekli kıldığı oranda başbakan yardımcılarının atanması keyfiyetini başbakanın yetkisi içinde öngörüyor.

Değerli arkadaşlar, Doğru Yol Partisi olarak, şu anda oluşturulmak istenen yasama çözümünün -sözlerimin başında ifade edeyim ki- karşısında değiliz; ancak, daha mükemmel bir düzenlemenin nasıl olacağını ortaya koymaya çalışacağız.

Başbakan yardımcılığı müessesesi Türk pozitif hukukuna ilk defa 1946 yılında girmiş ve daha sonraları uygulama bularak, hükümet içerisinde başbakan yardımcıları görevlendirilme yolu seçilmiştir. Bugün görüşmekte olduğumuz, tasarı ihtiyacı karşılama sınırlarını aşmakta, Anayasa düzenimizi zorlamakta ve koalisyon protokolünde öngörülen metinlerin de dışına düşmektedir.

Gerçekten, sistemin en önemli organlarından, gücün, iktidarın temerküz ettiği ana kurum Başbakanlıktır, başbakandır. Gerek Anayasanın 112 nci maddesinde ve gerekse sistem isterleri doğrultusunda başbakana yüklenen görevlerin bir kişi tarafından ifası veya yardımcısız olarak yerine getirilmesi zordur.

Getirilen metinde, aynen; "Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda eşgüdüm sağlamak üzere, hükümetin oluşumu ve genel siyasetin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda bakan, başbakan yardımcısı olarak atanır" denilmektedir.

Hangi noktalarına karşıyız sualine cevap vererek, karşı çözümümüzü, gerekli önerimizi Yüce Heyetin takdirlerine arza çalışacağım.

Değerli arkadaşlar, ifade ettiğim gibi, başbakanın görevlerinin ağırlığı karşısında, başbakan yardımcılığı fiilî bir ihtiyaçtır. Koalisyon zaruretleri içerisinde, belli bir partiyi kimlik olarak temsil etme bakımından, imaj bakımından da bir zarurettir; ancak, olaya, Anayasa problematiği olarak baktığımız zaman, önemli sorunlarla karşı karşıya olduğumuzu rahatlıkla idrak etmek mümkündür.

Bir defa, Anayasamızın 112 nci maddesinde, başbakana tevdi edilen görevler; yani, hükümetin siyasetinin yürütülmesi, işbirliğini sağlamak, kanuna ve hukuka uygun uygulamalardaki hataları tashih etmek görevleri, başbakana, hasren verilmiş görevlerdir, çekirdek görevlerdir. O halde, başbakan yardımcılığının da, aynen başbakanda olduğu gibi, Anayasada ihdas edilmesi, Anayasayla hukuk dünyasına girmesi gerekirdi. Anayasa mühendisliğindeki beceri noksanlığımız, kimi so-

veya olağan dönemlerde oluşturulan anayasalara bu ihtiyacı aktarmak gibi bir erdemi veya olanağı bizden esirgemiştir. Ancak, bu sorun, Türk öğreti dünyasında tartışılmış olmakla birlikte, herhangi bir yapı sebebiyle -özellikle merhum Özal döneminde tanzim edilen 1984 tarihli organik kanunun Anayasa Mahkemesine götürülmemesi sebebiyle- bu konu, Anayasa yargısı bakımından bir denetim konusu kılınmamıştır.

Bu küçük noktaya işaret ettikten sonra, Bakanlar Kurulunca önümüze getirilen mevcut metnin Anayasaya aykırılığını ve daha iyi çözüme giden yolu aramaya çalışabiliriz.

Değerli arkadaşlar, başbakan yardımcılığı, salt bir bakanlık olmamakla birlikte, bakan gibi statüyü içeren bir unvandır. Anayasanın 113 üncü maddesine göre, bakanlıklar, ancak, Anayasa problematiği içerisinde, yasama organının tasarrufuyla, kanun ile kurulabilir. Bunun geniş anlamı, bakanlığın sayısı, görevleri, türü gibi temel problemlerin, bir yasa problemi olduğudur. O halde, yasayla ihdas edilen bakanlığın adedini, yasama organı, bizzat, kanun denen metinde belirlemek zorundadır. Bugün yapılan, hizmetin gerekli kıldığı sayıda bakanın görevlendirilmesidir. Kim görevlendirecek; bu sayıyı yasama organı belirlemediğine göre, kim belirleyecek; başbakanın takdiri, cumhurbaşkanının onayıyla, Cumhurbaşkanlığı tezkeresi yoluyla belirlenecek. İşte, bu, yasama organına ait olan bir yetkinin, yürütme organına devri olur ki, bu, tamamen Anayasaya aykırı olan bir noktadır. Anayasa Komisyonundaki çabalarımıza, sözlü tekliflerimize rağmen, bu noktada bir iyileşme sağlanamamıştır.

Meseleyi, hükümet dokümanları içerisindeki yeri bakımından da inceledim. Acaba, hükümet, bu tasarıyı hazırlarken, ihtiyaç analizini yaparken, ihtiyacı aşan bir formülü neden benimsedi? Başka bir gerekçesi mi var; çünkü, gerekçeden anlayamıyoruz. Baktım, orada, hükümet protokolünün 7 nci sahifesinin hemen birinci paragrafında "koalisyon ortağı partiler, hükümette, bir başbakan yardımcısı görevlendireceklerdir" denilmektedir. O halde, koalisyon protokolüne göre dahi, sayının, koalisyon ortaklarıyla sınırlandırılması gerektiği yönündedir.

Sevgili arkadaşlar, kuralın evrimi de bizi bu sonuca götürmektedir. Gerçekten, 1946 tarihli yasada, başbakan yardımcılığı, adedî olarak belirtilmiş, sınırlanmış; 2 denilmiş. 1984 tarihli yasada öyle, devlet bakanları için öyle.

Hükümete verilen bu yetkinin, Anayasaya aykırılığı yanında, hizmet gerekleriyle de uyuşmadığını düşünmekteyiz. Eğer ihtiyaç, koalisyon ortaklarının başlarının veya iktidar grubu genel başkanınca belirlenecek bir bakanın başbakan yardımcısı olarak görevlendirilmesi ise, onun formülü "en çok koalisyon ortakları kadar" denilebilir; bu makuldür, bunu hoş karşılıyoruz, gerekli görüyoruz.

Bakınız, sayısı, tavanı, ucu belirsiz bir yetkiyi başbakana tevdi ediyoruz. Burada, yürütme istikrarı bakımından dahi problemler doğuracak bir potansiyel hüküm üretiyoruz. Tavanı, mevcut bakanlarla sınırlı başbakan yardımcılığını ihdas edebilmek, bu hüküm çerçevesinde daima mümkün olabildiğine göre, bundan sonra, ister koalisyon hükümetlerinde olsun ister müstakil iktidarlarda olsun, kimi bakanların, başbakan yardımcılığı için, başbakana, belli bir baskı, talep yoğunluğu yöneltebilecekleri rahatlıkla söylenebilir.

Sonra, bu tasarıyı mutlaka bürokratlar hazırlamıştır, onda kuşkum yok; ama, mevzuatımız içerisinde doğabilecek kimi sorunlar öngörülmeden, Türk millî mevzuatında tutarlılığı sağlamak gibi bir kaygının içerisinde olunmadan hazırlanmıştır. Bakınız, başkanı bulunduğum Anayasa Komisyonu döneminde, kimi üst organlarda kamu ajanlarının, kamu görevlilerinin atanmasına, nakline ve görevden alınmasına ilişkin yasaya ek bir madde olarak, bir hüküm eklemiş idik ve o hükme göre, tüm başbakan yardımcılarının müşterek kararlara imza atma zorunluluğunu getirdik; geçen dönem, Ufuk Söylemez krizinde yaşadığımız sorunu aşmak için bunu getirdik. Şu anda, koalisyon proto-

kolünün yine 7 nci maddesinin zannediyorum üçüncü paragrafında, Değerli Başbakan Yardımcımız Devlet Bahçeli'nin imza imkânını öngören bir hüküm sevk edilmiş. Belli ki, o protokolün o bölümü yazılırken de, bu tasarı yazılırken de, sözünü ettiğim yasa hükmü gözardı edilmiştir; çünkü, müşterek kararlar, Türk hükümet istikrarının potansiyel krizlerinden birisidir. O başbakan yardımcılarından birisinin, imza atmayı, imzasını geciktirmesi, askıya alması halinde, hükümet verimi dediğimiz amacı gerçekleştiremeyeceğimiz ve böylesi bir sorunu bünyesinde taşıdığını ifade etmek yanlış sayılmaz sanıyorum.

Değerli arkadaşlar, bu tasarı, mevcut şekliyle, yasama organının tasvibine iktiran etmesi halinde, amaçlanan hedeflerin dışında, hükümet istikrarını bozacak, Anayasaya aykırılıklar taşıyacak çözümleri bünyesinde taşıyor olması sebebiyle, mutlaka, madde görüşmelerinde, gereken tashihin yapılması lazımdır.

Başbakanlık yapılanmasıyla ilgili bir tasarıyı görüşürken, meseleyi iktidar ekseninde ele almak ve içinde bulunduğumuz genel iktidar zaaflarına işaret etmek, zannediyorum, her milletvekilinin, partilerin yalnızca temennileri değil, görevleri olmak gerekir.

Değerli arkadaşlar, bugün, Başbakanlık kurumu, Anayasa çerçevesinde kuşatılmış bir kurumdur. Demokratik parlamenter sistemin, temel iktidar odağı olmasına rağmen, bugün, başbakanın elinde bulunması gereken çok önemli yetkiler, seçilmemiş organlara paylaştırılmak yoluyla, demokratik iktidarların anayasal olarak önleri tıkanmıştır. Yine, bir milletvekili olarak ifade edeyim ki, bugün, Türk sistemine rağmen, ortada iki türlü iktidar vardır: Bir, anayasal iktidar; iki, fiilî iktidar. Maalesef, sosyolojik tahlillerle, gerçek temeline dayanan çözümlerle o sonuca ulaşabiliyoruz ki, bugünlerde, yetkisi, anayasal iktidarın elinde olmasına rağmen, fiilî iktidar, istediği zaman yeni süreç başlatabiliyor, istediği zaman düğmeye basabiliyor. Seslendiriyoruz, liderlerimiz söylüyorlar, gruplarımız ifade ediyorlar: "Kurucu fonksiyon icra edelim; bu Parlamento kurucu iktidar görevini yerine getirsin" diyorlar. Türk Parlamentosu, bugün, eğer itibar grafiğinin doruğuna oturmak istiyorsa, eğer milleti maksimum temsil etmek istiyorsa, bütün partiler, bir toplumsal sözleşme için elbirliği yapmalı; Parlamentonun anayasal meşruiyeti ile fiilî meşruiyetini aynı noktada bütünleştirmeli...

BAŞKAN – Sayın İyimaya, sizin de konuşma sürenize 1 dakika ilave ediyorum.

AHMET İYİMAYA (Devamla) – ...ve böylelikle, demokrasiyi, yalnızca milletin rejimi değil; demokrasiyi, yalnızca Parlamentonun rejimi değil, demokrasiyi, yalnızca zihinlerin hoşgörü rejimi değil, aynı zamanda demokrasiye dayatanların rejimleri haline de getirebiliriz.

Saygılar sunuyorum, hürmet ediyorum efendim. (DYP, MHP ve FP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın İyimaya.

Fazilet Partisi Grubu adına, Sayın Cevat Ayhan konuşacaklar.

Buyurun Sayın Ayhan. (FP sıralarından alkışlar)

Süreniz 20 dakikadır efendim.

FP GRUBU ADINA CEVAT AYHAN (Sakarya) – Muhterem Başkan, muhterem üyeler; 7 sıra sayılı kanun tasarısı üzerinde, Fazilet Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum.

Kanun tasarısı, başbakan yardımcılarının ihtiyaca göre artırılması için yetki verilmesine dair bir tasarıdır ve koalisyonun üç parti tarafından kurulmuş olması sebebiyle, halen iki olan Başbakan Yardımcılığının üçe çıkarılması ve ihtiyaç olursa da daha fazla artırılması istikametinde bir imkân getirmektedir.

Bunun Anayasayla ilgili münasabetleri üzerinde Sayın İyimaya durdular; ben, onun üzerinde durmayacağım izninizle. Benim söylemek istediğim hususlar; yeni bir hükümettir, teşkilatını kuruyor; tabiî, başbakan yardımcısı ne kadarsa onu da görevlendirecektir. Herhalde her partinin, grubun, grubu temsil eden bakanların koordinasyonu bakımından da bir başbakan yardımcısına ihtiyaç görülmüştür. Doğrudur; pratikte bu ihtiyacı karşılayacak bir çözüm getirmek lazım.

Değerli arkadaşlar, 57 nci hükümet, çok zor şartlarda bir Türkiye devralmıştır; ancak, bu zor şartları kimseye izafe etme hakkı da yoktur; çünkü, 57 nci hükümeti kuran üç partiden ikisi, daha önce 55 ve 56 ncı hükümetler olarak görev yapmışlardır. Bu hükümet içinde yeni olan sadece MHP'dir. Onlarla ilgili bir sözümüz yok. Onların hükümetle ilgili sicilleri, zaman içinde, bu Meclisteki değerlendirilecektir; ama, hükümetin devraldığı şartlar budur.

1997'nin temmuz ayında 55 inci hükümet kurulduğunda, hükümeti teşkil eden siyasî partiler ve hükümet içinde görev alan iki partinin liderleri, devamlı, enkaz devraldıklarını, fevkalade kötü şartlarda bir Türkiye devraldıklarını ifade etmişlerdi. Ben, kim daha iyi yaptı, kim daha kötü yaptı sözlerini kullanmak yerine, size rakamları arz edeyim.

Bakın, 54 üncü hükümet görevi devraldığı zaman içborç stoku 27 milyar 474 milyon dolar; devrettiği zaman, haziran 1997 sonunda, içborç stoku 29 milyar 217 milyon dolar. Ne kadar artmış 54 üncü hükümet döneminde içborç stoku; 1 milyar 743 milyon dolar artmış. 55 inci hükümet ne yapmış, Sayın Yılmaz ve Ecevit'in, Demokrat Türkiye Partisiyle beraber kurduğu hükümet; içborç stokunu 37 milyar 929 milyon dolara getirmiş. Ne kadar artırmış; 8 milyar 712 milyon dolar artırmış. 55 inci hükümetin geldiği nokta bu. 56 ncı hükümet, Sayın Ecevit Hükümeti ise, içborç stokunu -dört aylık rakamları söylüyorum Hazinenin verebildiği- nisan sonu itibariyle 40 milyar 594 milyon dolara yükseltmiş; yani, 2 milyar 665 milyon dolar artırmış dört aylık dönemde. Demek ki, fotoğraflara baktığınız zaman, burada, 54 üncü hükümetten, hiç de enkaz devralınmadığını, 54 üncü hükümetin performansının iyi olduğu görülmektedir.

Yine, bu hükümetlerin döneminde ödenen içfaizlere baktığımız zaman, daha doğrusu faiz ödemelerine baktığımız zaman -dışborcu söylemiyorum; dışborç, bütün faiz ödemelerinin yüzde 10'u yüzde 8'i mertebesinde, fevkalade küçüktür- 54 üncü hükümet zamanında ödenen içfaiz 14 milyar 356 milyon dolar. Bir yıl öncesi döneme baktığımız zaman, 1 Temmuz 1995 ile 1 Temmuz 1996 arasında, aynı dönem için ödenen içfaiz, 14 milyar 322 milyon dolar; yani, 54 üncü hükümet, içborç faiz ödemelerini artırmamış, aynen muhafaza etmiş, dondurmuş.

Anasol-D Hükümetine bakıyoruz, 1 Temmuz 1997'den, bir yıl sonraya, 1 Temmuz 1998'e kadar, bir yıllık dönemde ödediği içborç faizi, 19 milyar 147 milyon dolar. Yani, 54 üncü hükümetten aldığı içborç faiz ödemelerine bir yılda 5 milyar dolar zam yapmış, artırmış ve devam eden altı ayında da -1,5 yıllık iktidarı var- 55 inci hükümette, bir 9 milyar dolar daha ödemiş; yani, Anasol-D Hükümeti, 28 milyar dolar içborç faizi ödemiş. Yani, Refahyol'dan -54 üncü hükümetten- 14 milyar dolar devralmış, yüzde 100 artırmış, 28 milyar dolara çıkarmış. DSP hükümeti 4 aylık dönemde ise -Ocak-Nisan döneminde- 8 milyar 837 milyon dolar içborç faizi ödemiş. Görülüyor ki, Türkiye, hakikaten enkaz haline gelmiş; ama, bunu enkaz haline getiren de, bugünkü hükümeti teşkil eden iki partidir.

İşte, o nedenle, bu mirasın fevkalade kötü olduğunu kendileri de bildikleri için, biz böyle kötü bir miras aldık diyememektedirler. Sayın Ecevit geçmişte hükümeti devraldığı zaman, bunları, hep bu şekilde ifade etmişti ve hep tünelin ucunda ışık aramıştı; ama, ben bakıyorum ki, iki yıllık dönemde, 55 inci ve 56 ncı dönem hükümetlerinde, tünelin ucunda ışık görünmek bir tarafa, tünelin içi daha da kararmaktadır.

Konsolide bütçe gerçekleşmelerine bakıyoruz: 1999 Ocak-Mayıs döneminde -DSP'nin iktidar olduğu dönemde- gelirler 6 katrilyon 142 trilyon lira, harcamalar 10 katrilyon 155 trilyon lira, açık 4 katrilyon lira. Bu dönemde faize ne ödemişiz; 4 katrilyon 298 trilyon lira ödemişiz. Yani, bunun manası, 6 katrilyon gelir var, 4 katrilyon faiz ödemesi var. Vatandaştan, bütün Türkiye'den -gümrükler, fonlar dahil- toplanan paraların her 100 lirasının 70 lirası faize gitmiş. Bu rakam, 54 üncü hükümet zamanında yüzde 30 mertebesindeydi; bakın, giderek yüzde 70'e gelmiş ve Değerli Maliye Bakanı da Plan ve Bütçe Komisyonunda ifade etti "bütçe, faize kilitlenmiş bir bütçedir" dedi; daha önce Sayın Temizel de ifade etmişti. Yani, Türkiye, giderek bir iktisadî çöküntüye doğru yol almaktadır.

Diğer taraftan, yine, 55 inci ve 56 ncı hükümetler zamanında, ihracat gerilemiş, üretim daralmış, fabrikalar kapanmış ve her tarafta iktisadî kriz dalga dalga yayılıyor; yüzbinlerce insan işsiz kalmaktadır. Bütün seçim çevrelerimizi dolaşıp baktığımız zaman, insanların, yeni iş ümidi yerine, işsiz kalmanın ıstırabını duyduklarını görürüz.

Bunları, şunun için ifade ediyorum: Tabiî, hükümetin önünde zor meseleler var; Allah kolaylık versin. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin başarısı, hepimizin arzusudur; çünkü, hükümetlerin başarısı, hepimize saadet verir, hepimizi memnun eder, insanlarımızın refahına ve saadetine hizmet eder. Hükümetin önünde, birkaç temel mesele var arz etmek istediğim; başbakan yardımcılarını iki yapsın, üç yapsın, hiçbir şey demiyoruz; ama, lütfen, şu tedbirleri aciliyetle alması lazım: Bir, bu iktisadî krizi durduracak tedbirlere acele ihtiyaç var; piyasayla yakın münasebet halinde, ihracatıyla, yatırımcısıyla, ticaret ve sanayi sektörüyle çok yakın işbirliği halinde bu krizi gidermesi lazım. Krizin sebepleri bellidir; tartışılıyor, uzmanlar bunu biliyorlar. Mühim sebeplerinden biri, ifade edeyim: Biz, 1998'de döviz kurlarıyla enflasyon arasındaki makası açtık. Hükümet yetkilileri "efendim, makas küçüktür toptan eşya fiyatlarına göre" diyorlar; ama, meselenin aslı o değil. Bugün, sanayide yüzde 20, yüzde 30 işçilik var, konfeksiyonda bu yüzde 50 mertebesinde, bazı sektörlerde işçilik çok daha yoğundur.

Siz, şimdi, işçinize, çalışan insanımıza maaşı toptan eşya fiyatlarına göre mi artıracaksınız; yoksa, 12 aylık tüketici fiyatlarına göre mi? Elbette, tüketici fiyatlarına göre artıracaksınız; yani, Hükümetin, enflasyonu yüzde, 40, yüzde 50 dediği dönemler için, aylar için, biz, iç fiyatlardaki artışın, tüketici fiyatlarındaki artışın yüzde 70 değil, yüzde 80 değil, yüzde 90, yüzde 100 mertebesinde olduğunu biliyoruz. Siz, eğer, döviz kurlarını buna göre ayarlamazsanız sizin ihraç mallarımız pahalı hale gelmekte ve rekabet şansını kaybetmektedir; ayrıca, 1997'nin sonbaharında, 55 inci hükümetin görevi devraldığı dönemde, Güneydoğu Asya krizi sebebiyle, o ülkeler, yüzde 20 mertebesinde devalüasyon yaptılar. Biz, bunu, ekonomiden sorumlu Değerli Bakana, Bütçe Komisyonunda ifade ettik "lüzum yok efendim, zam yaparsak enflasyon artar; yani, döviz kurlarını yükseltirsek enflasyon artar" endişelerini ifade ettiler. Bu da Hükümetin bir önceliğiydi o zaman; ama, enflasyonu kontrol edelim derken, ekonomiyi toptan çökerttik, şimdi, enflasyonu da tutmamız mümkün değil, durgunluk içinde bir enflasyon, giderek hızlanma tablosuyla karşı karşıyayız.

Demek ki, hükümetin birinci meselesi, önümüzdeki bu iktisadî istikrarsızlığı, krizi üretime dönüştürecek olan ve öncelikle söylüyorum, ihracata öncelik verecek olan bir politikayı getirip ortaya koymasıdır. Türkiye'nin büyümesi, ihracatın büyümesine bağlıdır. İç talebi pompalayamazsınız; çünkü, enflasyonu artırır; ama, ihracatı yapabilirseniz, enflasyonu artırmadan, üretim artırır, istihdamı sağlar ve refahı da yükseltirsiniz.

Hükümetle ilgili, İkinci söylemek istediğim, içpolitikada yumuşamadır, bu yumuşamanın çeşitli unsurları var; tabii, bunun içinde, gelir dağılımında adalet de var, insanların geleceğe ümitle

bakması da var, insanların daha güzel günler ümit etmesi ve onun için hazırlanması da var şüphesiz; sağlık hizmetleri var, eğitim hizmetleri var vesaire, vesaire; ama, bir de bunun psikolojik faktörleri var.

Mühendislikte bir tabir vardır "stress living" diye, gerilme gidermesi. Toplum bugün gerilme içindedir. Bakın, son bir iki haftadır tekrar bir gerilim dönemini yaşıyoruz; geçmişte bunları yaşadık. Bu gerilim dönemi, belirli çevreler tarafından topluma enjekte edilmekte ve bu gerilim altında bizim insanımız rahatsız edilmektedir. 1997'nin ilkbaharıydı, benim hükümet içinde olduğum dönemde, bir büyük ilimizin ticaret odası başkanını ziyaret etmiştim. "Sayın Bakanım ne olacak bu işler" dedi; "hangi işler" dedim; "bu Kalkancı, Fadime işleri ne olacak; irtica bastı, memleket nereye gidiyor" dedi. Baktım bir endişe içinde. İşte, belirli merkezlerden, kaset tüccarlarının, mürteci avcılarının, irtica tüccarlarının tezgâhıyla siz birkaç tane şeyi oynattığınız zaman memlekete kötümserlik havası yayılıyor. Aynı filmi bugün tekrar oynatıyorlar; ama, Fadime, Kalkancı değil de, Muhterem Hoca Efendi Fethullah Gülen gündemde. Yani, onun için, Türkiye'nin iç yumuşamayı sağlaması lazım; bundan kastım şudur: İrtica nedir, mürteci kimdir; bunların üzerinde, hükümetimizin, hükümet başkanının net tavır alması lazım. Gerek hükümet başkanının gerekse koalisyon ortağı olan Sayın Mesut Yılmaz'ın, diğer partilerin liderlerinin, son hadisedeki tavırlarını, beyanlarını da takdirle karşıladığımı ifade ediyorum. Gerçi, bu partiler, 1997'de bizim hükümetimizin önüne getirilen, Türkiye'yi bir gerilim ve krize itmek isteyen, o zamanki kaset tezgâhtarları karşısında bu tavrı ortaya koymadılar; bizim hükümetin başkanı kendilerini ziyaret etti "gelin, demokratikleşmeyi, demokratik tabanı güçlendirecek bir tavır içinde koyalım, bu sunî krizlere meydan bırakmayalım" dedi; ama,o zamanki siyasî parti liderleri "ne halin varsa gör, sen ezil" dediler; ama, sonra gördük ki, ezilen biz değiliz; ezilen demokrasidir, ezilen milletin haklarıdır, sıkıntıya düşen millettir.

Şimdi, bu yeni kriz senaryolarında hükümeti destekliyoruz. Türkiye'nin, artık, bu gerilimlerden uzaklaşması lazım. 1950'lerin sağcı solcuları, 1970'lerin, 1980'lerin şucu bucuları... Türkiye'nin bunlarla uğraşacak hali yoktur. 1960'lı yıllardan 1980'ne kadar, Türkiye, aşağı yukarı on onbeş yıl, birtakım gerilimlerle eğitiminde gençlerini kaybetti; yani, vasıflı insan yetiştirme imkânlarını kaybetti. Bugün de başka şeyleri kaybedebiliriz; yani, Türkiye'nin bulunduğu noktada, Türkiye'nin güçlü olması gerekmektedir; bu jeopolitik konumda, bu jeostratejik pozisyonda Türkiye zayıf kalamaz. Siyasette boşluk doldurulur. Onun için Türkiye, iktisadî bakımdan da, iç birlik ve bütünlük bakımından da bütün gerilimleri gideren, büyüyen ve gelişen bir Türkiye haline Türkiye'yi getirmeye mecburuz.

Burada söylemek istediğim, hükümet başkanının, bu tip sunî krizler karşısında, bunları aşacak kararlılığı ortaya koymasıdır ve maalesef, devletin içerisinde yuvalanmış olan bazı merkezler, bu krizlerin meydana getirilmesine mihrak teşkil ediyorlarsa, o mihrakları da dağıtmak, hem devleti hem demokrasiyi hem de o kurumları tekrar, normal, milletin teveccühüne mazhar olacağı ve milletle herhangi bir sıkıntısı olmayacağı bir pozisyona getirmek bakımından fevkalade mühimdir.

O kurumların değerli mensuplarının da, bunu arzu ettiklerini biliyorum. Hükümet, gerekirse, kapalı bir oturum yapar; bu krizlerin sebepleri, hedefleri hakkında değerli Meclis üyelerini aydınlatır; buna da ihtiyacımız var. Yani, biz, Türkiye'nin bir kaos ortamına, istikrarsızlığa sürüklenmesini önleyecek olan her türlü tedbirin yanında olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Hükümetin tenkit edilen bir tarafı da, maalesef, Kosova meselesinde yeterince çabuk davranamaması ve Kosova'ya da, milletimizin beklediği ölçüde bir gücü zamanında gönderememesidir.

Türkiye'nin bölgeyle tarihi bağları,Türkiye'nin bölgeyle olan kültürel ve manevî bağlarını ifade ederek, Türkiye'yi bölgede görmek istemeyen çevreler olabilir; ama, bizim, bölge insanına karşı bir sorumluluğumuz vardır. Kosova meselesi, bizi, tarihimize geri götürüp bağladı; Kafkasya ve

Çeçen meselesi bizi tarihimize geri götürüp bağladı; hakeza, Ortadoğu meselesi... Yani, Türkiye, çevresine bigâne olamaz, birtakım güçlerin güdümünde çevresiyle münasebet kuramaz. Evet, dünyayla kavga edecek halimiz de yok; ama, dünyayla uyum halinde, uluslararası güçlerle uyum halinde, kendi çevremize, tarihî sorumluluğumuz olan bölgelere dikkatle ve süratle yardımcı olacak bir tavır içinde olmamız gerekmektedir.

Değerli arkadaşlar, hükümetin önünde bazı zorluklar da var. Bakınız, bugün "Türkiye'de gerilimi artıran faktörler" deyince, mesela, İstanbul Üniversitesi Rektörünü görüyorum. Her gün basın taraması yaptım, mutlaka Sayın Alemdaroğlu gündemdedir; bir fakülteyi kapatarak, dağıtarak, öbürünü bilmem... Daha dün, hukuk fakültesi dekanı, protesto ederek "bu despot bir idaredir" diye istifa etti; birçok değerli bilim adamları istifa etti.

Tabiî, hükümetin elinde alet de yok. Geçmişte Sayın Mesut Yılmaz da İstanbul Üniversitesinden kaynaklanan, eğitim haklarının kullandırılmamasından kaynaklanan birtakım meselelerde "elimde yetki olsa müdahale ederim" dedi ve beyanatlar verdi; ama, o rektör, Başbakanı da -affımıza sığınarak söylüyorum- istiskal eden "biz burada şu şu şu ilkeleri savunuruz, kimseyi de dinlemeyiz" istikametinde, fevkalade seviyesiz beyanlarda bulundu. Şimdi, bu hükümetin önünde de bu problemler var.

Bu özerk kurumları -YÖK dahil- düzene sokacak olan, özerk kurumların, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesi ve ondan güvenoyu almış olan hükümetlerle uyumlu çalışacağı bir düzeni bulup getirmek lazım. Özerk kurumdan kasıt, başına buyruk bir kurum demek değildir; kendi meselelerini, kendi olgunlaştırsın, kendi geliştirsin, kendi yönetsin; ama, millete karşı, Meclis iradesine karşı ve güvenoyu almış hükümetlere karşı da bir kabadayılığı kimsenin tecviz etmeyeceği ortadadır.

İşte, hükümetin meseleri bunlardır. Umut ediyorum, bu iktisadî şartlarda, bu sosyal şartlarda, bu psikolojik şartlarda hükümet bunları normalize eder ve Türkiye 2000'li yıllara güçlü bir ümitle, çalışmayla, azimle, kararlılıkla girer. Bu vesileyle hepinizi hürmetle selamlarım.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Ayhan.

Değerli milletvekilleri, tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

1 inci maddeyi okutuyorum:

BAKANLIKLARIN KURULUŞ VE GÖREV ESASLARI HAKKINDA 3046 SAYILI KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. – 27.9.1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanunun değişik 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda eş güdüm sağlamak üzere Hükümetin oluşunu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda bakan, Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebilir."

BAŞKAN – 1 inci madde üzerinde Fazilet Partisi Grubu adına, İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin; buyurun. (FP sıralarından alkışlar)

Sayın Şahin, konuşma süreniz 10 dakikadır efendim.

FP GRUBU ADINA MEHMET ALİ ŞAHİN (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; hepinize sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum. Üstünde müzakereler yapmakta olduğumuz tasarı, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunun değişik 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesini değiştirmekle ilgilidir.

Bir defa, mevcut durum nedir; yapılmak istenen nedir; bu iki soruya cevap verirsek konunun daha iyi anlaşılacağını tahmin ediyorum. Mevcut durum şudur: Hâlâ yürürlükte bulunan ilgili kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi, "Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda koordinasyonu sağlamak üzere, bakanlar arasından en çok ikisi Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebilir."

Değerli arkadaşlarım, demek ki, şu anda, ülkemizde, Bakanlar Kurulunda iki sayın bakana ancak başbakan yardımcılığı görevini verebilmekteyiz. İlgili kanun ilk çıktığında da, bu, bu şekildeydi; daha önce, 1984 yılından 1994 yılına kadar, sadece devlet bakanları başbakan yardımcısı olabiliyorlarken, 1994 yılında ilgili kanunda yapılan bir değişiklikle, artık, Bakanlar Kurulunda görev yapan her bakanın başbakan yardımcısı olarak görev alması, görevlendirilmesi mümkün hale geldi.

1984 öncesi, 4951 sayılı Kanuna göre, Başbakanın, bakanların -yapmış oldukları görev itibariyle- çeşitlendirilmesi, sayılarının artırılması, eksiltilmesi konusunda bir inisiyatifi vardı; bir serbestî vardı. Bu nedenle, 3046 sayılı Kanunun çıkması, bu konuda bir disiplin getirmiştir. Ben, bu kanunun, Bakanlar Kurulunun ve kamu hizmetinin sağlıklı şekilde yürütülmesine önemli katkılar sağladığı düşüncesindeyim; ancak, şimdi yapılmak istenen nedir; mevcut durum bu iken, geçmişteki durum bu iken, şimdi yapılmak istenen nedir; şimdi yapılmak istenen, şu ana kadar Bakanlar Kurulunda en fazla iki sayın bakan başbakan yardımcısı olabilecekken, bundan sonra, Başbakanın, Cumhurbaşkanının da onayını alması suretiyle, istediği sayıda bakanı başbakan yardımcısı olarak görevlendirme imkânını elde etmesidir. Acaba, böyle bir düzenleme Anayasal açıdan doğru mudur, 3046 sayılı Kanunun genel gerekçeleri açısından doğru mudur diye bir soru soracak olursak, şu sonuçlara ister istemez varmak durumundayız: Anayasanın 109 uncu maddesinde "Bakanlar Kurulu, Başbakan ve bakanlardan kurulur" deniliyor. Yine, Anayasanın 112 nci maddesi de "Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir" demektedir.

Değerli arkadaşlarım, Anayasanın bu iki maddesini, Anayasa koyucunun da iradesini göz önünde bulundurarak değerlendirdiğimizde, Başbakanlık yetkisinin bölünmesini imkânsız kıldığını görüyoruz. Biraz önce Doğru Yol Partisi Grubu adına konuşan değerli arkadaşım, Anayasa Komisyonu üyesi Sayın İyimaya, çok isabetli bir şekilde bu konuya temas ettiler, görüşlerine aynen iştirak ediyorum. Gerçekten, burada, Anayasaya aykırılık sorunu gündeme getirilebilir, tartışılabilir; ama, diyeceksiniz ki, kardeşim, onbeş yıldır bu kanun tatbik ediliyor, Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunda da şu ana kadar başbakan yardımcıları görev yapmış; pişmiş aşa su katmanın ne âlemi var; ama, ben de Anayasa Komisyonunun bir üyesi olarak -bunu, dün, Anayasa Komisyonunda ilgili arkadaşlarımız da dile getirdiler- bunu, burada, en azından, zabıtlara geçirme açısından belirtmekte yarar görüyorum. Eğer 3046 sayılı Kanun Anayasa Mahkemesine gitmiş olsaydı, herhalde, bu bakımdan incelenecek, belki de bu yönüyle iptal edilecekti. Şimdi, sözü fazla uzatmayalım.

Hal böyleyken, şimdi, bu tasarıyla yapılmak istenen, bize göre, Anayasaya aykırılıkta biraz daha ileri gitmektedir. Nasıl; bir de, Anayasanın 113 üncü maddesinde deniliyor ki; bakanlık türünü ve sayısını belirleme görevi yasama organına aittir. Bakanların sayısı ne kadar olacak; çeşidi ne kadar olacak; bu konudaki yetki, Anayasanın 113 üncü maddesiyle, Türkiye Büyük Millet Meclisine; yani, bu yasama organına verilmiştir.

Şimdi, bu tasarı, başbakan yardımcılığı konusunda -biraz önce belirttiğim gibi- başbakana sınırsız bir yetki vermektedir, istediği kadar başbakan yardımcısını atama imkânı vermektedir. Bu, Anayasanın yasama organına vermiş olduğu bir yetkiyi başbakana devir anlamına gelir; o bakımdan, biz, bu tasarının şu şekliyle kanunlaşmasının ikinci bir Anayasaya aykırılık konusunu tartışma platformuna çekeceğini düşünüyoruz.

Biraz önce dedim ki; pişmiş aşa su katmanın âlemi yok. Gerçekten, Türkiye şartlarında, Bakanlar Kurulunda, mutlaka -özellikle koolisyon hükümetleriyle yönetiliyorsak- başbakan yardımcılığı makamına ihtiyaç vardır. Peki, o halde çözüm çözüm nedir? Çözüm, bize göre şudur: Tasarıdaki "gerektiği sayıda" ibaresi yerine "en az iki, en çok, koalisyon ortakları kadar" ibaresini ekleyebilirsek "başbakan yardımcılığı istihdam edilir" şeklinde bir düzenleme yapabilirsek, biz, bunun daha uygun olacağını düşünüyoruz ve bunu, dün, Anayasa Komisyonunda da önerdik, burada da öneriyoruz, hükümete öneriyoruz, hükümet ortaklarına öneriyoruz. Bunun, bu şekilde çıkmasının daha doğru olacağını, Anayasaya uygun olacağını ifade ediyoruz.

Değerli arkadaşlarım, şimdi, tabiî, 21 inci Dönem Parlamentosu görevine başlayalı fazla bir zaman geçmedi, yasama faaliyetlerine de bir iki haftadır devam ediyoruz. Ülkenin bu kadar çözüm bekleyen sorunları dururken, böylesine bir tasarı hemen niye araya sıkıştırılıverdi diye de, insan, sormadan edemiyor. Ben, bu tasarıyı sevk eden Bakanlar Kurulu üyelerine ve özellikle, Sayın Keçecilere saygılarımı sunuyorum; ama, bu kanun tasarısı kişiye özel bir kanun tasarısı anlamı ifade ediyor; çünkü, bu tasarı kanunlaştığı takdirde, şu anda Bakanlar Kurulunda devlet bakanlığı görevini üstlenmiş olan Sayın Keçeciler başbakan yardımcılığı görevini de üstüne almış olacak; dolayısıyla, iki sıfatı birden taşımış olacak. Bu, Bakanlar Kurulu içerisindeki koalisyon ortaklarının koordinasyonu açısından yeni bir imkân verecek mi? Ben, böyle bir imkân da görmüyorum. Mesela, şu anda bitti mi, bitmedi mi, bilmiyorum; ama, koalisyonu oluşturan üç partinin genel başkanları, memur maaşlarının artışıyla ilgili bir görüşme yapıyorlar. Sayın Keçeciler'in orada bulunmadığını biliyoruz, başbakan yardımcısı olsa dahi orada bulunmayacak; çünkü, o görevi Sayın Mesut Yılmaz yapıyor; dolayısıyla, koalisyon ortakları arasındaki koordinasyonu Anavatan Partisinin içerisinde başbakan yardımcısı olacak olan Mehmet Keçeciler yapmayacak, yine Mesut Yılmaz yapacak. Pratik olarak da, böyle bir değişikliğin, bu hükümetin işleyişine olumlu bir etkisi olacağı kanaatinde de değilim.

Şimdi, Sayın Keçeciler'in, tabiî, makamı yükseltiliyor. Keşke, mevcut hükümet, bir devlet bakanının makamını yükselten böyle bir tasarıyla değil de, insanımızın, halkımızın hayat standartını yükseltecek tasarılarla önümüze gelseydi daha iyi olurdu diye düşünüyorum; keşke, memurlarımızın hayat standardını yükseltecek, ikinci yarıyılla ilgili onların beklentilerine cevap verecek bir artışla önümüze gelseydi çok daha iyi olurdu diye düşünüyorum; keşke, mevcut hükümet, demokrasinin standartlarını yükseltecek tasarıları Parlamentoya sevk etseydi ve ülkemizin önündeki sıkıntıları bir bir aşma noktasında, anamuhalefet partisi olarak ve muhalefet partileri olarak biz de sizlere destek verseydik ve ülkemizin önünü açsaydık diye düşünüyorum.

Değerli arkadaşlarım, bu madde üzerinde, demin söylediğim tarzda bir değişiklik yapılırsa, anamuhalefet partisi olarak destek vereceğimizi, şu haliyle destek vermemizin mümkün olmadığını belirtiyor, hepinize saygılar sunuyorum. (FP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Şahin.

1 inci madde üzerinde, Doğru Yol Partisi Grubu adına Erzurum Milletvekili Ayvaz Gökdemir.

Buyurun Sayın Gökdemir. (DYP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 10 dakikadır efendim.

DYP GRUBU ADINA AYVAZ GÖKDEMİR (Erzurum) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Görüşmekte olduğumuz tasarı, iktidar veya muhalefet mensubu olalım, heyecanlanmaya çok müsait bir tasarı değil, üzerinde siyaset yapmak için de çok geniş bir alanı yok. Getirilen, 3046 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci cümlesini değiştiren bir tasarıdır. Hükümetimiz, bir başbakan yardımcılığı ihdas etmek ihtiyacındadır. Mevcut kanunda "en çok iki" diye başbakan yardımcılığı sınırlanmıştır. Koalisyonun üç ortağı vardır. Koalisyonda denge, simetri, prestij sağlamak için, üçüncü ortağa da bir başbakan yardımcılığı verilmek isteniliyor. Bunun anlaşılmayacak bir tarafı yok, kınanacak bir tarafı da yok; istek makuldür... Gerçi, vatanın, milletin çok büyük bir derdini halletmiyor; ama, hükümetin ahenkli çalışması bakımından muhtemelen böyle bir şeye ihtiyaç duyuluyor.

Biz, bunu saygıyla karşıladık, Anayasa Komisyonunda da mütalaalarımız olumluydu. İtiraz ettiğimiz yer, sınırsız bir yetkinin verilmiş olmasıdır. Kanun yaparken dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi, ifadelerde de simetri, ahenk, paralellik sağlamaktır. Şimdi, bakın, bu kanunun 4 üncü maddesinin devamında, devlet bakanlıklarının azamî sayısının yirmi olacağı belirtilmektedir. Kanunda, başbakan yardımcılığı da, devlet bakanlığı da sayı olarak sınırlıydı. Bu kanunu da bu Parlamento yaptı. Bunun bir mantığı var; bu sınırlamanın bir mantığı var. Şimdi, biz, başbakan yardımcılığını sınırsız bırakırken, aşağıda devlet bakanlıklarını sınırlı bırakıyoruz. İşte, simetri, ifade paralelliği, kanun yapmadaki mantık burada sakatlanmış oluyor.

Çok önemli bir problem olacağı kanaatinde değilim. Bunun Anayasaya aykırılığı da iddia edilebilir ki, gerekçelerini, Sayın İyimaya, Sayın Şahin ifade ettiler. Bir kere, ilke olarak, sınırsız bir yetki verilmiş oluyor. Bir başbakan bunu suiistimal eder mi? Bence, etmez; ama, nazarî olarak edebilir. Esasen, belli bir sayıyla sınırlamak da, başbakanı sınırlamak, yetkisiz bırakmak anlamına gelmiyor; o noktayı da düşünmek lazım.

Şimdi, disiplinli üç partimiz koalisyon yapmış vaziyette; bir ekseriyet sağlamış, götürüyor. Bazen, koalisyonlar, fertlere müracaatla da kurulur; geçmişte örnekleri var -iki, üç; ekseriyeti de iyi şimdi- iki üç ekseriyetle de hükümet kurulur. Böyle bir sınırlama, Başbakanı sınırlama değil, aslında, kanunla koruma altına almak demektir; bazı -kurumsal olabilir, kişisel olabilir, siyasî kaprislerden koruma anlamına gelebilir- kritik sayılarda, birisi dikilip "sonsuz yetkim var; hiçbir şey yapamıyorsan, bana bir başbakan yardımcılığı ver" diyebilir mi; evet, diyebilir; bu da gerçekçi bir ihtimaldir.

Dolayısıyla, Anayasanın 113 üncü maddesine sadakat gereğinden dolayı; çünkü, orada "bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir" demek suretiyle Parlamento yetkili kılınmıştır. Sayın Şahin'in de, Sayın İyimaya'nın da, bizim, komisyonda verdiğimiz muhalefet şerhinde de ifade edildiği gibi, küçük bir şeydir, çok sınırlı bir alandır; ama, gerçekten de bir yetki devri anlamına gelebiliyor.

Şimdi, önergemiz var, Sayın İyimaya'nın önergesi var. Bu önergede bir sayı söylüyoruz. Bu sayı veya bir başka sayı konulabilir; koalisyon ihtimalini dermeyan ederek koalisyon üyelerinin sayısınca da denebilir; yani, Başbakana bir azamî tavan belirlenebilir; kıyamet de kopmaz, bunda rencide olacak "yok, ille de geldiği gibi geçsin, virgülüne dokundurmayız" diye inat edilecek bir husus da yoktur.

Gayet anlaşılır ve sade şeyler söylediğim kanaatindeyim. Saygılar sunarım. (DYP ve FP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Gökdemir.

Madde üzerinde başka söz talebi olmadığına göre...

KAMER GENÇ (Tunceli) – Sayın Başkan, şahsım adına söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Genç. (DYP sıralarından alkışlar)

KAMER GENÇ (Tunceli) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Efendim, getirilen tasarı, bana göre, evvela, Anayasanın 112 nci maddesine aykırı. Burada, Başbakanın görevini başbakan yardımcısına devrediyor. Malumunuz olduğu üzere, 112 nci maddede deniliyor ki: "Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar..." Getirilen tasarıyla, başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda eşgüdümü sağlamak üzere başbakan yardımcılığı kuruluyor. Bir defa, Anayasayla başbakana verilen bir yetkiyi, biz, bir kanunla, başbakan yardımcısına veriyoruz ki, bu, Anayasaya aykırı.

Değerli milletvekilleri, burası bir hukuk devletidir. Yasama organı, yasama faaliyetlerinde bulunurken, öyle, çok geniş yetkilere sahip değildir. En önemli sınırlama; Anayasaya bağlı olarak görev yapmak zorundadır. Dolayısıyla, bu getirilen yasa tasarısıyla, evvela, başbakana ait yetkiyi başbakan yardımcısına devretmekle, bence, Anayasaya aykırı bir düzenleme yapılmıştır.

Bakanlıkların kuruluşu da, Anayasaya göre, kanunla olmaktadır. Biliyorsunuz, siyasî iktidarlar, böyle bir yetkiyi, zaman zaman Anayasaya aykırı olarak kullanmaktadır. Biliyorsunuz, Eyüp Aşık istifa etmişti, yerine atama yapılmamıştı. Anayasanın 113 üncü maddesinin son fıkrasında deniliyor ki: "Herhangi bir bakanlıkta boşalma olduğu takdirde, başbakan bunu onbeş gün içinde doldurmak zorundadır." Maalesef, tabiî, başbakan, o zaman, bu, Anayasanın 113 üncü maddesinin son fıkrasına göre, Eyüp Aşık'tan boşalan bakanlığa atama yapma yerine, partisinde yeni bir huzursuzluk yaratmamak için, tuttu, bir Bakanlar Kurulu kararnamesiyle bu devlet bakanlığı sayısını azalttı. Bu da, tabiî, bir çelişki. Yani, bakanlıkların kuruluşu ve kaldırılışı kanunla olduğuna göre, biz, Anayasayla verilen bu yetkiyi hükümete veremeyiz; aksi takdirde, Parlamentonun yetkisini hükümete vermiş oluyoruz ki, bu da, bana göre, Anayasaya aykırı ikinci bir davranış. Ayrıca da, yani, niye hükümete bu kadar çok yetki veriyoruz? Sonra, yarın, böyle bir yetki verdiğimiz zaman, bir bakarsanız, beş başbakan yardımcılığı veyahut da her partideki bazı milletvekillerinin gönlünü yapmak üzere, hükümet, üç koalisyon ortağı varsa, altı başbakanlık yardımcılığını ihdas edebilir ve bununla da, Anayasadaki yetki kötüye kullanılmış olabilir. Zaten, kırk devlet bakanlığı var, herhalde bakanlık sayısı kırka çıktı; herhalde seksene falan!.. Buraya bir kat daha mı yapalım; Bakanlar Kurulu nerede oturacak.?!. İsterseniz, ikinci bir kat yapıp da ondan sonra, orada, çift katlı yerlerde bakanlarımız oturur. Bu da, bu Meclisin mimarî yapısını da çok bozar, onu da size söyleyeyim.

Değerli milletvekilleri, bizim istediğimiz şu: Parlamentomuz daha yeni çalışmaya başlarken, Anayasaya, hukuka, hukukun genel ilkelerine bağlı kalarak yasama tasarruflarında bulunursa çok iyi olur. Bu, çoğunluğun parmak sayısıyla halledilecek bir konu değildir. Hepimiz, aklı başında insanlarız, okuduğumuzu anlayan insanlarız. Eğer, bu, hukuk devletiyse, hukuk devletinde yasama organı, yasama faaliyetlerini Anayasa sınırları içerisinde yapacaksa, Anayasanın lafzında açıkça belirtilen konulara riayet etmemiz lazımdır. Başbakana Anayasayla verilen eşgüdüm yetkisini başbakan yardımcısına veremezsiniz; verirseniz, Anayasaya aykırı olur.

Sonra, bakanlıkların kuruluşunu ve kaldırılmasını, böyle, hükümetin takdirine bırakırsak, o zaman, Anayasanın bazı maddeleri işlemez halde olur. İşte, 113 üncü maddedeki "onbeş gün içinde bakanlık doldurulur" hükmü, o zaman, uygulanamaz duruma gelir.

Bunları belirtmek için söz aldım; saygılar sunarım efendim. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Genç.

Madde üzerindeki konuşmalar tamamlanmıştır.

Maddeyle ilgili verilmiş iki önerge bulunmaktadır. Önergeleri, geliş sırasına göre okutup, aykırılık derecesine göre işleme tabi tutacağım.

Önergeleri okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

3046 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının 1 inci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilir. 23.6.1999

Saygılarımla.

Ahmet İyimaya
Amasya

"Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda koordinasyonu sağlamak üzere bakanlar arasından en çok koalisyon ortakları kadarı, başbakan yardımcısı olarak görevlendirilebilir."

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, şimdi okutacağım önerge, aynı zamanda en aykırı olan önergedir. Bu nedenle, önergeyi okuttuktan sonra işlemini yapacağım.

Şimdi, önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının 1 inci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilir.

Saygılarımla.

Ahmet İyimaya
Amasya

"Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda koordinasyonu sağlamak üzere, bakanlar arasından en çok dördü Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebilir."

BAŞKAN - Sayın Komisyon önergeye katılıyor mu efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ERTUĞRUL YALÇINBAYIR (Bursa) – Katılamıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN – Hükümet katılıyor mu efendim?

DEVLET BAKANI EDİP SAFDER GAYDALI (Bitlis) – Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN – Komisyon ve Hükümet önergeye katılmamışlardır.

Sayın İyimaya, önergenizin gerekçesini mi okutalı; yoksa, söz mü istersiniz efendim?

AHMET İYİMAYA (Amasya) – Gerekçe okunsun efendim.

BAŞKAN – Peki efendim.

Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Önerilen metin, ayrıntısı Anayasa Komisyonu raporuna düşülen muhalefet şerhinde belirtilen Anayasaya aykırılığı giderici ve ihtiyaca cevap verici niteliktedir.

BAŞKAN – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının 1 inci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilir.

Saygılarımla.

Ahmet İyimaya
Amasya

"Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda koordinasyonu sağlamak üzere, bakanlar arasından en çok koalisyon ortakları kadarı Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebilir."

BAŞKAN – Sayın Komisyon önergeye katılıyor mu efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ERTUĞRUL YALÇINBAYIR (Bursa) – Katılamıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN – Hükümet ne düşünüyor?

DEVLET BAKANI EDİP SAFDER GAYDALI (Bitlis) – Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN – Komisyon ve Hükümet önergeye katılmıyorlar.

Sayın İyimaya, söz mü istiyorsunuz; yoksa, gerekçeyi mi okuyalım efendim?

AHMET İYİMAYA (Amasya) – Gerekçeyi okuyalım efendim.

BAŞKAN – Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Önerilen metin, ayrıntısı Anayasa Komisyonu raporuna düşülen muhalefet şerhinde belirtilen, Anayasaya aykırılığı giderici ve ihtiyaca cevap verici niteliktedir.

BAŞKAN – Gerekçesi de okunan bu önergeyi, değerli milletvekillerinin oylarına sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Maddeyi mevcut haliyle oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler...

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) – Sayın Başkan, ben, söz istedim; eğer müsaade ederseniz hükümetten sorum vardı...

BAŞKAN – Peki; buyurun efendim. (DSP ve ANAP sıralarından "oylamaya geçtik" sesleri)

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Aslında, değerli grup başkanvekilim, bu konuyu geçen birleşimde de sizinle tartıştık.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) – Oylamadan önce söz istedim...

BAŞKAN – Bir dakika... Müsaade eder misiniz...

Hatta, bu konuyu, Divandaki görevli arkadaşlarımla da size izah ettirdim; yani, soru sormanın ne zaman olacağı konusunda, sizi ayrıca bilgilendirdim; kendim de, sizinle bu konuda ayrıca konuştum ve bilgilendirdim. Oylamaya da geçtim; ama, arzu ediyorsanız, size, tekrar, her şeye rağmen şimdi soru sorma hakkını vereceğim; eğer, oylamaya geçmemi dikkate almıyorsanız bir grup başkanvekili olarak... Takdirinize bırakıyorum...

Buyurun.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) – Sayın Başkan, ben, geçen sefer, iki ayrı dönemde veya zamanda sizden söz istedim; birincisi "müzakereler tamamlandı" şeklindeki ifadeden sonra; ikincisi, önergelerin tamamlanmasından sonraydı. Her ikisinde de vermediğinizi ifade ettiniz ve daha sonra da olumlu bir noktaya geldik. Şimdi, ben, şu manada bir şey söylemek istiyorum: Gerçekten, çok önemli bir kanun tasarısı geçiyor ve bu kanun tasarısının görüşülmesiyle ilgili olarak, gelecekte ortaya çıkacak tablo, Anayasa Mahkemesine gitmek suretiyle de, başbakan yardımcılığı pozisyonuyla ilgili bir değerlendirme yapılacak; o sebeple, ben, konu üzerinde durmak istiyorum ve o sebeple de, hükümetten bir sorum var. Bunun tutanaklara geçmesinde fayda var. Eğer, tutanaklara geçmezse, gelecekte yine sıkıntı olacak. Biz, olumlu, pozitif bir muhalefet anlayışı içerisinde, sadece desteklemek amacıyla bu sözü istiyoruz.

BAŞKAN – Sayın Bedük, müsaade eder misiniz. Bu ifadelerinize katılıyorum. Benim, söylemek ve Genel Kurulun da bilgisine sunmak istediğim şudur: Soru sorma süresinin ne zaman olacağı, sorunun ne zaman sorulacağı konusunda sizinle antat kalmıştık.

Tekrar ifade ediyorum. Oylamaya geçtim; arzu ediyorsanız sorunuzu sorabilirsiniz.

Buyurun.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) – O zaman, hükümetin, sadece şunu cevaplandırması kaydıyla rica ediyorum.

Başbakan yardımcılığı göreviyle görevlendirilecek olan kişi devlet bakanıdır, devlet bakanı sayısı 20'dir. Başbakan yardımcılığıyla görevlendirilecek olan kişinin sayısında bir sınırsızlık vardır. Devlet bakanlığının ihdas sebebi siyasî danışmanlıktır, Fransız idarî yargısından alınmıştır. Sırf başbakana ve hükümete siyasî danışmanlık yapmak üzere devlet bakanlığı ihdas edilmiştir ve Türkiye de, idarî sistem itibariyle dışarıdan almıştır bu pozisyonu.

Devlet bakanlığı sayısı, bugün, icraî devlet bakanlığı sayısından daha fazla olmuştur.

Bütün bu şartlar içerisinde, acaba, hükümetimiz, başbakan yardımcılığı sayısını 3'te mi tutacak, 4'te mi tutacak, 5'te mi tutacak, yoksa 20'ye kadar yükseltecek mi?

Benim sualim budur.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Bedük.

Buyurun efendim.

DEVLET BAKANI EDİP SAFDER GAYDALI (Bitlis) – Efendim, bu, ihtiyaçlar karşısında kullanılacaktır. Yeni bir bakanlık ihdas edilmiyor. Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri, Parlamentodan aldığı güvenoyuna dayanarak bu yetkisini kullanacaktır.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum efendim.

Tekrar, 1 inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2 nci maddeyi okutuyorum:

Madde 2.– Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Madde üzerinde söz isteyen?..

TURHAN GÜVEN (İçel) – Grup adına söz istiyorum efendim.

BAŞKAN – Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın Güven; buyurun efendim. (DSP ve MHP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA TURHAN GÜVEN (İçel) – Evvela, alkışlarınıza teşekkür ediyorum... Yadırgamayın; çünkü, bir maddelik kanun tasarısının neresinde konuşacaksınız, neyi anlatacaksınız; onun için, müsaade ederseniz, anlatayım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Grubum adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, bakınız, bu tasarıya göre, eskiden hükümet... Hele, 50'lerden sonra başlamıştır bu devlet bakanlığı mefhumu, daha evvel yoktur. En son 1994 yılında 20'ye çıkarılmıştır bu sayı. Ona da birşey diyecek değiliz; ama, rahmetli Özal, 1983 yılında hükümeti kurduğunda bir ilke getirmeye çalıştı; koordinasyonu sağlamak için bakanlık sayısını azalttı. Yani, Orman Bakanlığı vardı, Tarım Bakanlığı vardı, Köyişleri Bakanlığı vardı; hepsini bir çatı altında topladı; Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı şeklinde kurdu. İçinde Köy Hizmetleri var, YSE var, var, vardı; tek bir bakanlık haline getirildi; biraz da sıkıntı yaratmadı değil; ama, bu, işlerin tek elden yürütülmesini sağlamak, rantabl bir oluşumu sağlamak içindi; ama, daha sonra, aynı hükümet döneminde, bu defa devlet bakanlıklarının sayısı artırılmaya başlandı.

Sayın milletvekilleri, devlet bakanlıkları, icracı bakanlıklar değildir, olmaması lazım- biraz evvel ifade buyurdular- bir nevi danışmanlık hizmeti yapan bakanlıklar demektir; ama, siz, bütün kamu iktisadî teşebbüslerini Başbakanlık bünyesinde toplarsanız, o zaman, işte, Başbakanlık, oldu size bir icracı bakanlık. Bugün, Türkiye'de, Başbakanlığa bağlı olamayan, bağımsız kamu iktisadî teşebbüsü(KİT) kaldı mı; kaldı, birkaç tane; -o kadar az- ama, onun dışındakilerin tamamı Başbakanlıkta.

Peki, ne yapıyoruz biz şimdi... Devlet bakanlığı 20 adet. Gerçi, bugün 17'si kullanılıyor. 20'sini niye kullanmadınız, onu da bilmiyorum. Hiç değilse, 3 arkadaşımız daha bakan olurdu. Onu neden kullanmadığınızı bilmiyorum, ama, bakın, her devlet bakanlığına ne düşüyor acaba... Şimdi, bakan olmak için bakan olunmaz, bakanlık yapılır. Küçücük bir teşkilatı bağlayarak, hükümet içinde görev yapmanın neye yaradığını, ben, hâlâ anlamış değilim.

Aslında, bu hükümetten beklenen şu olmalıydı: Böyle, başbakan yardımcısı sayısını artırarak değil de, devlet bakanlıkları sayısını azaltacak bir kanun tasarısıyla gelmeniz, hatta, icracı bakanlıkları da artırmanız değil, normal çalışma düzenine getirmeniz ve bu kamu iktisadî teşebbüslerini de, icracı bakanlık haline getirdiğiniz Başbakanlıktan çıkarmanız gerekirdi. Bu nedenle, devlet işleri iyi yürümüyor.

Bunlar yapılmadı. Ne yapıldı; bu defa "madem, üç partili bir koalisyon ortaklığı var, üçüncü ortağımıza da bir başbakan yardımcılığını verelim" denildi. Denildi de, bakınız, asıl kanunda olan bir küçücük kelime unutulmuş görünüyor; ya bilerek yapılmıştır yahut da dalgınlığa gelmiştir. Dalgınlığı hoşgörüyle karşılıyoruz; dün de anlattım size; bakanlar değişiyor, adları yanlış basılıyor, başka şeyler oluyor; bunlar, olağan hale gelirse, işler, pek güzel gitmez.

Bakın, eski madde şöyle:" Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda koordinasyonu sağlamak üzere, bakanlar arasından..." Yani, başbakan yardımcısı, devlet bakanları arasından seçilir.

Peki, bugün getirdiğiniz tasarıda ne var; "bakanlar arasından" ibaresi yok. Hele, bir de sayıyı getirmemişsiniz; 20'nin arasından da seçmeyeceksiniz. Yani, yakında, hükümet, 35 mi, 40; 40 mı, 50; 50 mi, 60'a doğru giderse, "yeteri kadar başbakan yardımcılığına ihtiyacımız vardır" gibi... İhtiyaçtan bahsediyorsunuz buna göre... O zaman ne olacak halimiz?

Şimdi, 10 milletvekiline 1 bakanlık düşerken -yani, 10'a 1'e göre söylüyorum, koalisyon hükümeti ortakları olarak 350 üyeniz var ya- 35 bakanlık olduğuna göre, 10 tanede 1 şansınız var; bu defa 5'e 1 düşünme gayretine girerse, bazı arkadaşlarımız ille "ben de bakan olayım" derse, bu, yanlış bir olay olur.

Bu nedenle, bu düzenleme yanlıştır. Bu düzenlemenin, Anayasadaki sakıncaları bir tarafa, bu şekilde gelmemesi, en azından bir sayıya bağlanması, yani, "koalisyon ortakları sayısı kadar" demeniz mümkündü, "en fazla üç tane" demeniz mümkündü, "en fazla dört tane" demeniz mümkündü; fakat, hiçbir sayı, kayıt ve takyidat altına alınmadığına göre, bunun nereye varacağını siz de bilemezsiniz, ileride gelecek olan hükümetler de bilemezler. O zaman, "ihtiyaca binaen" tabiri, gelir, Türkiye'nin gündemine oturur, çok sayıda başbakan yardımcısına sahip olur bu ülke.

Değerli arkadaşlarım, bu nedenle, her şeyden evvel, neden yürürlük maddesinde konuştunuz falan diyebilirsiniz de, "Bakanlar Kurulu yürütür" maddesinde de konuşmak mümkündü belki bunu; çünkü, bu kanun tasarısını Bakanlar Kurulu yürütmeyecek mi, orada da bunu ifade etmek mümkündü; ama, ben, burada ifade etmeye çalışıyorum ki, yürürlüğü zor olacak bir madde üzerinde, siz, gelin, İçtüzükte olan, bir kere daha görüşme imkânını sağlayalım ve biraz evvel, ille de muhalefetten geldiği için kabul buyurmadığınız şu önergeleri, daha dikkatli, daha titiz ve bir de, şu sakim görüşü ortadan kaldırarak; yani, "muhafetten geldi mi, ret; yok, iktidardan geldi mi, yanlış da olsa, kabul" zihniyetinden bir vazgeçelim; işin doğrusunu bulalım. Bugüne kadar yanlış yapılmışsa, hata olmuş, doğrudur; ama, bundan sonra yapmayın. Biz yaptık, tamam, kabul ediyorum -eğer, bizim hükümetler döneminde- biz yaptık diyelim; ama, bari siz yapmayın da doğruyu görelim.

Saygılar sunuyorum; teşekkür ediyorum. (DYP ve FP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Güven.

Divana ulaşan, madde üzerinde başka söz talebi olmadığına göre, maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer maddeyi okutuyorum:

MADDE 3. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN – Madde üzerinde söz isteyen?..

YAŞAR TOPÇU (Sinop) – Sayın Başkan, düzeltme var; "Bakanlar Kurulu" değil, "Başbakan yürütür" olacak.

BAŞKAN – Düzeltme var.

NEVZAT ERCAN (Sakarya) – Sayın Başkan, Doğru Yol Partisi Grubu adına Sayın Ahmet İyimaya konuşacak.

BAŞKAN – Doğru Yol Partisi Grubu adına, Amasya Milletvekili Sayın Ahmet İyimaya; buyurun.

DYP GRUBU ADINA AHMET İYİMAYA (Amasya) – Değerli Başkanım, Parlamentonun seçkin üyeleri; sözlerime başlarken, yeniden hürmetle selamlıyorum.

Şu anda, bir yürürlük maddesinde niçin konuşulduğunun merakı içinde olunabilir. Yasama organında engelleme veya obstrüksiyon zihniyeti, demokrasinin ve yasamanın meşru saydığı sınırlar içerisinde olmadıkça, bizim fikir dünyamızda mevcut olamaz. Şu gayretlerimiz, tamamen, daha mükemmel kanun, daha kalıcı ve Anayasaya uygun kanun amacına yöneliktir.

Sevgili Başkanım, değerli arkadaşlar; Parlamentonun hem itibarını ve hem de verimini artırmak için, katılımcı ve pozitif muhalefeti de içine alacak bir şemsiye yasama hareketi içerisine girelim diyoruz; söylemlerde bunu çok samimî bir şekilde ifadenin özel gayreti içerisinde bulunuyoruz; ama, Anayasaya aykırılığı; ama, hükümet tarafından, kendi protokolünde tanımlanan ihtiyaç sınırlarını aşan bir düzenlemede makul katkıları ifade ettiğimiz zaman, çoğulcu değil çoğunlukçu, gerçeği arayan değil parmak sayısına sığınan bir zihniyetin sergilendiğini, üzülerek ifade etmeye mecburum. Bu ifademden sonra, şu eksikliği de, bir dil hassasiyeti, bir üslup hassasiyeti içerisinde zabıtlara intikalini teminen ifade ediyorum:

Değerli arkadaşlar, temel kanunlarda veya herhangi bir kanunda, zaman zaman değişiklikler olur, değişik maddelerde üslup farklılıkları olur. Bir bakarsınız, Medenî Kanunda bir hüküm değiştiriyorsunuz, üslup tamamen değişmiştir; ama, aynı madde içerisinde düzenleme yaparken, kavramları, terimleri ve sözcükleri özdeşleştiremezseniz, Parlamentonun, Türk Diline, üstelik Başbakanı Türk Diline hâkim olan bir Kabinenin Türk Diline gerekli saygıyı göstermediğini ifade etmek, herhalde sevindirici olmaz.

Bakınız, verimli ve hassas parlamenterler olarak, eğer, değiştirilmesini öngördüğümüz kanun önünüzdeyse, okur iseniz, ne deniliyor; aynen şöyle: "Koordinasyonu sağlamak üzere..." "Devlet bakanları, bakanlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere görevlendirilir, atanır." Parmaklarımızla kabul edilen metin ne diyor...

MUSTAFA GÜVEN KARAHAN (Balıkesir) – Eşgüdüm...

AHMET İYİMAYA (Devamla) – Aynı efendim.

"Eşgüdümü sağlamak üzere..."

Doğru olabilir "koordinasyonu" benimsersiniz veya "eşgüdümü" benimsersiniz. Hiç olmazsa, tadil teklifinizde, tadil tasarınızda, madde içerisindeki terminolojik uyumu da sağlamak mecburiyetindesiniz. Bu kadar dikkatsiz hazırlanan bir tasarının Türkçe garabeti içerisinde, Yüce Parlamentoca, bu çelişki içerisinde kabulünü, Türk Parlamentosunun, Türk Dilimiz, güzel Türkçemiz konusunda gösterdiği veya esirgediği özenin derecesi olarak tescilini istiyorum.

Saygılar sunuyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın İyimaya.

Madde üzerindeki konuşmalar tamamlanmıştır.

Maddeyle ilgili önerge bulunmamaktadır.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Değerli milletvekilleri, tasarının tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Tasarı kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır; hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. (DSP, MHP, ANAP sıralarından alkışlar)

2. – *Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe ve Dışişleri komisyonları raporları (1/346) (S. Sayısı: 5) (1)*

BAŞKAN – Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporunun görüşmelerine başlıyoruz.

Komisyon?.. Burada.

Hükümet?.. Burada

Komisyon ve Hükümet yerlerini aldılar.

Komisyon raporunun okunup okunmaması hususunu oylarınıza sunacağım: Raporun okunmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Raporun okunması kabul edilmemiştir.

Tasarının tümü üzerinde söz isteyen var mı?

İSMAİL KAHRAMAN (İstanbul) – Tümü üzerinde, Fazilet Partisi Grubu adına, Gaziantep Milletvekili Sayın Bedri İncetahtacı konuşacak Sayın Başkan.

---

(1) 5 S. Sayılı Basmayazı Tutanağa eklidir.

BAŞKAN – Fazilet Partisi Grubu adına, Gaziantep Milletvekili Sayın Bedri İncetahtacı; buyurun efendim. (FP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 20 dakikadır.

FP GRUBU ADINA MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Genelde, arkadaşlarımızın bakışlarından anladığıma göre, bu tür uluslararası sözleşmeler üzerinde pek fazla konuşma yapılmadığı, bana işaret ediliyor; ama, muhterem milletvekilleri, gerçekten, uluslararası sözleşmeler başta olmak üzere, Türkiye'nin dışpolitikası hakkında konuşmamız gereken, üzerinde durmamız gereken çok önemli hususlar var; bu vesileyi ittihaz ederek bunları dile getirmekten memnuniyet duyuyorum. Keşke, sizler de, diğer gruplarımız da bu konuyu dile getirerek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin dışpolitika üzerindeki etkisini daha yoğun bir şekilde artırabilsek.

Aslında, Türkiye'de, bütün meselelerde, çok uzun bir zamandan beri ortak bir görüş belirlenmeye başlandı. Artık, hepimiz, 1980 öncesi gibi, konulara ideolojik yaklaşmıyoruz. Hepimiz, Türkiye'nin gerçeklerini öğreniyoruz ve Türkiye'nin gerçeklerine uygun çözümler öneriyoruz. Mesela, hepimiz enflasyonun aşağıya inmesi için, artık, faizlerin düşmesi gerektiği konusunda hemfikiriz. Mesela, hepimiz, özelleştirme yapılırken, Türkiye'nin stratejik konumu olan müesseselerine dikkat edilmesi gerektiği konusunda hemfikiriz. Mesela, yine, hepimiz, memura maaş vermek için iç borçlanmanın, iç borçlanma çarkının kırılması gerektiğinde de hemfikiriz; ama, içborçlanma çarkının kırılabilmesi için de Türkiye'de bir havuz sisteminin oluşmasının şart olduğuna da eminiz; eminiz; ama, işte, bu konuşmamın en önemli noktasını şu cümleyle arz etmek istiyorum:

Muhterem milletvekilleri, bütün bunları bilmemiz yeterli değil, bütün bunları hayata geçirecek, bütün bunları uygulayacak bir iradeye ihtiyacımız var

Dışpolitikada da durum böyle. Şuradaki beş siyasî partimizin temsilcilerinin tamamı dışpolitika hakkında konuştukları zaman, yüzde 90 ortak şeyi söylüyorlar. Biraz evvel Keşif Güç konusu gündeme geldiğinde, gerek muhalefet partilerinin gerekse iktidar partilerinin sözcülerini dikkatle dinledim; hepsi de, ortak olarak, dış siyasette Türkiye'nin çıkalarının yeterince savunulamadığından bahsettiler; tamamı, Türkiye'nin inisiyatif kullanma konusunda yeterli gücünü ortaya koyamadığından bahsettiler. Bunlar, ortak tespitlerimiz. Teşhislerimizden sonra çözüm noktasına geldiğimizde de benzer şeyleri söylüyoruz; ama, muhterem milletvekilleri, dış siyasette, verdiğim diğer örneklerde olduğu gibi, Türkiye'nin, kendi gücünü, kendi sahip olduğu özellikleri haiz bir dışpolitika uygulayabilmesi için, hiç şüphe yok ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve hükümette bulunan partilerin, dışpolitikaya kendi renklerini vermeleri gerekmektedir. Bugün, Türkiye'de, çok uzun bir zamandan beri, dışpolitikamızda böyle bir durum söz konusu değildir. Âdeta, bir gelenek, hiçbir değişikliğe uğramadan, hangi siyasî parti iktidarda olursa olsun, hangi tür bir Meclis oluşursa oluşsun, bu şekilde devam edip gitmektedir. Bana kalırsa, demokratik bir ülkede, demokratik parlamenter bir ülkede, dışpolitika açısından en büyük eksikliğimiz budur.

İşte, son on yılı süratle gözümüzün önünden geçirelim: 1991'deki Körfez Savaşıyla başlayalım, daha sonra Bosna'ya, bugün Kosova'ya, işte, Keşif Güç meselesine bir göz atalım... Balkanlar, Kafkasya... Bütün buralarda olup bitenler, bu konularda Dışişleri Bakanlığımızın izlediği politikalar, acaba, hangi ölçüde, resmî, geleneksel anlayışın dışına çıkarak, Parlamentonun ve hükümette bulunan partilerin rengiyle şekillendirilebilmiştir? Maalesef, bu konuda iyimser bir cevap verecek durumda değiliz.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye, dünya nüfusunun yüzde 75'inin bulunduğu Avrasya Kıtasının merkezindedir; Türkiye, dünya petrol kaynaklarının yüzde 75'inin bulunduğu Avrasya Kıtasının merkezindedir; Türkiye, dünya gayri safî hâsılasının yüzde 60'ını topraklarında bulunduran Avrasya'nın merkezindedir. Bu durum, Türkiye'nin, aynı zamanda hem gücüdür hem de elbette sıkıntılarına sebebiyet vermektedir. İşte, bütün mesele, bu iki unsur arasında dengeyi sağlayarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli partilerinin ve değerli üyelerinin bu fırsat ve imkânları kendi düşünceleri doğrultusunda değerlendirmesiyle mümkün olacaktır.

Elimizde bir anlaşma var; Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartı, onaylanmak üzere önümüze geldi. Bu şart -bu onaylayacağımız, biraz sonra oylarınızla tasdik edilecek belge- cumartesi günü, olağanüstü bir şekilde komisyonumuza geldi. Sayın Başkanımızın daveti üzerine toplandık. Milletvekilleri olarak toplandık; ama, toplantımızda sadece işin teknik boyutları üzerinde durduk. Milletvekili arkadaşlarımız, uzman arkadaşlara, onaylayacakları belgeyle ilgili bazı sualler tevcih ettiler. Samimî olarak söylüyorum ki, orada, bir milletvekili olarak, zaten onaylanmış olarak geldiği için, kullanacağımız bir inisiyatif pek yoktu; ama, şu tespiti de yapmak zorunda kaldık: Evet, bugün, üzerinde bir değişiklik yapma imkânımız yok; ama, bu şart onaylanırken, orada bulunan milletvekillerimiz, bu şartı onaylayan milletvekillerimiz, demin söylediğim hususun içerisinde kalmaya mahkûm olmuşlardır; yani, kendi siyasî görüşlerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin rengini oraya aktaramamışlar, yine, geleneksel dışpolitikamızın rengiyle bu kararı vermek zorunda kalmışlardır.

Muhterem milletvekilleri, işte bunun değişmesi lazım. Madem ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu dönemdeki en önemli görevi, reformcu bir Meclis olmak olacak; ben, bunun sadece ekonomide, sadece kültürde veya diğer siyasî sahalarda değil, en başta dışsiyasette olması gerektiğine inanıyorum ve bunun olması halinde, Türkiye'nin iç dinamiklerinde de bir canlılık meydana geleceğinden eminim.

Bu bakımdan, bu kısa vakit içerisinde sizlerden arzım şudur ki, bu konuda gruplarımız üzerlerine düşen görevleri yapsınlar ve dışsiyasete gerekli ehemmiyeti versinler.

Türkiye, şu anda, Osmanlı İmparatorluğunun Balkan Savaşına girmeden önce yaşamış olduğu şartları yaşamaktadır. Olayın ağırlığını, bu konunun uzmanı olan kişiler gayet iyi bilmektedirler. Türkiye, gerçekten, komşularıyla, müttefikleriyle büyük problemler yaşamaktadır. Bütün bunlardan çıkışımız, sadece ve sadece, Türkiye'nin kendi gücüne uygun inisiyatif kullanmasıyla mümkündür. Eğer, inisiyatif kullanmazsak, bugün gelmiş olduğumuz sonucu temin eden geleneksel dışsiyasetimiz, zannetmiyorum ki, bizi, içinde bulunduğumuz bu sıkıntıdan kurtarsın.

Muhterem arkadaşlarım, Türkiye'nin hukuku, Türkiye'nin çıkarları büyükelçiliklerimize son model Mercedesler göndererek korunamaz. Türkiye'nin hukuku ve çıkarları, büyükelçilik personelinin sayısını artırarak da korunamaz. Türkiye'de dışsiyaset, ancak, kendi iradesine sahip ve elbette reel politikten de ayrılmayan, hayal dünyada yaşamayan; ama, Türkiye'yi iyi bilen dışsiyasetle gerçekleşecektir. Benim umudum, bu Meclisin, bu inisiyatifi kullanacak politikaları üretmesindedir.

Bu vesileyle, hepinizi saygıyla selamlıyor, bu anlaşmaya Fazilet Partisi Grubu olarak müspet oy vereceğimizi beyan ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın İncetahtacı.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU BAŞKANI KÂMRAN İNAN (Van) – Burada, bir açıklama getirmeme izin verir misiniz Sayın Başkan?

BAŞKAN – Sayın Başkanım, tabiî efendim; buyurun.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU BAŞKANI KÂMRAN İNAN (Van) – Sayın konuşmacının, tabiî, destek beyanlarını büyük memnuniyetle karşılıyorum. Yalnız, bir ifadelerine, Yüce Meclis huzurunda, ufak bir açıklık getirmek gerekiyor; kendileri, şart üzerinde en ufak bir değişiklik yapılamayacağını bize söylediler diye. Bu, söylemekten dolayı değil; bu, bir kaidedir. Milletlerarası antlaşmalar, Yüce Meclisteye reddedilir veya tümüyle kabul edilir; değişiklikler, müzakere sırasında yapılabilen bir hadisedir; ama -takip buyurdunuz komisyon üyesi olarak- gerekçesini yeterli bulmadığı için komisyonumuz, gerekçesinde büyük değişiklikler yaparak, yeni şekliyle, Yüce Meclisin huzuruna sundu.

Arz ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Tasarının tümü üzerinde, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Mehmet Gül. (MHP sıralarından alkışlar)

Buyurun Sayın Gül.

Konuşma süreniz 20 dakikadır.

MHP GRUBU ADINA MEHMET GÜL (İstanbul) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına, hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Bilindiği gibi, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesinin de Genel Kurulu tam da bugünlere denk gelmiştir ve şu anda, az önce yapmış olduğumuz Genel Kurul çalışmalarının sonucu buraya katıldık; bu vesileyle de yukarıda bizi izleyen bu Parlamenter Asamblesinin yabancı delegasyonunu; milletvekili arkadaşlarımızı yine Meclisimiz adına saygılarımızla selamlıyor ve onlara hoşgeldiniz diyoruz. (Alkışlar)

Karadeniz Ekonomik İşbirliği, hepimizin de bildiği gibi, Türkiye'nin teklifiyle ve daha sonra da, hatta masraflarının büyük bir bölümünü karşılamasıyla oluşturulmuş ve bugün bulunduğumuz sürece gelmiştir. Tabiî ki, bu, bir işbirliği sürecidir, henüz uluslararası bir teşkilat noktasına gelememiştir. Bunun kanunları, bütün üye ülkeler, 11 üye ülke arasında tamamlanacak ve umut ediyoruz ki önümüzdeki günlerde uluslararası bir teşkilat hüviyetine ulaşabilecektir.

Yine, bilindiği gibi, 11 ülkeden ibarettir, Karadeniz ve Karadeniz havzası kabul edilen ülkeler buna dahil edilmiştir. Önce 9 üye katılmış iken, daha sonra Yunanistan ve Bulgaristan'ın da katılımıyla beraber bu gelişme süreci tamamlanmıştır.

Geçenlerde Sayın Kâmran İnan Beyefendinin Başkanlığındaki Dışişleri Komisyonu bu konuyu teferruatıyla ele almıştır ve bizim heyetimizin; yani KEİPA Komisyonunun yeni kurulması hasebiyle ve bizim de vazifeyi yeni almamız hasebiyle çok istifade ettiğimiz bu görüşme sonucunda, yine dışişleri yetkilileriyle, KEİPA yetkilileriyle yaptığımız görüşmelerde az çok yapmamız gerekenler hakkında bir fikir sahibi olmuşuzdur. Belki bazı eksiklerimiz, hatalarımız başlangıçta olmuş ise de, bugün yapılan toplantı sonucunda, şimdiye kadar olanların çok üzerinde başarılı bir netice aldığımızı burada belirtmek istiyorum. Bu netice şu: Başkanlık Divanına - bilindiği gibi, Başkanlık Divanında, başkan, periyodik olarak her altı ayda bir seçilmektedir; fakat, başkan yardımcılıkları iki yılda bir seçilmekte ve seçimle ortaya çıkmaktadır- bütün üye ülkelerin, 11 ülkenin de anlayışlı yaklaşımları sonucunda, bizim teklifimizle, Sayın Salih Kapusuz Beyefendi, 60 oyun 55'ini alarak, neredeyse ittifaka yakın bir şekilde seçilmiştir, bütün delegasyon içerisinde en çok oyu almıştır. Dolayısıyla, üç başkan yardımcılığından bir tanesi, artık, Türkiye'nindir. Bunun çok önemli olduğunu düşünüyoruz, bütün delegasyon da aynı kanaattedir. (Alkışlar)

Diğer taraftan, bunun sekreteryası meselesi vardır. Sekreterya, kendi içerisinde... Türk olan genel sekreterin zamanı yıl sonunda dolmaktadır, uzatma istemi vardı; fakat, daha sonra, kendisi, bu istemini, talebini geri çekmiştir, şu anda, aralık sonuna kadar vazifesine devam edecektir ve ondan sonra, yeni seçilen Romen genel sekreter yardımcısı, genel sekreter olarak görevi ifa etmeye devam edecektir.

Burada, genel sekreter yardımcılıklarıyla ilgili, iki genel sekreter yardımcılığı vardır. Biz, arkadaşlarımızla yaptığımız görüşmelerde, üçüncü bir genel sekreter yardımcısının katılmasının faydalı olacağını, bunun da, toplantının yapıldığı, daha doğrusu sekreteryanın bulunduğu ülke; yani Türkiye'nin teklifiyle, Türk delegasyonunun teklifiyle, bir genel sekreter yardımcısı ihdas edilmesi gerektiğini ve bunun hiç değişmeden devam etmesi gerektiğini teklif ettik. Eğer, genel sekreter ileride Türklerden olursa, o zaman, genel sekreter yardımcısının aynı ülkeden hem genel sekreterin hem de yardımcısının bulunup bulunmayacağını da arkadaşlarımızla görüştük. Her ne kadar, bu bir tüzük değişikliğini ifade etse de, bu konuda olumlu yaklaştılar; ama, sanıyorum Kiev'deki toplantıda bu daha teferruatlı olarak ele alınacaktır.

Yine, başkanlıkta olduğu gibi, başkan yardımcılıklarında da münavebeli bir şekilde; yani her ülkeye, 11 ülkenin tamamına teşmil edilecek ve ikişer yıllık müddete tekabül edecek şekilde olması için daha önce ön karar alınmıştı; fakat, daha sonra bundan vazgeçilmişti. Biz, Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin esasına ve ruhuna uygun olarak, kamplaşmalara, gruplaşmalara sebebiyet vermesini engellemek adına, bunun da münavebeli bir şekilde, periyodik bir şekilde değişikliğinin faydalı olacağı kanaatimizi izhar ettik, teklif ettik. Bu konuda da, sanıyorum, diğer ülke delegasyonlarıyla belirli bir noktada buluşma şansımız olabilecek. Bu olursa, bundan ulaşabileceğimiz temel nokta şudur: Karadeniz Ekonomik İşbirliği, hiçbir zaman, Avrupa Birliğine alternatif değildir, bu bilinmektedir; ama, Karadeniz Ekonomik İşbirliği, şu andaki görünümüyle yüzde 10'u aşan bir ticarî hacmi ifade etmektedir; yani, Türkiye ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği üyesi diğer ülkeler, şu anda yüzde 10'u aşmış bir ticaret hacmine sahiptir. Bu hacim, rahatlıkla yüzde 25, yüzde 30'lara varabilecek bir potansiyele sahiptir, potansiyel ihtiva etmektedir. Dolayısıyla Avrupa Birliğinin alternatifi olmasa bile, farklı bir çizgide Avrupa Birliğini destekleyen; ama, bunun dışında, bu 11 ülkenin de menfaatlarının ortak bir noktada buluştuğu bir ekonomik işbirliği olarak önümüzde durmaktadır; Türkiye'nin ticarî bir alternatifi olarak durmaktadır.

Şimdi, bu konuda Karadeniz Ekonomik İşbirliğine üye olan ülkeler arasında genel bir konsensüs vardır; fakat, tabiî ki, siyasetin ekonominin üzerinde olmaması gerekirken, ekonomik işbirliği adını taşıyan bu kuruluşta, zaman zaman siyasî tavırlar kendini gösterse bile, bunlar, netice üzerinde çok fazla etkili olamayabilecektir; çünkü, şimdiye kadar -belki de bizim de ihmalimiz- Türkiye'nin de, iç çalkantılardan dolayı, bu konuya tam ağırlık verememesi sonucu, belki eksiklerimiz olmuştur; ama, yaptığımız ikili temaslar sonucunda, bunun kısa zamanda giderilebileceğinin mesajlarını aldık; kısa zamanda, gerçek manada, işbirliği noktasında buluşabileceğimizin mesajlarını aldık; çünkü, bilindiği gibi, bütün komşu ülkeler, mutlaka, komşularından bazılarıyla bazı problemlere sahiptir, olacaktır; işbirliğine niyetlenen ülkeler, bunun adını koymuştur; işbirliği yapma niyetini, arzunu, hatta, eylemini ortaya koymuştur. O zaman, ayrıldığımız noktaları değil, birleştiğimiz noktaları, buluştuğumuz noktaları, menfaatlarımızın olduğu noktaları daha çok ortaya koymak ve geliştirmek mecburiyetindeyiz. Biz de bunu işlemeye çalıştık, bunu anlatmaya çalıştık. Sanıyorum, bloklaşmalar noktasında, gruplaşmalar noktasında kalsaydık, başkan yardımcımızı seçtiremeyecektik. Bunu, şu anda aşabildiğimizi görüyoruz.

Bundan sonraki çalışmalarda da -Kiev'deki ve daha sonraki çalışmalarda da- bu işbirliğinin gerçek, samimî, realist bir noktada devam edebilmesini; bu sürecin de tıpkı Avrupa Birliği ve diğer uluslararası birlikler gibi, bir teşkilat yapısı çerçevesinde daha faydalı bir noktaya doğru gitmesini arzulamaktayız. Umut ediyoruz ki, bunu da yapabilecek durumdayız. Türkiye, sekreterya merkezi olmasının avantajını pek kullanamamaktadır. Bunun da sebebi, az önce ifade etmeye çalıştığımız, siyasetin, ekonomik konu bile olsa, bu konuların üzerinden kendisini çekememesidir. Bu realist de değildir, bu normaldir de. Ama, biz, burada yaptığımız temaslarda, bunun en aza indirilebilmesinin kavgasını beraberce vermemiz gerektiğini ifade ettik. Bu konuda olumlu gelişmeler aldık.

Umuyoruz ki, bundan sonraki toplantılarda, siyasetin değil; siyasetin en aza indirgendiği, global ekonomik menfaatların, global ekonomik gelişmelerin daha ağırlıklı olarak ortaya konulduğu ve bu 11 ülkenin menfaatına kullanılabildiği bir noktayı yakalayabileceğiz. Bunu yakalarsak, şüphesiz ki, bu, Türkiye'nin de hayrınadır; şüphesiz ki, bu, 11 ülkenin de hayrınadır. Bu, belki Avrupa Birliğinin yerini dolduramayacaktır; ama, ciddî bir boşluğu doldurabilecektir. Bu konuda, sayın parlamenterlerimizden, sayın milletvekillerimizden, tıpkı bizim KEİPA grubunda, muhalefet-iktidar ayırımı yapmadan, muhalif kabul edilen bir milletvekilimizi bu konuda temsilci seçtiğimiz gibi, burada da, bunun millî bir mesele olduğunu, Türkiye'nin menfaatına, Türkiye'nin çıkarına olduğunu ve dolayısıyla, bu konuda bir ittifakın sağlanması gerektiğini bildiğimizi kabul etmek durumundayız.

Bu bilgiler çerçevesinde de, umut ediyoruz, bu konu kısa zamanda çıkarılır ve Türkiye, teşkilatlanma noktasına doğru gitmesi gereken KEİPA'da ciddî bir fonksiyonunu ifa eder. Diğerleri kendi parlamentolarında bunu hallettiler, sıra bize geldi gibi geliyor. İnşallah, bunu hallederiz ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği, Türkiye'nin kurucusu olduğu KEİPA ve KEİ, Türkiye'ye gerekli faydaları sağlar.

Hepinizi saygılarımla selamlıyorum. Sağ olun. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Gül.

Doğru Yol Partisi Grubu adına, Manisa Milletvekili Necati Çetinkaya.

Buyurun Sayın Çetinkaya. (DYP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 20 dakikadır efendim.

DYP GRUBU ADINA M. NECATİ ÇETİNKAYA (Manisa) – Sayın Başkan, çok değerli milletvekili arkadaşlarım; bugün, son derece iyi bir tevafuk oldu; çünkü, Karadeniz Ekonomik İşbirliği 13 üncü Genel Kurul Toplantısı, bugün, şu anda, eski senato salonunda çalışmalarına devam ediyor ve şu anda, yukarıda, asamblenin bazı değerli üyeleri Genel Kurulumuzun çalışmalarını izlemekte. Onun için, dost ülkelerden gelen misafirlerimizin hepsine, tekrar, huzurunuzda hoşgeldiniz diyorum ve dost ülke Türkiye'nin, selamlarını, sevgilerini ve saygılarını sunuyorum. (Alkışlar)

Değerli arkadaşlar, ben, 20 nci Dönemde de, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Karma Parlamento Grubunun üyesiydim ve geçen sene, Bükreş toplantısındaki konuşmamda şöyle seslenmiştim: "Bu 11 ülkenin, Karadenizin 11 ülkesinin, karşılıklı dostluk ve iyi münasebet ilkelerinin ışığı altında, birbirlerinin karşılıklı hak ve hukuklarına riayet ederek -ama, kendi ülkelerindeki insanların huzur ve sükûnunun üzerinde durdukları kadar, bu diğer 10 ülkenin, 11 ülkenin insanlarının da- daha doğrusu bölge insanlarının ve bölge ülkelerinin dostluk, kardeşlik, huzur ve sükûnunu en iyi şekilde sağlamak, ekonomik gelişmesine en büyük katkıda bulunmak için çalışmaları, bu Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin üyesi olan buradaki insanların bu konudaki başarıları, bölgenin huzuru için de son derece büyük bir katkı sağlamış olacaktır. Geliniz bu bölgeyi bir dostluk, huzur ve sükûn

bölgesi haline getirelim; geliniz, Karadeniz Bölgesini, diğer uluslararası anlaşmaların, uluslararası işbirliği içinde bulunan paktların ve diğer kuruluşların gıpta edeceği bir kuruluş niteliğine kavuşturalım ve bu bölge, gerek terörle gerek örgütsel suçlarla gerek uyuşturucuyla gerek karşılıklı suçlu iadesiyle ve bir ülkede olan insanlara yönelik herhangi bir hareketin, tıpkı kendi ülkesinde olmuş gibi, bunun ıstırabını duyarak, buna karşı mücadele etmenin bir görev olduğunu, bir insanlık görevi olduğunu, bu topluluğa üye olan ülkeler hep birlikte kabul etsin ve bu huzur ve sükûn bölgesinde, Karadenizi bir barış havzası haline getirelim ve bütün dünyanın buna imrendiğini de hep birlikte yapacağımız çalışmalarla gösterelim." Fevkalade takdir toplamıştı ve ayakta alkışlanmıştı oradaki konuşmalarımız. Ben burada yeniden tekrar ediyorum; çünkü, o günden bugüne, 10 ülke bu anlaşmayı imzaladı. Bizim anlaşmayı imzalamamız, seçimlerin erkene alınması ve 18 Nisan seçimleri dolayısıyla belki bugüne kadar gecikti; ama, bundan sonra, bu anlaşmanın bir an önce Yüce Meclisimizce onanması, diğer üye ülkeler açısından da, bizim bu görevi yerine getirmemiz bakımından da, fevkalade önem arz etmektedir. Çünkü, yıllarca içinde bulunduğumuz diğer uluslararası teşkilatlarla Karadeniz Ekonomik İşbirliğini karşılaştırdığımız zaman, biraz önce değerli arkadaşımın da belirttiği gibi, Türkiye'nin ihracatının yüzde 12'si Karadeniz Ekonomik İşbirliğine üye olan ülkelerle yapılmaktadır. Türkiye, bu konuda fevkalade iyi bir duruma gelmiştir ve fevkalade büyük bir mesafe katetmiştir. İthalatın yüzde 9'udur; yani, ithalatla ihracat arasındaki fark, bizim lehimize yüzde 3'tür ve bu, gittikçe de artmaktadır. O sebeple, geciken bir şartın, bugün Meclisimizce bir an önce onaylanması, bizim şu anda devam eden Karadeniz Ekonomik İşbirliği Karma Parlamento Asamblesi 12 nci Genel Kurul Toplantısının Türkiye'de olması dolayısıyla da, bir an önce, bu görevi yerine getirdiğimizi onlara göstermemiz açısından da önemli olacağına inanıyorum. Ben inanıyorum ki, bu diyaloglarımız, Asambledeki çok değerli üye arkadaşlarımızın, 9 üye arkadaşımızın gösterdikleri üstün gayret ve çaba neticesinde, Karadeniz'deki bu gelişmeler, gerek ekonomik yönden gerek kültürel yönden gerek terörle mücadele yönünden, her konuda, Türkiye'nin lehine, son derece önemli gelişmelere medar olacaktır.

St. Petersburg'da bundan dört beş ay önce, aralık ayında yaptığımız toplantıda da işte oradaki çalışmalarımız, bu Asamblede üye olan Türk parlamenterlerinin hakikaten insanüstü çalışmaları neticesinde, bizim başımıza gaile olabilecek bir neticeyi bertaraf ettik. Neydi o netice; Montrö Antlaşması -şimdi ismini vermeyeceğim- bazı üye ülkeler tarafından gündeme alındı ve gündemde tartışılmak istendi. Saatlerce bunun mücadelesini verdik ve dolayısıyla, bir daha bu toplantılara getirilmemek üzere, orada bir netice aldık ve oylama neticesinde bunun reddedilmesi, yani, orada gündeme getirilmemesi konusunu sağladık; çünkü, hakikaten, bizim için fevkalade büyük bir problem meydana getirecekti. Oradaki en önemli konu, Boğazlardan petrol tankerlerinin geçirilmesi ve Yumurtalık boru hattının bertaraf edilmesiydi; bu, tamamen giderilmiş oldu.

Değerli arkadaşlarım, bu geciken sürede sizlerin fevkalade kıymetli zamanlarınızı daha fazla almak istemiyorum; ama, bu şartın bir an önce onaylanması da, Türkiye açısından, fevkalade önem arz etmektedir.

Biz, Doğru Yol Partisi olarak, bu konuda müspet oy vereceğimizi belirtir; hepinizi şahsım ve Partim adına saygıyla selamlar, saygılar ve sevgiler sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Çetinkaya.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

1 inci maddeyi okutuyorum:

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ ŞARTININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1.- 5 Haziran 1998 tarihinde Yalta'da imzalanan "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartı"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN – 1 inci madde üzerinde söz talebi?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2 nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Madde üzerinde söz talebi?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3 üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 3.– Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN – Madde üzerinde söz talebi?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümü açık oylamaya tabidir.

Açık oylamanının şekli hakkında Genel Kurulun kararını alacağım.

Açık oylamanın elektronik oylama cihazıyla yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Alınan karar gereğince, açık oylama elektronik cihazla yapılacaktır.

Oylama için 5 dakika süre vereceğim.

Bu süre içinde sisteme giremeyen üyelerin teknik personelden yardım istemelerini, bu yardıma rağmen de sisteme giremeyen üyelerin oy pusulalarını, oylama için öngörülen 5 dakikalık süre içinde, Başkanlığa ulaştırmalarını rica ediyorum.

Ayrıca, vekâleten oy kullanacak sayın bakanlar var ise, hangi bakana vekâleten oy kullandığını, oyun rengini ve kendisinin ad ve soyadı ile imzasını da taşıyan oy pusulasını, yine, oylama için öngörülen 5 dakikalık süre içerisinde Başkanlığa ulaştırmalarını rica ediyorum.

Oylama işlemini başlatıyorum efendim.

(Elektronik cihazla oylama yapıldı)

BAŞKAN – Değerli milletvekilleri, açık oylamanın sonucunu arz ediyorum: Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısının oylamasına 194 üye katılmış; 194 kabul oyuyla tasarı kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır; hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ediyorum. (Alkışlar)

Değerli milletvekilleri, alınan karar gereğince, 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu Tasarıları ile 1997 Malî Yılı Kesinhesap Kanunu Tasarılarını görüşmek için 24 Haziran 1999 Perşembe günü saat 10.00'da toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 20.03

VI. – SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. – Adıyaman Milletvekili Mahmut Göksu'nun, Adıyaman'daki tütün üreticilerinin alacaklarına ve tütün taban fiyatının altında alım yapılmasının nedenine ilişkin sorusu ve Devlet Bakanı Rüştü Kazım Yücelen'in yazılı cevabı (7/59)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın delaletlerinizle Tekel'den sorumlu Devlet Bakanı Sayın Rüştü Kazım Yücelen tarafından yazılı olarak cevaplandırılması için gereğinin yapılmasını arzederim. 10.6.1999

Mahmut Göksu
Adıyaman

Adıyaman ekonomisi tarıma dayalı olup, tarım ürünleri içinde tütüncülük maddi açıdan birincil ürün durumundadır. Adıyaman bölgesindeki tütün üretim miktarı yaklaşık olarak Güneydoğu'nun %40'ına, ülke üretiminin de % 15'ine tekabül etmektedir.

1. Adıyaman'da bugüne kadar 13.052 ekicimize 5 154 756 068 000 TL. ödenmiş, 20.769 ekiciye Tekel'in toplam 7 787 217 957 000 TL. borcu vardır. Üretici bu parasını alamayınca, sadece üretici değil, halkımızın her kesimi bundan etkilenmektedir. Üreticiye bu para ne zaman ödenecektir?

2. Tütün taban fiyatı 1 240 000 TL. olarak açıklandığı ve 900 000 TL.'nin altına düşmeyeceği ifade edildiği halde 600-700 000 TL'den alım yapılmaktadır. Niçin ortalama fiyatın da altında alım yapılmaktadır?

3. Tüm olumsuz şartlara rağmen çiftçi tütün ekmeğe devam ediyor. İlerde tütün alımında kota uygulayacak mısınız? Eğer uygulayacaksanız üreticinin mağdur edilmemesi için ne düşünüyorsunuz?

4. Üreticinin elinde kalan tütünün alımları ne zaman gerçekleşecek?

5. Tütün alımlarında bir engel de depo yetersizliğidir. Bu engeli aşmak için Bakanlığınızın herhangi bir çalışması var mı, varsa hangi aşamada?

T.C.
Devlet Bakanlığı 22.6.1999
(Sn. Rüştü Kazım Yücelen)
Sayı: B.02.0.009/169

Konu: Yazılı Soru Önergesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi: Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı ifadeli 17.6.1999 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/59-294/01328 sayılı yazınız.

Adıyaman Milletvekili Sn. Mahmut Göksu'nun "Adıyaman'daki tütün üreticilerinin alacaklarına ve tütün taban fiyatlarının altında alım yapılmasının nedenine" ilişkin soru önergesinin cevabı ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Rüştü Kazım Yücelen
Devlet Bakanı

Adıyaman Milletvekili Sayın Mahmut Göksu'nun 7/59-294 kayıt nolu yazılı soru önergesinin cevabıdır.

Soru 1. Adıyaman'da bugüne kadar 13.052 ekicimize 5 154 756 068 000 TL. ödenmiş, 20 769 ekiciye Tekel'in toplam 7 787 217 957 000 TL. borcu vardır. Üretici bu parasını alamayınca, sadece üretici değil, halkımızın her kesimi bundan etkilenmektedir. Üreticiye bu para ne zaman ödenecektir?

Cevap 1. Adıyaman Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğünde Merkez, Besni, Kahta, Çelikhan, Gölbaşı ve Samsat olmak üzere 6 alım noktasında Yaprak Tütün alım faaliyetleri sürdürülmekte olup, toplam 40.180 ekiciden yaklaşık 23 000 ton tütün satın alınacağı ve karşılığında 20,7 Trilyon TL.'sı ödeme yapılacağı tahmin edilmektedir.

17.6.1999 tarihi akşamı itibariyle 39 163 ekiciden 16 942 ton tütün 15,2 Trilyon TL.'sı bedelle satın alınmış ve ambarlanmıştır. Ambarlanan tütünlerden 18.816 ekiciye 8 119 ton tütün karşılığında 7,2 Trilyon TL.'sı ödeme yapılmış, 20 347 ekiciye ise 8 823 ton karşılığı 7,8 Trilyon TL.'sı borcumuz kalmıştır.

Ülke genelinde tütün paralarının ödenmesine, belli bir program çerçevesinde ve Tekel'in imkanları ölçüsünde devam edilmekte olup, bugünlerde temin edilmesi beklenen banka kredisi ile ödemeler hızlandırılarak devam edecek ve ekici mağduriyetlerinin giderilmesi hususunda azami gayret gösterilecektir.

Soru 2. Tütün taban fiyatı 1 240 000 TL. olarak açıklandığı ve 900 000 TL.'nin altına düşmeyeceği ifade edildiği halde 600-700 000 TL'den alım yapılmaktadır. Niçin ortalama fiyatın da altında alım yapılmaktadır?

Cevap 2. Taban fiyat olarak ifade edilen 1 240 000 TL.'sı aslında Tavan yani azami fiyattır. Adıyaman'da 17.6.1999 akşam itibariyle ortalama fiyat 894 341 TL. olarak gerçekleşmiştir. Alımların devam etmesi nedeniyle açıklanan 900 000 TL. lik ortalama fiyat mukayesesi ancak alımların sonunda yapılabilecektir. Ayrıca geçen yıl satın alınan tütünlerde gerçekleşen 587 000 TL.'lik ortalama fiyat ile mukayese edildiğinde % 53'lük bir artış olduğu gözlenmektedir. Tütün, diğer tarımsal ürünlerden farklı olarak o yıl ki kalite koşullarına göre fiyatlandırılmaktadır. Gerçekleşecek ortalama fiyat, ambarlama başında belirtilen bir unsur olmayıp, tütünün o yıl ki kalitesinin doğal bir sonucudur.

Soru 3. Tüm olumsuz şartlara rağmen çiftçi tütün ekmeğe devam ediyor. İllerde tütün alımında kota uygulayacak mısınız? Eğer uygulayacaksanız üreticinin mağdur edilmemesi için ne düşünüyor sunuz?

Cevap 3. Ülke genelinde beklediğimiz rekolte dağıtmış olduğumuz 235 000 ton kontenjanın % 3 üzerinde 242 000 ton iken, Adıyaman İşletme Müdürlüğümüze 1998 ürünü için verilen üretim üretim kontenjanı 16 937 555 Kg olmasına rağmen, muhtemel olarak gerçekleşmesi beklenen üretimin, verilen üretim kontenjanının %35 üzerinde 23 000 ton olması da dikkate alınması gereken önemli bir konudur. Ayrıca, Doğu ve Güneydoğu Bölgemizdeki diğer tütünlerde olduğu gibi Adıyaman tütünlerinde de ihracata yönelik dış talep, dünyada gözlenen ekonomik kriz nedeniyle önemli ölçüde düşmüştür. 1994 ürününde başlayıp, 1997 ürününde kesilen üretim planlaması uygulaması, 1998 ürün yılında tekrar başlamış ve takip eden yıllarda ideal stok düzeyine inünceye kadar devam ettirilmesi zaruri hale gelmiştir. 1999 ürünü ile ilgili tespit edilen ülke kontenjanı dağıtılma aşamasına gelmiş, üretilmeyen kısım için ekicilerin mağdur edilmemesi amacıyla alternatif ürün yetiştirme çalışmaları da süratle devreye sokulacaktır.

Soru 4. Üreticinin elinde kalan tütünün alımları ne zaman gerçekleşecek?

Cevap 4. Adıyaman'da denk kapasitesi 698 000 olup, alınan tütünlerin ihraç edilememesi gibi sebeplerle yaklaşık 200 000 denklik boş yer kapasitesi ile ambarlama başlamış, Tekel Genel Müdürlüğü'nün yoğun gayretleriyle 17.6.1999 akşamı itibariyle toplam üretimin % 74 üne tekabül eden kısmının ambarlanması tamamlanmış, ekici elinde kalan tütünlerin ambarlanması ise aynı gayretlerle süratle tamamlanacaktır.

Soru 5. Tütün alımlarında bir engel de depo yetersizliğidir. Bu engeli aşmak için Bakanlığınızın her hangi bir çalışması var mı, varsa hangi aşamada?

Cevap 5. Yukarda açıklanan nedenlerden dolayı, depo yetersizliğinin olduğu gerçektir. Bu nedenle TCD Demiryolları Genel Müdürlüğü'nün Malatya'da atıl durumda bulunan Vagon Fabrikası içerisinde mevcut 48 000 m² depo ile Sosyal Tesisler kiralanmış ve natamam olan deponun tamamlanması amacıyla 10 Mayıs 1999 tarihinde ihalesi, 24 Mayıs 1999 tarihinde sözleşmesi yapılan iş süratle başlatılmış ve 60 gün içerisinde tamamlanacaktır. Alımlarda aksamanın olmaması için, onarımı yapan firmadan öncelikle 6 000 m² yer teslim alınmış ve Tekel'e ait 20 kamyon Adıyaman'daki tütünlerin Malatya Vagon Fabrikasına taşınması işinde görevlendirilmiştir. Adıyaman Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğünde mevcut tütünler 21.6.1999 tarihinden itibaren süratli bir biçimde Malatya Vagon Fabrikasına taşınacak olup, Adıyaman'da ambarlamayla ilgili sıkıntı yaşatılmayacaktır.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısına verilen oyların sonucu:

Kabul : 194
Red: 0
Çekimser: 0
Toplam: 194

23.6.1999

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Adana	BİLDİK	İbrahim Yavuz	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adana	BİLİCİ	Mehmet Ali	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adana	BUDAK	Yakup	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adana	ÇULHAOĞLU	Mehmet Metanet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adana	DAĞLI	Mehmet Halit	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adana	GÖREN	Ali	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adana	GÜLEK	Tayyibe	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adana	HALAMAN	Ali	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adana	ÖZDEMİR	A. Fatin	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Adana	ÖZTÜRK	Musa	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:22
Adana	SEZER	Arif	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adana	TEKİN	Ali	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Adana	VURSAVUŞ	İsmet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:00
Adana	YILDIRIM	Recai	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adıyaman	BİLGİÇ	Mahmut Nedim	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adıyaman	BOZKURT	Mahmut	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adıyaman	FIRAT	Dengir Mir Mehmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adıyaman	GÖKSU	Mahmut	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adıyaman	GÜLER	Hasan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Adıyaman	ÖZYOL	Mehmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Afyon	AÇBA	Sait	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Afyon	AKCAN	Abdülkadir	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Afyon	ATTİLA	İsmet	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Afyon	KAYAYERLİ	Müjdat	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Afyon	ÖZSOY	Halil İbrahim	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:27
Afyon	TELEK	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Afyon	YAKİN	Gaffar	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:28
Ağrı	ERYILMAZ	Yaşar	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ağrı	ESİN	Celal	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ağrı	KONYAR	Musa	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ağrı	SEVEN	Nidai	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Amasya	GÜLLE	Akif	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Amasya	İYİMAYA	Ahmet	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:50
Amasya	SARAY ALPHAN	Gönül	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Amasya	ÜÇAŞ	Adnan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	AKBULUT	Yıldırım	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	AKGÖNENÇ MUĞİS	Oya	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	ARSEVEN	Nejat	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	ARSLAN	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	AYDIN	Koray	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	AYGÜN	Oğuz	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:48
Ankara	BAYER	Melda	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:02
Ankara	BEDÜK	Saffet Arıkan	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:32
Ankara	ÇELİK	M. Zeki	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	ÇETİN	Şevkat	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:28
Ankara	ÇEVİK	Sedat	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	20:01:10

İli	Soyadı	Adı	Partî	Oyu	Tarih	Saati
Ankara	ÇİÇEK	Cemil	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	ERDAL	Birkan	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	GÜRKAN	Uluç	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	GÜROCAK	Ayşe	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	IŞIKLAR	Ali	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:11
Ankara	İÇLİ	H.Tayfun	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Ankara	KÜÇÜK	Abdurrahman	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	ÖZDEMİR	Hayrettin	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	ÖZDOĞU	Esvet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:56
Ankara	PAÇACI	Mustafa Cihan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	SANAY	Eyyüp	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	SEÇKİNER	Yücel	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	SEZER	M. Zeki	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	TÜMEN	Aydın	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Ankara	ULUCAK	Rıza	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	ULUĞBAY	Hikmet	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ankara	YAHNİCİ	Şevket Bülent	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Antalya	AYDOĞAN	Cengiz	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Antalya	BAYSARI	Mehmet	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Antalya	ÇELEN	Salih	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Antalya	ÇELİK	Kemal	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:02
Antalya	GÜRDAL	İbrahim	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Antalya	MÜDERRİSOĞLU	Osman	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Antalya	OKUTAN	Mehmet Zeki	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Antalya	SAYIN	Ahmet Sancar	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:31
Antalya	ŞAHİN	Metin	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Antalya	TOSKAY	Tunca	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Antalya	ÜNAL	Nesrin	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Antalya	VURAL	Mustafa	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:33
Artvin	BAYRAK	Ergün	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:32
Artvin	EKİNCİ	Hasan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Aydın	ALTINKAYA	Cengiz	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Aydın	DİKMEN	Halit	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:35
Aydın	GÖNÜL	Ali Rıza	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Aydın	KUMCUOĞLU	Ertuğrul	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:29
Aydın	ONGUN	Bekir	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:28
Aydın	PİŞKİNSÜT	Sema	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Aydın	UZUNIRMAK	Ali	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:35
Aydın	YALOVA	Yüksel	Anavatan Partisi	[redacted] KABUL	--.--.----	--:--:--
Balıkesir	AYTEKİN	İlhan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Balıkesir	GÖKMEN	Aydın	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Balıkesir	GÜLTEKİN	Numan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:35
Balıkesir	GÜNER	Agah Oktay	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Balıkesir	KALKAN	Hüseyin	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Balıkesir	KANBER	Tamer	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:37
Balıkesir	KARAHAN	M. Güven	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:30

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Balıkesir	ÖZGÜN	İsmail	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Balıkesir	YILMAZYILDIZ	İlyas	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bilecik	ARABACI	Hüseyin	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:05
Bilecik	VARDAR	Sebahat	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:16
Bingöl	GÜLER	Mahfuz	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bingöl	KORKUTATA	Hüsamettin	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bingöl	YÖNDAR	Necati	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bitlis	ÇEVİK	Yahya	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bitlis	ERGEZEN	Zeki	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bitlis	GAYDALI	Edip Safder	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:50
Bitlis	ORAL	İbrahim Halil	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bolu	AKYOL	Avni	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	20:00:14
Bolu	ALPTEKİN	İsmail	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bolu	HOŞVER	Necmi	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bolu	KARSLIOĞLU	Mustafa	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:42
Bolu	ÖZCAN	Ersoy	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Burdur	COŞKUNER	Süleyman	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Burdur	MACİT	Hasan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:33
Burdur	ÖRS	Mustafa	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bursa	ARABACI	Ali	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:14
Bursa	BEYRELİ	Ali Rahmi	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bursa	ÇELİK	Faruk	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bursa	GÜLENER	Fahrettin	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:27

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Bursa	KARAPAŞAOĞLU	Mehmet Altan	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bursa	KORKMAZ	Hayati	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:29
Bursa	OCAK	Orhan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:07
Bursa	ORHAN	Burhan	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	20:02:07
Bursa	ÖNAL	Recep	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:27
Bursa	ÖZALP	Teoman	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:08
Bursa	SÖNMEZ	Kenan	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bursa	SÜNNETÇİOĞLU	Ahmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bursa	ŞEN	Orhan	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Bursa	TAYAN	Turhan	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bursa	TEZMEN	Oğuz	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bursa	YALÇINBAYIR	Ertuğrul	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Çanakkale	ERSÜMER	Cumhur Mustafa	Anavatan Partisi	KABUL	--.--.----	--:--:--
Çanakkale	KIRBAŞ	Sadık	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:27
Çanakkale	ŞAHİN	Nevfel	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Çanakkale	TURAN	Sıtkı	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:05
Çankırı	DURAN	Hakkı	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Çankırı	KARAGÖZ	Hüseyin	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Çankırı	KELEŞ	İrfan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Çorum	AKSOY	Bekir	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Çorum	ÇAY	Abdulhaluk Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Çorum	HATİBOĞLU	Yasin	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Çorum	KARACA	Melek DENLİ	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:36

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Çorum	KAYIRICI	Vahit	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Denizli	ASLAN	Beyhan	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:33
Denizli	AYKURT	Mustafa Kemal	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Denizli	ERBEYİN	Salih	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:42
Denizli	ERÇELEBİ	Hasan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Denizli	GÖZLÜKAYA	Mehmet	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Denizli	KEŞKİN	Ali	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Denizli	KOCABATMAZ	Mehmet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:33
Diyarbakır	ASLAN	Osman	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Diyarbakır	ATİK	Nurettin	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Diyarbakır	DİLEK	Nurettin	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Diyarbakır	ENSARİOĞLU	Mehmet Salim	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Diyarbakır	ERDOĞMUŞ	Abdulbaki	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Diyarbakır	GÜNBEY	Sacit	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Diyarbakır	HAŞİMİ	Seyyit Haşim	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Diyarbakır	HATİPOĞLU	Ömer Vehbi	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Diyarbakır	SEYDAOĞLU	Sebğatullah	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Diyarbakır	SÜMER	Salih	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Diyarbakır	TURGUT	Abdülsamet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:31
Edirne	BULUT	Evren	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Edirne	ERTÜRK	Ali Ahmet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	20:00:14
Edirne	İLİMEN	Mustafa	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Edirne	ŞİMŞEK	Şadan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:40

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Elazığ	AĞAR	Mehmet	Bağımsız Milletvekili	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Elazığ	GÜL	Mustafa	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Elazığ	ÖZTEK	Latif	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Elazığ	SEPTİOĞLU	Ali Rıza	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Elazığ	TUNÇ	Ahmet Cemil	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Erzincan	AKSU	Mihrali	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Erzincan	KARAKAYA	Tevhit	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Erzincan	KARAKELLE	Sebahattin	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Erzurum	ERTUGAY	Zeki	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Erzurum	ESENGÜN	Lütfü	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Erzurum	GÖKDEMİR	Ayvaz	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Erzurum	HİMOĞLU	Mücahit	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:26
Erzurum	KÖSE	İsmail	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:28
Erzurum	KUKARACI	Fahrettin	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Erzurum	POLAT	Aslan	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Erzurum	POLAT	Cezmi	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	20:03:12
Eskişehir	ALBAY	Necati	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:35
Eskişehir	BÜYÜKERMAN	Mehmet Mail	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:17
Eskişehir	DEDELEK	İbrahim Yaşar	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Eskişehir	ERDİR	Mahmut	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:31
Eskişehir	SAZAK	Süleyman Servet	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:38
Eskişehir	YILDIRIM	Mehmet Sadri	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:40
Gaziantep	AKTAŞ	Nuretttin	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Gaziantep	AY	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Gaziantep	ILIKSOY	Ali	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Gaziantep	İNCETAHTACI	Mehmet Bedri	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:28
Gaziantep	KONUKOĞLU	İbrahim	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Gaziantep	ÖZDEMİR	Ali	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:49
Gaziantep	TAŞAR	Mustafa Rüştü	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Gaziantep	TİRYAKİ	Mehmet Hanifi	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Gaziantep	YILMAZ	Mustafa	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Giresun	AKGÜN	Hasan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:02
Giresun	ALÇELİK	Turhan	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Giresun	KARA	Burhan	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Giresun	YAMAN	Mustafa	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Giresun	ZAİMOĞLU	Rasim	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Gümüşhane	DOĞAN	Lütfi	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Gümüşhane	YAŞAR	Bedri	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Hakkari	PARLAK	Evliya	Bağımsız Milletvekili	KABUL	23.06.1999	19:58:33
Hakkari	PİRÜZBEYOĞLU	Mecit	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:08
Hakkari	TÖRE	Hakkı	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	20:02:02
Hatay	ATAHAN	Namık Kemal	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:44
Hatay	AYKUT	Hakkı Oğuz	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:05
Hatay	ÇİRKİN	Süleyman Turan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Hatay	DÖNEN	Mehmet	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Hatay	GEÇER	Mustafa	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Hatay	GÜNAY	Ali	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:35
Hatay	KALKAN	Metin	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Hatay	MISTIKOĞLU	Levent	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:02
Hatay	ŞANDIR	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Hatay	TARHAN	Mehmet Nuri	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Isparta	AKSOY	Osman Gazi	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Isparta	GÜL	Ramazan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Isparta	MUMCU	Erkan	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Isparta	ZORLU	Mustafa	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	20:00:43
İçel	ER	Ali	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İçel	GÜNGÖR	Ali	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İçel	GÜVEN	Turhan	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:29
İçel	KAYA	Yalçın	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:32
İçel	KILINÇ	Hidayet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İçel	ÖKSÜZ	Enis	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İçel	ÖZGENÇ	Edip	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İçel	SERİN	Akif	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İçel	TALAY	M. İstemihan	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İçel	TEKELİOĞLU	Cahit	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:34
İçel	YILMAZ	Ayfer	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İçel	YÜCELEN	Rüştü Kazım	Anavatan Partisi	[redacted] KABUL	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ADAN	Celal	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:08
İstanbul	AĞAOĞLU	Fadıl	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:31

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
İstanbul	AKARCALI	Bülent	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	AKSU	Abdülkadir	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	AKTAŞ	Ziya	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	AL	Erol	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	20:00:17
İstanbul	ANDİCAN	Ahat	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ATEŞ	Azmi	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	AYAYDİN	Aydın	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	AYDINLI	İsmail	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	AYRIM	Şamil	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	BAŞ	Mustafa	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	BAŞEĞMEZ	Mukadder	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	BUDAK	Rıdvan	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	COŞKUN	Ali	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ÇAĞAN	Nami	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ÇAKAR	Ahmet	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:26
İstanbul	ÇİLLER	Tansu	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	YILMAZ DOĞAN	Perihan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:03
İstanbul	DÜZ	Mustafa	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ECEVİT	Bülent	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	EMRE	Süleyman Arif	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ERDENER	Yücel	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:29
İstanbul	FIRAT	Mehmet Fuat	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	GÖK	Bülent Ersin	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	20:00:43

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
İstanbul	GÜL	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:30
İstanbul	GÜLER	Zafer	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:31
İstanbul	GÜNDÜZ	İrfan	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	GÜZEL	Ahmet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:32
İstanbul	HUN	Ediz	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ILICAK	Nazlı Ayşe	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	İRTEMÇELİK	Mehmet Ali	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	KAHRAMAN	İsmail	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:32
İstanbul	KANSU	Hüseyin	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	KARAKOYUNLU	Yılmaz	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	KARAKUŞ	Nazire	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	20:01:57
İstanbul	KAVAK	Cavit	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	KAVAKCI	Merve Safa	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	KILIÇ	Osman	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:19
İstanbul	KOZAKÇIOĞLU	Hayri	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	KOCAOĞLU	Emre	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	KÖSE	M. Tahir	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:33
İstanbul	MENDERES	Aydın	Bağımsız Milletvekili	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	MERT	Hüseyin	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:26
İstanbul	NAS	Nesrin	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	OĞUZ	Ali	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	OKUMUŞ	Nazif	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:31
İstanbul	ÖZ	Esat	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
İstanbul	ÖZKAN	H.Hüsamettin	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ÖZKAN	Sühan	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:48
İstanbul	ÖZTÜRK	Bozkurt Yaşar	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	PAK	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:14
İstanbul	SARUHAN	Necdet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:39
İstanbul	SERBEST	Sulhiye	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:29
İstanbul	SİPAHİ	Bahri	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:30
İstanbul	SÖKMENOĞLU	Murat	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ŞAHİN	Mehmet Ali	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:38
İstanbul	TAN	Ahmet	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	TANER	Güneş	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	TANTAN	Sadettin	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	TOPRAK	Erdoğan	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	TUZCU	Şadan	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	TÜRKER	Masum	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	VERKAYA	Mustafa	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	YAĞIZ	Süleyman	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:35
İstanbul	YALÇINTAŞ	Nevzat	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	YAZICI	Cahit Savaş	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:36
İstanbul	YUMAKOĞULLARI	Osman	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İstanbul	ZENGİN	Bahri	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	ASLAN	Güler	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	20:00:08
İzmir	BAŞARAN	Saffet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:07

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
İzmir	BIÇAKÇIOĞLU	Burhan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:32
İzmir	ÇAĞLAYAN	B. Suat	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:29
İzmir	ÇELEBİ	Işın	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	ÇÜMEN	Mehmet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:28
İzmir	DAYIOĞLU	Salih	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:34
İzmir	DİRİ	Hayri	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:37
İzmir	GÜREL	Şükrü Sina	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	KIRKPINAR	Yusuf	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	METİN	Hasan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:42
İzmir	MUTMAN	Atilla	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	ORAL	Sümer	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	ÖZCAN	Mehmet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:06
İzmir	SAYGIN	İşılay	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	SERDAROĞLU	Rifat	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	SEZGİN	Rahmi	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:32
İzmir	SÖYLEMEZ	Hasan Ufuk	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	TANIK	Süha	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	TANRIKULU	Ahmet Kenan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	TARTAN	Hakan	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	ULUPINAR	Yıldırım	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
İzmir	VATAN	Kemal	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:39
İzmir	VURAL	Oktay	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Kars	AKÜZÜM	İlhan	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Kars	AYDAR	Arslan	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:16
Kars	BİLGİR	Çetin	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kastamonu	BAŞESGİOĞLU	Murat	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kastamonu	DİLEKÇİ	M. Hadi	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:35
Kastamonu	SERDAROĞLU	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kastamonu	TEKİNEL	Nurhan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kayseri	BAKTIR	Hamdi	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kayseri	CEM	İsmail	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kayseri	ÇAKMAKOĞLU	Sabahattin	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kayseri	ESEN	Sevgi	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kayseri	GÜL	Abdullah	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kayseri	KAPUSUZ	Salih	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	20:01:24
Kayseri	ÜSTÜNBAŞ	Hasan Basri	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:29
Kayseri	YAKUT	Sadık	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:25
Kırklareli	KARAGÖZ	Nural	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Kırklareli	ÖZBİLEN	Cemal	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kırklareli	TEKİN	Necdet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:29
Kırşehir	HAYKIR	Mustafa	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:26
Kırşehir	MİRZAOĞLU	Ramazan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kırşehir	TECER	Fikret	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:36
Kocaeli	AKŞENER	Meral	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kocaeli	ARKAN	Ahmet	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kocaeli	BATUK	Mehmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Kocaeli	ÇALIK	Halil	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:24
Kocaeli	DURMUŞ	Cumali	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kocaeli	EKŞİ	Sefer	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kocaeli	GÖNÜL	Vecdi Mehmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kocaeli	İMAMOĞLU	M. Turhan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:58
Kocaeli	KÖSE	Kemal	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Kocaeli	PEPE	Osman	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	ARI	Hüseyin	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:32
Konya	BAL	Faruk	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	BİLGE	Abdullah Turan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:50
Konya	CANDAN	Veysel	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	ÇETİN	Remzi	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	GEBEŞ	Ali	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:39
Konya	GÖLHAN	Mehmet	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	GÖNEN	Mustafa Sait	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	GÜNERİ	Teoman Rıza	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	HALICI	Mehmet Emrehan	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	İZGİ	Ömer	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	20:00:07
Konya	KAYA	Hasan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	KEÇECİLER	Mehmet	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:33
Konya	ÖKSÜZ	Özkan	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	YALMAN	Lütfi	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Konya	YAVUZ	Mehmet Ali	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:32

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Kütahya	AKÇALI	Cevdet	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kütahya	DERİN	Ahmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kütahya	GÖRMEZ	Kadir	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:29
Kütahya	KARA	Emin	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Kütahya	KARAKUŞ	Seydi	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kütahya	KARAKUYU	İsmail	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kütahya	AKDOĞAN	Miraç	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Malatya	ASİLTÜRK	Oğuzhan	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Malatya	CANBAY	Yaşar	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Malatya	COŞKUN	Basri	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:40
Malatya	DURHAN	Namık Hakan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Malatya	KUTAN	Recai Mehmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Malatya	ÖZAL	Ahmet Tevfik	Bağımsız Milletvekili	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Manisa	AKÇALI	Rıza	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
	AKGÜL	Hüseyin	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:31
Manisa	ARINÇ	Bülent	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Manisa	BOZDAĞ	İsmail	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:32
Manisa	ÇETİNKAYA	Mehmet Necati	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Manisa	ENÖZ	Mustafa	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:37
Manisa	GÜLAY	Hasan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:31
Manisa	PAKDEMİRLİ	Ekrem	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Manisa	SERDENGEÇTİ	Ali	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:03
Manisa	YAZAR	M. Cihan	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Kahramanmaras	DOĞAN	Ali	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kahramanmaras	DOĞAN	Avni	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:06
Kahramanmaras	KAMALAK	Mustafa	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kahramanmaras	KAYA	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:42
Kahramanmaras	KOCABAŞ	Metin	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kahramanmaras	ÖZBAŞ	Edip	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:35
Kahramanmaras	SAĞLAM	Mehmet	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kahramanmaras	SEZAL	Ali	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kahramanmaras	TANER	Nevzat	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:31
Mardin	ADAK	Fehim	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Mardin	ÇELEBİ	Süleyman	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:28
Mardin	ERTAŞ	Ömer	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Mardin	MUSAOĞLU	Metin	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Mardin	ŞAHİN	Veysi	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Mardin	TUĞMANER	Mustafa Kemal	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Muğla	DİKMEN	Tunay	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Muğla	ERGUN	Metin	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	20:00:17
Muğla	ÖZYER	Hasan	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Muğla	TOPALOĞLU	Nazif	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Muğla	UZUNHASAN	Fikret	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:50
Muğla	YAZICI	İbrahim	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Muş	EKER	Zeki	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:41
Muş	KEMALOĞLU	Erkan	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Muş	YAVUZ	Mümtaz	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Muş	YILDIZ	Sabahaddin	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Nevsehır	ÇEVİK	İsmail	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Nevsehır	ELKATMIŞ	Mehmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Nevsehır	TAŞKİN	Mükremin	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Niğde	BARAN	Doğan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Niğde	DOĞANLAR	Eyüp	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:32
Niğde	LEVENT	Mükerrem	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:32
Ordu	ÇABUK	İhsan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:40
Ordu	ENGİNYURT	Cemal	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ordu	FATSA	Eyüp	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ordu	KOÇAK	Sefer	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ordu	KONYALI	Hasan Fehmi	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ordu	YILDIRIM	Yener	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Ordu	YÜRÜR	Şükrü	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Rize	BEKAROĞLU	Mehmet	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	20:01:51
Rize	KABİL	Ahmet	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	20:00:46
Rize	YILMAZ	Mesut Ahmet	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sakarya	AYDIN	Nezir	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sakarya	AYHAN	Cevat	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sakarya	ERCAN	Nevzat	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:28
Sakarya	SAVAŞ	Ş. Ramis	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Sakarya	TARANOĞLU	Ersin	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Sakarya	ZİHNİOĞLU	Osman Fevzi	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Samsun	AÇIKGÖZ	Yekta	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:19
Samsun	AYDIN	Ahmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Samsun	CENGİZ	Tarık	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Samsun	ÇAKAR	Mehmet	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Samsun	ÇINAROĞLU	Vedat	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Samsun	DEMİRCAN	Ahmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Samsun	KABATAS	Kemal	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Samsun	KAPICI	Şenel	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:20
Samsun	SEZGİN	Erdoğan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Samsun	UZUNKAYA	Musa	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Siirt	AYDIN	Ahmet Nurettin	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Siirt	SEVGİLİ	Nizamettin	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:32
Siirt	YARAYAN	Takiddin	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sinop	BOSTANCIOĞLU	Metin	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sinop	BOZKURT	Kadir	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sinop	TOPÇU	Yaşar	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:57
Sivas	CEYLAN	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sivas	DEMİRCİ	Musa	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sivas	GÖKALP	Hüsnü Yusuf	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sivas	GÜLEÇ	M. Cengiz	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:48
Sivas	KARAMOLLAOĞLU	Temel	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Sivas	ŞENER	Abdüllatif	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Tekirdağ	AYTEKİN	Fevzi	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Tekirdağ	DAYANIKLI	Bayram Fırat	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Tekirdağ	İLGÜN	Nihan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Tekirdağ	SÜLÜN	Enis	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Tekirdağ	ZAMANTILI	Ahmet	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:35
Tokat	BALAK	Hasan Hüseyin	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Tokat	CEYLAN	Lütfi	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:39
Tokat	DAĞCIOĞLU	M. Ergün	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Tokat	DOĞRU	Reşat	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:26
Tokat	EREK	Ali Şevki	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Tokat	SOBACI	Bekir	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:06
Trabzon	AŞIK	Eyüp	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Trabzon	BAŞARAN	Ali Kemal	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Trabzon	BIÇAKÇIOĞLU	Orhan	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:50
Trabzon	ÇELEBİ	Nail	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Trabzon	MALKOÇ	Şeref	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	19:59:02
Trabzon	TUNCER	Ali Naci	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Trabzon	TÜRK	Hikmet Sami	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Tunceli	GENÇ	Kamer	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Tunceli	GÜNDOĞAN	Bekir	Bağımsız Milletvekili	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Şanlıurfa	AKMAN	Yahya	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Şanlıurfa	BUCAK	Sedat Edip	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Şanlıurfa	CEVHERİ	Necmettin	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Şanlıurfa	ÇAKMAKLI	Muzaffer	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Şanlıurfa	GÜLPINAR	Eyyüp Cenap	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Şanlıurfa	GÜNEŞ	Mehmet	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Şanlıurfa	İZOL	Zülfikar	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Şanlıurfa	KARAVAR	Ahmet	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Şanlıurfa	ŞIHANLIOĞLU	Mehmet Fevzi	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Şanlıurfa	YALÇINKAYA	Mehmet	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Şanlıurfa	YANMAZ	Mustafa Niyazi	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Uşak	ÖZGÖBEK	Hasan	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Uşak	ÜNAL	Mehmet Yaşar	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:05
Uşak	YILMAZ	Armağan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Van	ARVAS	Maliki Ejder	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Van	BAYRAM	Mustafa	Bağımsız Milletvekili	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Van	ÇELİK	Hüseyin	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Van	ÇEVİK	Ayhan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Van	ERBAŞ	Fethullah	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Van	GÜLTEPE	Fetullah	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Van	İNAN	Kamran	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:30
Yozgat	ARSLAN	İlyas	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Yozgat	ÇİÇEK	Mehmet	Fazilet Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:50
Yozgat	ERSOY	Ahmet Erol	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Yozgat	KAYALAR	Lütfullah	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.---	--:--:--
Yozgat	TÜRKER	Mesut	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:59:04

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Yozgat	ÜŞENMEZ	Şuayip	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Zonguldak	ATASOY	Veysel	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Zonguldak	BARUTÇU	Ömer	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Zonguldak	BAYCIK	Tahsin Boray	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:46
Zonguldak	CERRAHOĞLU	İsmail Hakkı	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Zonguldak	GEMİCİ	Hasan	Demokratik Sol Part	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Zonguldak	ÜSTÜNKOL	Ömer	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:31
Aksaray	AKIN	Murat	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Aksaray	ESER	Kürşat	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:34
Aksaray	SOMUNCUOĞLU	Sadi	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Aksaray	TOPRAK	Ramazan	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Bayburt	KARDEŞ	Şaban	Milliyetçi Hareket Pa	KABUL	23.06.1999	19:58:32
Bayburt	PAMUKÇU	Suat	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Karaman	ÇALIŞ	Hasan	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Karaman	ÜNAL	Zeki	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Karaman	ÜNLÜ	Fikret	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:59:19
Kırıkkale	ALBAYRAK	Kemal	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kırıkkale	DURMUŞ	Osman	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kırıkkale	FİLİZ	Hacı	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kırıkkale	GÖKBULUT	Nihat	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Batman	AYDIN	Alaaddin Sever	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Batman	HAMİDİ	Ataullah	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Batman	İSEN	Burhan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

İli	Soyadı	Adı	Parti	Oyu	Tarih	Saati
Batman	ÖZDEMİR	Faris	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Şırnak	DEĞER	Mehmet Said	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Şırnak	SEYDA	Abdullah Veli	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Şırnak	YILDIRIM	Mehmet Salih	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:39
Bartın	ÇAKAN	Zeki	Anavatan Partisi	KABUL	23.06.1999	19:58:32
Bartın	YAZICIOĞLU	Cafer Tufan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:51
Ardahan	DEMİR	Faruk	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:33
Ardahan	KAYA	Saffet	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Iğdır	BOZYEL	Abbas	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Iğdır	GÜNER	Ali	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Yalova	OKUYAN	Yaşar	Anavatan Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Yalova	SUNA	Hasan	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:41
Karabük	EREN	Mustafa	Doğruyol Partisi	KABUL	23.06.1999	20:01:42
Karabük	KARAN	Erol	Demokratik Sol Part	KABUL	23.06.1999	19:58:33
Karabük	YILMAZ	İlhami	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kilis	GÜREŞ	Doğan	Doğruyol Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Kilis	NACAR	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Osmaniye	BAHÇELİ	Devlet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Osmaniye	BÜYÜKÖZTÜRK	Birol	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Osmaniye	KUNDAKÇI	Mehmet	Milliyetçi Hareket Pa	KATILMADI	--.--.----	--:--:--
Osmaniye	ÜNAL	Şükrü	Fazilet Partisi	KATILMADI	--.--.----	--:--:--

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GÜNDEMİ

20 NCİ BİRLEŞİM 23 . 6 . 1999 ÇARŞAMBA Saat : 15.00

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Meclis araştırması önergeleri (10/16, 10/17, 10/18)

2. — Kuzeyden Keşif Harekâtının görev süresinin 30.6.1999 tarihinden itibaren altı ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık tezkeresi

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

3

S E Ç İ M

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5

MECLİS SORUŞTURMASI RAPORLARI

6

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

1. — Yozgat Milletvekili İlyas Arslan ve 20 arkadaşının, Yozgat İlinin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/1)

2. — Balıkesir Milletvekili İsmail Özgün ve 23 arkadaşının, esnaf ve sanatkârların sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/2)

3. — Konya Milletvekili Veysel Candan ve 21 arkadaşının, THY'nın zarar etmesinin nedenlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/3)

4. — Konya Milletvekili Veysel Candan ve 22 arkadaşının, BAĞ-KUR'un içinde bulunduğu sorunların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/4)

5. — Konya Milletvekili Veysel Candan ve 23 arkadaşının, DDY'nın zarar etmesinin nedenlerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/5)

6. — Bursa Milletvekili Ali Rahmi Beyreli ve 20 arkadaşının, amatör sporun sorunlarının araştırılarak aksaklıkların tespit edilmesi ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/6)

7. — Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya ve 19 arkadaşının, eğitimin sorunları ile uygulanan eğitim politikalarının araştırılması ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/7)

8. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 22 arkadaşının, yumurta üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/8)

9. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 22 arkadaşının, ithal kömür uygulamasının yeniden değerlendirilmesi ve kömür üreticilerinin içinde bulunduğu durumun araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/9)

10. — Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır ve 31 arkadaşının, tekstil ve konfeksiyon sektörünün sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/10)

11. — Konya Milletvekili Veysel Candan ve 20 arkadaşının, SSK'nın bugünkü durumunun araştırılarak yeniden yapılandırılması için alınması gereken tedbirleri belir-

lemek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/11)

12. — Konya Milletvekili Veysel Candan ve 23 arkadaşının, Emekli Sandığı'nın sorunlarının araştırılarak yeniden yapılandırılması için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/12)

13. — Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarımızın daha etkin kullanımını sağlamak ve komşu ülkelerle olan su sorununa çözüm bulmak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/13)

14. — Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, trafik kazalarının önlenebilmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/14)

15. — Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 19 arkadaşının, işsizlik ve yoksulluk sorununun araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/15)

7

SÖZLÜ SORULAR

1. — Giresun Milletvekili Turhan Alçelik'in, Giresun İlinin doğal afet bölgesi kapsamına alınıp alınmayacağına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1)

2. — İstanbul Milletvekili Osman Yumakoğulları'nın, üniversite sınav soru kitapçığının çalınması nedeniyle yürütülen soruşturmaya ilişkin Milli Eğitim Bakanından sözlü soru önergesi (6/2)

3. — Bursa Milletvekili Faruk Çelik'in, Bursa İlindeki SSK'na tabi sigortalıların sağlık hizmetlerine ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/3)

8

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

× 1. — Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe ve Dışişleri komisyonları raporları (1/346) (S. Sayısı : 5) (Dağıtma tarihi : 21.6.1999)

(×) Açık oylamaya tabi işleri gösterir.

T.B.M.M. (S. Sayısı : 7)

Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu (1/374)

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü
Sayı : B.02.0.KKG.0.11/101-583/2653

18.6.1999

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 9.6.1999 tarihinde kararlaştırılan "Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

GENEL GEREKÇE

1982 Anayasasının 112 nci maddesine göre Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak bakanlıklar arasında işbirliğinin sağlanmasından ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesinden sorumludur.

Güçlü bir yürütme organı öngören 1982 Anayasasının yürürlüğe girmesiyle birlikte belirli konularda önemli görev ve yetkilerle donatılması, Başbakanlığın iş yükünü artırmış bulunmaktadır.

Bu nedenle, yürütme organının zaman içinde artmaya devam eden görev ve yetkilerinin layıkıyla yerine getirilmesi, özellikle koalisyon hükümetlerinde, koalisyon ortaklarının daha uyumlu çalışması, aralarında iletişim kopukluğu meydana gelmemesi ve bu suretle hükümetin etkin bir şekilde işlevlerini yerine getirmesi amacıyla, Hükümetin oluşumu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda bakanın Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilmesine ilişkin Kanun Tasarısının hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuştur.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. – Madde ile; Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda daha etkili bir şekilde eş güdüm sağlamak amacıyla, Hükümetin oluşumu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda bakanın, Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilmesi öngörülmektedir.

Madde 2. – Yürürlük maddesidir.

Madde 3. – Yürütme maddesidir.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Anayasa Komisyonu *22.6.1999*
Esas No. : 1/374
Karar No. : 3

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca, 18.6.1999 tarihinde Esas Komisyon olarak Anayasa Komisyonuna gönderilen "Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/374)" Komisyonumuzun 22.6.1999 tarihli toplantısında ilgili Devlet Bakanı, Sayın Edip Safter Gaydalı ve diğer yetkililerin katılımıyla görüşülmüştür.

Tasarı ile; Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda eş güdüm sağlamak üzere Hükümetin oluşumu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektiği sayıda bakanın Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebileceği öngörülmektedir. Mevcut metinde bu sayıda "en çok iki" olarak yer almaktadır.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmelerde;

Devlet Bakanı Sayın Edip Safter Gaydalı, güçlü bir yürütme organı için koalisyon hükümetlerinde gerekli uzlaşma ve koordinasyonun sağlanması amacıyla başbakan yardımcılığının öngörüldüğü ancak bakanların bu görevi üstelenebileceği nedeniyle sadece bir unvan olduğunu belirtmişlerdir.

Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmelerde lehte olarak;

– Koalisyon hükümetlerinin Türk siyasî hayatında sıkça görüldüğü, koalisyon ortağı olan siyasî partilerin uyumlu çalışmasının aralarındaki koordinasyona bağlı olduğu,

– Gelecek gelişmelere uyum sağlanması amacıyla; başbakan yardımcılığına sayısal bir sınırlama getirmeden bu düzenlemenin gerçekleştirilmesi gerektiği; bu konudaki takdirin genel siyasetin yürütülmesinden sorumlu makama bırakılmasının doğru olacağı,

Belirtilmiştir.

Tasarıya özünde katılmakla birlikte sayı konusunda esnek bir uygulama getirilmesinin uygun olmayacağı, ileride suistimallere, kişi ya da grupların kapris ve dayatmalarıyla karşılaşılmasına yol açabileceği; bu nedenle belli bir ölçüte dayalı (koordinasyon oluşturan siyasî parti sayısı gibi) veya sayısal bir sınırlamanın yapılmasının doğru olacağı bazı üyelerimizce belirtilmiştir. Ancak bu görüş sahipleri de koalisyonların Türk siyasetinin bir gerçeği olduğunu ve koalisyon hükümetlerinde uyumlu çalışmanın sağlanması amacıyla protokol doğrultusunda diğer bakanlardan bir adım önde olacak şekilde başbakan yardımcılığının öteden beri mevcut ve gerekli olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Tasarının aleyhinde ise; konunun Anayasal gerekler bakımından değerlendirilmesi gerektiği, Başbakan Yardımcılığının siyasi bir ihtiyaç olduğu ve Anayasal dayağı olmadığı; her halükârda yasama organının niceliksel olarak ya da ilkesel bazda başbakan yardımcısının sayısının belirlemesi gerektiği böyle bir yetkinin yürütme organına bırakılmasının doğru olmayacağı ileri sürülmüştür.

Gerekçesi doğrultusunda tasarının tümünü uygun bulan Komisyonumuz oy birliği ile maddelere geçilmesini kabul etmiştir.

1 inci madde üzerindeki görüşmelerde; genel siyasetin yürütülmesinden sorumlu makama hükümetin oluşumu ve genel siyasetin gerektirdiği sayıda başbakan yardımcısı görevlendirme takdiri

verilip verilmemesi ve her iki halde de ölçütün ne olacağı tartışılmıştır. Yürütme organının gücünü aksatmayacak, ancak otorite zafiyetine de yol açmayacak şekilde ve hızla gelişen siyaset gözönüne alındığında bu takdirin yürütme organına bırakılmasının uygun olacağına bu durumda Anayasaya aykırılığın olmadığına oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Bu görüşmeler sonucunda Tasarının 1 inci maddesi, yürürlük ve yürütmeyi düzenleyen 2 ve 3 üncü maddeleri oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Tasarının Genel Kurulda öncelikle görüşülmesinin önerilmesi ve tümü oya sunulmuş, Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan *Ertuğrul Yalçınbayır* Bursa	Başkanvekili *N. Kemal Atahan* Hatay
Kâtip *Sühan Özkan* İstanbul	Üye *Ahmet İyimaya* Amasya (Muhalefet şerhim rapora eklidir.)
Üye *M. Zeki Sezer* Ankara	Üye *Salih Çelen* Antalya (Muhalifim.)
Üye *Şaban Kardeş* Bayburt	Üye *İsmail Alptekin* Bolu (Muhalifim)
Üye *Ayvaz Gökdemir* Erzurum (Muhalifim)	Üye *Mehmet Şandır* Hatay
Üye *Edip Özgenç* İçel	Üye *Osman Kılıç* İstanbul
Üye *Necdet Saruhan* İstanbul	Üye *Mehmet Ali Şahin* İstanbul (Muhalifim)
Üye *Mustafa Verkaya* İstanbul	Üye *Mehmet Özcan* İzmir
Üye *Sadık Yakut* Kayseri	Üye *Mehmet Kundakçı* Osmaniye

KARŞI OY GÖRÜŞÜ

1. Başbakan Yardımcılığı, pratik bir ihtiyaçtır. Ne var ki Anayasamızın 112 nci maddesinde düzenlenen Başbakanlık kurumunun yapısı ve işlevi, Başbakanlık yetkisinin bölünmesini imkansız kılmaktadır. Başbakan Yardımcılığı, bir Anayasa sorunudur ve ancak o yönde bir Anayasa hükmü sevkedilerek ihdas olunabilir. Tarihi gelişim içinde bu müessesenin kararname, tezkere yahut yasayla ihdas edilmesi, söztünü ettiğimiz Anayasa problemini ortadan kaldırmaz. Yasama organı ve komisyonlar, süregelen uygulamayı Anayasaya uygunluk ölçütü olarak benimseyemez. (Any. 11, 112) Bu sorun, öğretide tartışılmış olmasına rağmen henüz Anayasa yargısı önüne getirilmemiştir.

2. Sevkedilmeye çalışılan hüküm modelinin yeri yasa olsa dahi, mevcut şekliyle Anayasaya aykırıdır. Bakanlık türünü ve sayısını belirleyen organ, yasama organıdır. (Any. mad. 113/1) Bakanlığın ancak yasama tasarrufu ile ihdası Anayasal ilkesi, onun asli unsurlarının yasama organınca saptanması gereğini de içerir. Bakanlık sayısı, şu ana kadar ki yasama çalışmalarında bir yasama sorunu olarak değerlendirilmiştir. Basit bir Anayasal yorumla varılan ve geleneksel yasama uygulaması ile yerleşen bu çözümden uzaklaşarak, Başbakan Yardımcılığı sayısını Başbakanın takdirine vermek, Anayasanın 113 üncü maddesinde belirlenen ve yasama organına ait olan yetkinin yürütme organına kısmen devri anlamına gelir. (Any. madde 7, 113) Ayrıca, böylesi bir çözümün yerindelik ve siyasal istikrar yönlerinden bazı sorunlar üreteceği unutulmamalıdır. 23.4.1981 tarih ve 2451 sayılı yasanın ek mad. 1 hükmünde düzenlenen müşterek kararın imzasında doğabilecek sorunlar, sorunlar grubunun yalnızca birisidir. Yasada yer alan, "gerektiği sayıda" ibaresi yerine "en çok koalisyon ortakları kadar" formulasyonu, Anayasaya aykırılık sorununu çözecek ve ihtiyaca cevap verecek niteliktedir.

Saygılarımızla.

Ayvaz GÖKDEMİR
Erzurum Milletvekili

Ahmet İYİMAYA
Amasya Milletvekili

Salih Çelen
Antalya Milletvekili

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN	ANAYASA KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN
BAKANLIKLARIN KURULUŞ VE GÖREV ESASLARI HAKKINDA 3046 SAYILI KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI	**BAKANLIKLARIN KURULUŞ VE GÖREV ESASLARI HAKKINDA 3046 SAYILI KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI**
MADDE 1. – 27.9.1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanunun değişik 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	MADDE 1. – Tasarının 1 inci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.
"Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda eş güdüm sağlamak üzere Hükümetin oluşumu ve genel siyasetinin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda bakan, Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebilir."	
MADDE 2. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	MADDE 2. – Tasarının 2 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.
MADDE 3. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.	MADDE 3. – Tasarının 3 üncü maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Bülent Ecevit
Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd. *D. Bahçeli*	Devlet Bak. ve Başb. Yrd. *H. H. Özkan*	Devlet Bakanı *M. Keçeciler*
Devlet Bakanı *H. Uluğbay*	Devlet Bakanı *Prof. Dr. T. Toskay*	Devlet Bakanı *Y. Yalova*
Devlet Bakanı *Prof. Dr. Ş. S. Gürel*	Devlet Bakanı *S. Somuncuoğlu*	Devlet Bakanı *R. K. Yücelen*
Devlet Bakanı *M. Yılmaz*	Devlet Bakanı *Prof. Dr. R. Mirzaoğlu*	Devlet Bakanı *E. S. Gaydalı*
Devlet Bakanı *H. Gemici*	Devlet Bakanı *Prof. Dr. Ş. Üşenmez*	Devlet Bakanı *M. A. İrtemçelik*
Devlet Bakanı *F. Ünlü*	Devlet Bakanı *Prof. Dr. A. Çay*	Adalet Bakanı *Prof. Dr. H. S. Türk*
Millî Savunma Bakanı *S. Çakmakoğlu*	İçişleri Bakanı *S. Tantan*	Dışişleri Bakanı V. *Ş. S. Gürel*
Maliye Bakanı *S. Oral*	Millî Eğitim Bakanı *M. Bostancıoğlu*	Bayındırlık ve İskân Bakanı *K. Aydın*
Sağlık Bakanı *Doç. Dr. O. Durmuş*	Ulaştırma Bakanı *Prof. Dr. E. Öksüz*	Tarım ve Köyişleri Bakanı *Prof. Dr. H. Y. Gökalp*
Çalışma ve Sos. Güv. Bak. V. *M. C. Erstümer*	Sanayi ve Ticaret Bakanı *A. K. Tanrıkulu*	Enerji ve Tabiî Kay. Bakanı *M. C. Erstümer*
Kültür Bakanı *M. İ. Talay*	Turizm Bakanı *E. Muncu*	Orman Bakanı *Prof. Dr. N. Çağan*
	Çevre Bakanı *F. Aytekin*	

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe ve Dışişleri Komisyonları Raporları (1/346)

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü *3.6.1999*
Sayı : B.02.0.KKG.0.11/196-342/2504

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Önceki yasama döneminde hazırlanıp Başkanlığınıza sunulan ve İçtüzüğün 77 nci maddesi uyarınca hükümsüz sayılan ilişik listede adları belirtilen kanun tasarılarının yenilenmesi Bakanlar Kurulunca uygun görülmüştür.

Gereğini arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

1/801 Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü *29.7.1998*
Sayı : B.02.0.KKG.0.11/101-1401/4276

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 9.7.1998 tarihinde kararlaştırılan "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Mesut Yılmaz
Başbakan

GEREKÇE

Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ)'nin yapısal ve hukuksal statüsünü güçlendirecek bir şart ya da uluslararası anlaşma ile bölgesel bir teşkilâta dönüştürülmesi Türkiye tarafından daha başlangıçtan itibaren düşünülmüş bir hususdur. Ancak, bazı ülkelerin hukuksal yönden tam bağlayıcı bir metin yerine, sözkonusu işbirliğinin uluslararası statüsünü daha esnek ve belirsiz tutacak bir metin üzerindeki ısrarları üzerine KEİ İstanbul Zirve Deklarasyonu'nun imzalanmasıyla kurulmuştur.

25 Haziran 1992 tarihini ve 11 kurucu ülkenin Devlet veya Hükümet başkanlarının imzalarını taşıyan, ancak bu ülkelerin parlamentolarının onayından geçmemiş olan İstanbul Zirve Deklarasyo-

nu KEİ'ne de facto (fiilen) bir örgüt görüntüsü vermişse de de jure (hukuken) bir uluslararası kimlik ve statü kazandırmamıştır. Böyle bir gereksinim duyulacağının bilinciyle hareket eden Türkiye, KEİ'nin kuruluşunun üçüncü ayında, 23-24 Eylül 1992 tarihlerinde İstanbul'da yapılan Örgütsel İşler Toplantısında bir Şart hazırlanması konusunu tartışmaya açmıştır. Ancak, bu konuda uzlaşma sağlanamayınca, KEİ'nin kendi dinamiğine göre ve belirli modellerin kısıtlayıcı yapısı içine girmeden gelişmesi; Şart konusunun da görüş birliği oluştuğu zaman ele alınması ilke olarak benimsenmiştir.

Bununla beraber, KEİ'nin zaman içinde ve uluslararası konumunun güçlenmesiyle yalnız hukuksal değil, aynı zamanda bazı pratik sorunların da zorlamasıyla hukuksal bir kimlik konusu KEİ içinde önem kazanmış ve 1995'den itibaren çeşitli boyutlarıyla tartışılmaya başlamıştır. Bu hususla ilgili ilk özel toplantı 30-31 Ocak 1996'da Antalya'da gerçekleşmiştir. 25 Ekim 1996 tarihinde yapılan VII nci Dışişleri Bakanları Toplantısında, KEİ'nin kurumsal ve hukuksal temelinin öncelik taşıdığı teyid edilmiş, Yüksek Düzeyli Memurlar KEİ'nin bir bölgesel ekonomik teşkilâta dönüştürülmesi için gerekli belgeleri hazırlamakla görevlendirilmiştir. 5-6 Şubat 1997 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Yüksek Düzeyli Memurlar Toplantısında temel belgenin hazırlanması amacıyla bir yazım grubu oluşturulması kararlaştırılmıştır.

Sözkonusu Yazım Grubu, 1997 yılında çeşitli tarihlerde yaptığı dört toplantı ile çalışmalarını tamamlamış ve hazırladığı Şart olarak adlandırılan temel belge 22 Ekim 1997 tarihinde, Kiev'de yapılan X uncu Dışişleri Bakanları Toplantısında kabul edilmiştir. 30 Nisan 1998 tarihinde, Erivan'da yapılan XI inci Dışişleri Bakanları Toplantısında ise parafe edilerek 5 Haziran 1998 tarihinde Yalta'da Yapılan Devlet/Hükümet Başkanları Zirvesinde imzalanmıştır. Bu tarihten itibaren geçen yaklaşık bir yıl içinde Şart metni on üye ülkenin Parlamentolarınca onaylanmış ve 1 Mayıs 1999 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir.

KEİ'nin hukukî kimliğinin Parlamentolarca onaylanacak bir belgeyle güçlendirilmesi suretiyle bugün karşılaşılan bazı sorunların üstesinden gelinebilecektir. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

– KEİ'ne bağlı organlardan biri olan Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası bir anlaşmaya dayanırken, KEİ'nin bir Deklarasyona bağlı kalmasının doğurduğu dengesizlik,

– Üye ülkelerin katkı payları gibi malî yükümlülüklerini yerine getirirken karşılaştıkları zorluklar,

– Sekretarya ve personeline KEİ üyesi ülkelerde tanınacak ayrıcalıklar ve bağışıklıklar konusunda ihtiyaç duyulan hukukî zemin, (Bu konuda KEİ Şartı'na ek bir Protokol kabul edilmiştir.)

– Uluslararası platformlarda daha etkili bir şekilde temsil olanağı. (KEİ artık bölgesel bir ekonomik teşkilât olarak BM'de gözlemcilik statüsü elde edebilecek ve BM'ne bağlı kuruluşlarla işbirliği mutabakatları imzalayabilecektir. Aynı zamanda, ortak projelerin uygulanması için uluslararası malî kuruluşlardan gerekli yardım ve desteğin sağlanması da kolaylaşmış olacaktır.)

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Plan ve Bütçe Komisyonu *18.6.1999*
Esas No.: 1/346
Karar No.: 3

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

20 nci Yasama Döneminde, Dışişleri Bakanlığınca hazırlanarak 29.7.1998 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 30.7.1998 tarihinde tali komisyon olarak Komisyonumuza, esas komisyon olarak da Dışişleri Komisyonuna havale edilen "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" 22.10.1998 tarihinde Komisyonumuz gündemine alınmış ve yapılan çalışmalar sonucunda oluşturulan komisyon raporu Dışişleri Komisyonuna havale edilmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. Ancak, 18 Nisan 1999 tarihinde yapılan Milletvekili Erken Genel Seçimleri nedeniyle 20 nci Dönemin sona ermesi ile sözkonusu Tasarı, İçtüzük gereğince hükümsüz sayılmıştır. Seçimlerden sonra kurulmuş bulunan 57 nci Hükümet, Tasarının, İçtüzüğün 77 nci maddesi uyarınca yenilenmesini kararlaştırmış, bu karara ilişkin 3.6.1999 tarihli ve 2504 sayılı Başbakanlık tezkeresi aynı tarihte Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına intikal etmiştir. Tasarı, Başkanlıkça 17.6.1999 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiş, Komisyonun 18.6.1999 tarihinde yaptığı 12 nci birleşimde Hükümeti temsilen Maliye Bakanlığı ile Hazine ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlıkları temsilciliklerinin de katılımlarıyla incelenip, görüşülmüştür.

Bilindiği gibi; üyeleri arasında ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesini amaçlayan çok taraflı ve çok sektörlü bir işbirliği modeli oluşturan Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ), bazı üye ülkelerin de etkisi ile hukuksal açıdan tam bağlayıcı bir metin yerine, üye ülkelerin devlet veya hükümet başkanlarının imzaları ile oluşturulan bir deklarasyonun 25 Haziran 1992 tarihinde imzalanmasıyla kurulmuştur. Üye ülkelerin parlamentolarının onayından geçmemiş olan bu deklarasyon nedeniyle (KEİ), uluslararası platformlarda etkili bir şekilde temsil edilememektedir. Teşkilatın sekretarya hizmetlerinin yerine getirilmesinde bir takım malî ve hukuksal sorunlarla karşılaşılması nedeniyle sağlıklı bir yapıya henüz kavuşamamıştır.

Ancak, Türkiye'nin öncülüğünde yapılan müzakereler sonucunda Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin yapısal ve hukuksal statüsünü güçlendirecek ve üye ülke parlamentolarınca onaylanacak bir şart hazırlanmış ve sözkonusu şart ile Karadeniz Ekonomik İşbirliği bölgesel bir örgüte dönüştürülerek uluslararası platformlarda daha etkin bir temsil imkânına kavuşturulması hedeflenmiştir.

Tasarı ile; Anayasanın 90 ıncı maddesi uyarınca, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasının uygun bulunması öngörülmektedir.

Tasarının tümü üzerinde yapılan müzakerelerde;

Tasarı Gerekçesinin ilk paragrafında geçen "....hatta güçlü bir uluslararası konum kazanmasını da istemedikleri..." şeklindeki ifadenin, başta Yunanistan ve Ermenistan olmak üzere üye ülkeler arasındaki ilişkilerin iyi niyet ve karşılıklı güven esası çerçevesinde gelişmesine mani olabileceği, bu nedenle sözkonusu ifadenin metinden çıkarılmasının yerinde olacağı belirtilmiştir.

Bu görüşmeleri takiben, Tasarı ve Gerekçesi Komisyonumuzca da benimsenerek maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının, 1 inci maddesi ile yürürlük ve yürütmeye ilişkin 2 ve 3 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz, Dışişleri Komisyonuna havale edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili
Metin Şahin	*Mehmet Hanifi Tiryaki*
Antalya	Gaziantep
Sözcü	Kâtip
Nihat Gökbulut	*Cafer Tufan Yazıcıoğlu*
Kırıkkale	Bartın
Üye	Üye
Abdülkadir Akcan	*Gaffar Yakın*
Afyon	Afyon
Üye	Üye
Sait Açba	*Ali Uzunırmak*
Afyon	Aydın
Üye	Üye
Zeki Ergezen	*M. Altan Karapaşaoğlu*
Bitlis	Bursa
Üye	Üye
Recep Önal	*Süleyman Coşkuner*
Bursa	Burdur
Üye	Üye
Hakkı Duran	*Aslan Polat*
Çankırı	Erzurum
Üye	Üye
Mücahit Himoğlu	*Ali Er*
Erzurum	İçel
Üye	Üye
Ramazan Gül	*Aydın Ayaydın*
Isparta	İstanbul
Üye	Üye
Yılmaz Karakoyunlu	*Celal Adan*
İstanbul	İstanbul
Üye	Üye
Hasan Metin	*İlhami Yılmaz*
İzmir	Karabük
Üye	Üye
Zeki Ünal	*Necdet Tekin*
Karaman	Kırklareli
Üye	Üye
Ali Gebeş	*Mehmet Ali Yavuz*
Konya	Konya

Üye
Ahmet Derin
Kütahya

Üye
Veysi Şahin
Mardin

Üye
S. Ramis Savaş
Sakarya

Üye
Cevat Ayhan
Sakarya

Üye
Kemal Kabataş
Samsun

Üye
Tarık Cengiz
Samsun

Üye
Lütfi Ceylan
Tokat

Üye
Hasan Özgöbek
Uşak

Üye
Bekir Gündoğan
Tunceli

Dışişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi *19 . 6 . 1999*
Dışişleri Komisyonu
Esas No : 1/346
Karar No. : 2

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı, Komisyonumuzun 19 Haziran 1999 tarihli 2 nci Birleşiminde Dışişleri Bakanlığı ile Hazine, Dış Ticaret ve Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlıkları temsilcilerinin katılmalarıyla görüşülmüştür.

Üyeleri arasında ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini amaçlayan çok taraflı bir işbirliği modeli olan Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ)'nin yapısal ve hukukî statüsünü güçlendirecek bir şart ya da uluslararası anlaşma ile bölgesel bir teşkilâta dönüştürülmesi Türkiye tarafından baştan beri arzulanmakta idi.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin zaman içinde kendini kabul ettirmesi ve uluslararası konumunun güçlenmesi ile birlikte ortaya çıkan hukukî ve pratik güçlüklerin zorlamasıyla hazırlanan Şart metni 22 Ekim 1997'de kabul edilmiş, 30 Nisan 1998'de yapılan II nci Dışişleri Bakanları Toplantısında parafe edilmiştir.

Mevcut oluşuma uluslararası bir hüviyet ve statü kazandırmak amacıyla hazırlanan bahse konu Şart'ın onaylanması hakkındaki Kanun Tasarısı Komisyonumuzca uygun bulunarak kabul edilmiştir.

Komisyonumuzca konunun müstaceliyeti dikkate alınarak, Tasarının İçtüzüğün 52 nci maddesi uyarınca öncelik ve ivedilikle görüşülmesine karar verilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa saygıyla arz olunur.

Başkan	Başkanvekili
Kâmran İnan	*B. Suat Çağlayan*
Van	İzmir
Sözcü	Üye
Mehmet Kaya	*Ali Tekin*
Kahramanmaraş	Adana
Üye	Üye
Müjdat Kayayerli	*Nesrin Ünal*
Afyon	Antalya
(İmzada bulunamadı.)	
Üye	Üye
Hasan Erçelebi	*Seyyit Haşim Haşimi*
Denizli	Diyarbakır
Üye	Üye
M. Bedri İncetahtacı	*Mustafa Yaman*
Gaziantep	Giresun

Üye *Azmi Ateş* İstanbul	Üye *Osman Yumakoğulları* İstanbul
Üye *Rahmi Sezgin* İzmir	Üye *Süha Tanık* İzmir
Üye *Basri Coşkun* Malatya	Üye *M. Necati Çetinkaya* Manisa
Üye *Birol Büyüköztürk* Osmaniye	Üye *M. Cengiz Güleç* Sıvas

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ ŞARTININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. — 5 Haziran 1998 tarihinde Yalta'da imzalanan "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartı"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

A. *Mesut Yılmaz*
Başbakan

Dev. Bakanı ve Başb. Yrd.
B. Ecevit

Devlet Bakanı
G. Taner

Devlet Bakanı
Y. Seçkiner

Devlet Bakanı
Prof. Dr. H. S. Türk

Devlet Bakanı
R. Serdaroğlu

Devlet Bakanı
Prof. Dr. Ş. Gürel

Devlet Bakanı
Dr. İ. Çelebi

Devlet Bakanı
R. Şahin

Devlet Bakanı
C. Kavak

Devlet Bakanı V.
M. Taşar

Devlet Bakanı
M. Batallı

İçişleri Bakanı
M. Başesgioğlu

Maliye Bakanı
Z. Temizel

Bayındırlık ve İskân Bakanı
Y. Topçu

Ulaştırma Bakanı
N. Menzir

Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı
Prof. Dr. N. Çağan

Enerji ve Tabiî Kay. Bakanı
M. C. Ersümer

Turizm Bakanı
İ. Gürdal

Millî Sav. Bak. ve Başb. Yrd.
İ. Sezgin

Devlet Bakanı
H. Özkan

Devlet Bakanı
I. Saygın

Devlet Bakanı
Prof. Dr. S. Yıldırım

Devlet Bakanı
M. Gürdere

Devlet Bakanı
Prof. Dr. A. Andican

Devlet Bakanı
M. Yılmaz

Devlet Bakanı
B. Kara

Devlet Bakanı
E. Aşık

Devlet Bakanı
H. Gemici

Adalet Bakanı
O. Sungurlu

Dışişleri Bakanı V.
Ş. Gürel

Millî Eğitim Bakanı
H. Uluğbay

Sağlık Bakanı
H. İ. Özsoy

Tarım ve Köyişleri Bakanı
M. Taşar

Sanayi ve Ticaret Bakanı
Y. Erez

Kültür Bakanı
İ. Talay

Orman Bakanı
E. Taranoğlu

Çevre Bakanı
Dr. İ. Aykut

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ ŞARTININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. – Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. – Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. – Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ ŞARTI

Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin kurucu üyeleri, Arnavutluk Cumhuriyeti, Ermenistan Cumhuriyeti, Azerbaycan Cumhuriyeti, Bulgaristan Cumhuriyeti, Gürcistan Cumhuriyeti, Yunanistan, Moldova Cumhuriyeti, Romanya, Rusya Federasyonu, Türkiye Cumhuriyeti ve Ukrayna,

25 Haziran 1992'de, İstanbul'da "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Zirve Bildirisi"ni imzalamış olarak,

Bu bildiride kayıtlı olduğu gibi, 25 Haziran 1992 tarihli "Boğaziçi Açıklaması"nda, 30 Haziran 1995 tarihli "KEİ Katılımcı Devletleri Yüksek Düzeyli Toplantısının Bükreş Bildirisi" ve 25 Ekim 1996 tarihli "KEİ Katılımcı Devletleri Devlet ya da Hükümet Başkanları Moskova Bildirisi"nde de kayıtlı ilke ve amaçları benimsediklerini teyid ederek,

Birleşmiş Milletler Şartı'nda, Helsinki Nihaî Senedinde ve Yeni Avrupa için Paris Şartı'nda yer alan ilkeleri olduğu gibi, uluslararası hukukun genellikle kabul gören ilke ve kurallarını benimsediklerini tekrar belirterek,

KEİ bölgesindeki devletler arasındaki kalıcı ve yakın işbirliğini teşvik etmeye kararlı olarak,

Bölgesel girişimlerin, ilerlemenin teşvik edilmesinde ve çağdaş uluslararası yaşamın biçimlendirilmesinde gittikçe büyüyen rol ve önemlerinin bilincinde olarak,

Halklarının durumlarının ortak gayretler yoluyla sürekli geliştirilmesini sağlamak hususundaki kararlılıklarını tekrarlayarak,

Kurucu üyelerin potansiyelinin ve karşılıklı yararlara dayalı ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi imkânlarının farkında olarak,

Avrupa'daki bütünleşme sürecinin bir parçası olan, insan haklarına ve temel özgürlüklere dayalı, ekonomik serbestlik, sosyal adalet, eşit güvenlik ve istikrar yoluyla refaha varmayı amaçlayan, diğer ülkelerle, bölgesel girişimlerle, uluslararası örgüt ve malî kuruluşlarla iletişime açık bu bölgesel işbirliğine ilişkin ortak görüşleri paylaşarak,

Bu ekonomik işbirliğini kurucu devletlerin dünya ekonomisiyle daha ileri bir düzeyde bütünleşmelerini sağlamaya yönelik bir katkı haline getirmeye kararlı olarak,

Ülkelerinin ve halklarının KEİ bölgesini bir barış, istikrar ve refah bölgesi haline dönüştürmek amacıyla geniş bir ekonomik etkinlikler alanında yapıcı ve verimli işbirliğinde bulunma arzusunu ifade ederek,

Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin başlangıcından bu yana kaydettiği ilerlemenin KEİ'nin uluslararası hukukî kişiliğini sağlamlaştırma ihtiyacını arttırdığını idrak ederek,

Karadeniz Ekonomik İşbirliğini bölgesel bir ekonomik örgüte dönüştürmeyi kararlaştırmış olarak aşağıdaki hususları kabul etmişlerdir.

BÖLÜM I

GENEL HÜKÜMLER

Madde 1

Örgütün Kuruluşu

Kurucu üyeler, burada kısaca KEİ olarak anılacak Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütünü bölgesel bir ekonomik örgüt olarak kurmuşlardır.

Madde 2

Tanımlar

Bu Şart'ın amacı için :

a) "Örgüt", KEİ olarak da anılabilecek Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü demektir.

b) "Kurucu Devletler", 25 Haziran 1992'de, İstanbul'da "Karadeniz Ekonomik İşbirliğine İlişkin Zirve Deklarasyonu"nu imzalayan devletlerdir.

c) "Gözlemciler", KEİ tarafından kendilerine gözlemci statüsü verilmiş uluslararası kuruluşlar ya da devletlerdir.

d) "Uluslararası Kuruluşlar" hükümetlerarası ya da hükümetdışı kuruluşlardır.

e) "KEİ Bölgesi" üye devletlerin ülkeleridir.

f) "Alt Organlar" Dışişleri Bakanları Konseyi tarafından ya da onun yetkisi altında kurulan her türlü Çalışma Grubu, Uzmanlar Grubu, Görev Grubu Komite ya da Hizmet Birimleridir.

g) "Genel Sekreter", KEİ Uluslararası Daimi Sekreteryası'nın Genel Sekreteri demektir.

h) "Dönem Başkanı", KEİ dönem başkanlığını üstlenen üye devletin Dışişleri Bakanı ya da ilgili Devletin Hükümeti tarafından bu amaçla tayin edilen diğer bir Bakan demektir.

i) "Troyka", Dönem Başkanı, KEİ'nin bir önceki ve bir sonraki Dönem Başkanları ya da onların temsilcilerinden oluşan sistem demektir.

j) "Usul Hükümleri", KEİ'nin Usul Hükümleri demektir.

BÖLÜM II

İŞBİRLİĞİNİN İLKELERİ VE ALANLARI

Madde 3

Prensip ve Amaçlar

Çeşitli düzeylerdeki KEİ faaliyetleri yoluyla aşağıdaki ilkeler ve amaçlar izlenecektir.

a) Dostluk ve iyi komşuluk ruhuyla hareket etmek ve üye devletler arasındaki karşılıklı saygı, güven, diyalog ve işbirliğini sağlamlaştırmak;

b) İkili ve çok taraflı işbirliğini uluslararası hukuk kuralları ve ilkeleri temeli üzerinde daha fazla geliştirmek ve çeşitlendirmek;

c) İş yaşamını geliştirmek ve ekonomik işbirliği sürecine doğrudan katılan şirket ve kuruluşların ferdi ve kollektif girişimlerini teşvik etmek;

d) Ekonomik işbirliğini, üye devletlerin uluslararası örgütlere ya da kuruluşlara tam veya diğer nitelikteki üyeliklerinden kaynaklanan uluslararası yükümlülükleriyle çelişmeyecek ve üçüncü ülkelerle ilişkilerini geliştirmelerini engellemeyecek tarzda geliştirmek,

e) İlgili üye devletlerin özel ekonomik koşullarını ve menfaatlerini dikkate almak,

f) Diğer ilgili devletlerin, uluslararası ekonomik ve malî kuruluşlarla şirket ve teşebbüslerin KEİ sürecine katılımlarını teşvik etmek.

Madde 4

İşbirliği Alanları

Üye devletler, kabul edilen ilkelere uygun olarak ve halklarının sosyal refahı ile ulusal ekonomilerinde sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla, beşerî, tabiî ve diğer kaynaklarını daha etkin biçimde kullanma hedefine yönelik olarak ticaret ve ekonomik kalkınma; bankacılık ve finansman, iletişim, enerji, ulaşım, tarım ve tarımsal sanayi, sağlık ve eczacılık, çevre koruması, turizm, bilim ve teknoloji, istatistiki veri ve ekonomik bilgi değişimi, gümrükler ve diğer sınır yetkilileri arasında işbirliği, insan ilişkileri, örgütlü suçlar ve uyuşturucu, silah ve radyoaktif madde kaçakçılığı, her türlü terör hareketi ve yasadışı göçle mücadele alanlarında veya konseyin alacağı kararlar doğrultusunda ilgili diğer herhangi bir alanda işbirliği yapacaklardır.

BÖLÜM III

KATILIM

Madde 5

Üyelik

KEİ'nin üyeleri bu Şart'a taraf olan devletlerdir.

Madde 6

Katılım

KEİ, üye olmak isteyen ve KEİ'nin bu Şart'ta yer alan ilke ve amaçlarını üstlenmeye muktedir ve istekli addedilen her devlete açıktır.

Yeni üyelik başvuruları, Usul Hükümlerine uygun olarak incelenmek ve onaylanmak üzere bundan böyle Konsey olarak anılacak Dışişleri Bakanları Konseyine sunulacaktır.

Madde 7

Çekilme

Herhangi bir üye devlet, KEİ Uluslararası Daimi Sekretaryasının Genel Sekreterine konuyla ilgili kararı hakkında resmen bildirimde bulunmak suretiyle KEİ üyeliğinden çekilebilir.

Çekilme, bildirimde belirtilen tarihte yürürlüğe girer. Malî yükümlülükler açısından, çekilme, bildirilen tarihin içinde bulunduğu malî yılın sonunda geçerlik kazanır.

Madde 8

Gözlemci Statüsü

Gözlemci statüsü, kendi isteğiyle KEİ'nin çalışmalarına fiilen ve değerli katkılarda bulunmaya hazır olduğunu beyan eden her devlete ve uluslararası kuruluşa açıktır.

Gözlemci statüsü, Yönetmelik Kurallarına uygun olarak Konsey tarafından verilir, askıya alınır veya sona erdirilir.

Madde 9

Üçüncü Taraflarla İlişkiler

KEİ, karşılıklı ilgi alanlarına giren çeşitli konularda işbirliği yapmak isteyen üçüncü taraflarla (devletler, uluslararası örgütler ve kuruluşlar)

a) Periyodik mübadeleler ve istişareler çerçevesinde diyalog ortaklığı,

b) Belirli bazı konulardaki toplantılara katılma imkânı tanıyan sektörel diyalog ortaklığı,

c) Dönem Başkanının daveti ve bütün üye devletlerin rızası ile KEİ'nin toplantılarına katılma imkânı tanıyan misafir katılım

yollarıyla ilişkiler kuracaktır.

Diyalog ortaklığı ve sektörel diyalog ortaklığı Konseyin kararı uyarınca tanınabilir.

BÖLÜM IV

ZİRVE TOPLANTILARI

Madde 10

Üye Devletlerin Devlet ya da Hükümet Başkanları gerektiğinde bir araya gelebilirler.

BÖLÜM V

ANA VE YARDIMCI ORGANLAR

Madde 11

Dışişleri Bakanları Konseyi

Konsey KEİ'nin düzenli olarak toplanan, temel karar alma organıdır.

Konsey, KEİ'nin amaçları çerçevesinde

a) KEİ'nin faaliyetlerine ilişkin bütün konularda karar alır;

b) Alt organlar tarafından sunulan bütün konuları inceler ve bunlara göre gereken kararları alır;

c) Üyelik ve gözlemcilik statüsüne ilişkin kararları alır;

d) Usul Hükümlerini kabul eder ve değiştirir;

e) KEİ içinde Alt Organlar kurar, bunlara görevler verir, görevlerini belirler, değiştirir veya sona erdirir.

f) Uygun gördüğü diğer bütün konuları inceler.

Madde 12

Alt Organlar

Konsey Alt Organlar kurabilir.

Alt Organlar Konsey tarafından belirlenen görevleri yerine getirir, ortak projeler hazırladığı gibi bu projelerin/faaliyetlerin ilgili oldukları alanlardaki uygulanmasını izler;

Alt Organlar Konseye faaliyetlerinin durumu hakkında raporlar ve tavsiyeler sunarlar.

Madde 13

Dönem Başkanlığı

Dönem Başkanı KEİ çerçevesinde yürütülen bütün faaliyetleri koordine eder ve kabul edilen sonuç ve kararların uygulanmasını olduğu gibi KEİ faaliyetlerinin uygun biçimde yönlendirilmesini sağlar.

Dönem Başkanlığı İngilizce alfabetik sıraya göre her altı ayda bir rotasyona tâbidir.

Dönem Başkanlığı bir üye devlet tarafından üstlenilmediği takdirde sıradaki ilk üye devlet tarafından üstlenilir.

Madde 14

Troyka Sistemi

Troyka, Dönem Başkanının talebi üzerine KEİ'nin mevcut ve geleceğe ait faaliyetleri ile uluslararası örgüt ve kuruluşlarla ilişkileri hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere uygun görülecek bir düzeyde toplanır.

Madde 15

Yüksek Düzeyli Memurlar Komitesi

Üye Devletlerin Dışişleri Bakanlarını temsil eden ve onlar adına hareket eden Yüksek Düzeyli Memurlar Komitesi aşağıdaki yetkilerle donatılmıştır:

a) Alt Organların faaliyetlerini gözden geçirmek, Konseyin aldığı kararların ve tavsiyelerin uygulanmasını değerlendirmek, Konsey'e sunulacak tavsiye ve önerileri incelemek;

b) KEİ'nin bağlı kuruluşlarıyla işbirliği ve koordinasyona dair konuları incelemek, Konsey'e bu konular hakkında bilgi vermek ve gerektiğinde bunlara ilişkin tavsiye ve önerileri hazırlamak;

c) KEİ faaliyetlerinin örgütsel düzenlemeye ilişkin veçhelerini görüşmek, faaliyet takvimi hazırlığına katılmak, Konsey'in ve Dönem Başkanı'nın yetkileri dahilindeki konular dışında kalan hususlarda kararlar almak;

d) KEİ'nin yıllık bütçesini Konsey'in onayına sunmak;

e) Bütçenin denetlenmesini gerçekleştirecek özel bir alt grup için uzmanlar tayin etmek.

Madde 16

Uluslararası Daimi Sekretarya

KEİ'nin sekreterlik hizmetleri bu amaç için kurulan ve bundan böyle kısaca UDS olarak anılacak Uluslararası Daimi Sekretarya tarafından yerine getirilecektir.

KEİ'nin UDS'sı Türkiye Cumhuriyeti'nde İstanbul'da yerleşiktir;

UDS KEİ'nin Dönem Başkanının yetkisi altında görev yapar. Bu yetki Genel Sekreter tarafından kullanılır;

UDS personeli, Uluslararası memurlar olarak görevlerini KEİ'nin ilke ve amaçlarına tam bir riayetle yerine getirir. Bu personelin davranışları daima çalışmalarında gerekli olan bütünlük ve tarafsızlık ilkeleriyle uyum halinde olacaktır;

UDS personeli görevlerini yerine getirirken herhangi bir hükümetten ya da KEİ dışındaki bir makamdan talimat isteyemez ve alamaz. Anılan personel sadece örgüte karşı sorumlu uluslararası memur sıfatıyla bağdaşmayan her türlü davranıştan kaçınacaktır.

BÖLÜM VI

NİSAP VE KARAR ALMA

Madde 17

Nisap

Konsey nisabı üye devletlerin üçte iki çoğunluğudur.

Madde 18

Karar Alma

Karar alma mekanizması Yönetmelik Kurallarında belirlenmiştir. Konsey bütün konularda oydaşma sağlanmasına gayret gösterir. Usul Hükümlerinde belirtilen bazı konularda ise oydaşma zorunludur.

BÖLÜM VII

KEİ'NE BAĞLI KURULUŞLAR

Madde 19

Genel Hükümler

KEİ'ne bağlı kuruluşlar kendi bütçelerine sahip olan görevlerini temel belgelerine ve KEİ'nin 25 Haziran 1992 tarihli "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Zirve Bildirisi" ile işbu Şart'ta kayıtlı ilkelerine tam bir bağlılık içinde yerine getirirler.

Madde 20

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi

Bundan böyle KEİPA olarak anılacak olan Üye Devletlerin Ulusal Parlamentolarını temsil eden Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi, Karadeniz İşbirliği sürecine istişarî mahiyette gerekli desteği sağlar.

KEİ, amaçlarını gerçekleştirmek üzere KEİPA ile yakın işbirliğinde bulunur.

KEİ-KEİPA ilişkileri 25 Haziran 1992'de İstanbul'da imzalanan "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Zirve Bildirisi"nde müteakip Zirve Toplantıları kararlarında ve 26 Şubat 1993'de İstanbul'da kabul edilen "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi'nin Kurulmasına Dair Bildiri"de kayıtlı ilkelere dayalı olacaktır.

Madde 21

KEİ İş Konseyi

KEİ İş Konseyi KEİ üye devletlerinin iş çevrelerinin temsilcilerinden oluşan hükümetlerdışı uluslararası bir kuruluştur.

İş Konseyi'nin raporları Konsey'e bilgi için ve gerektiğinde bunlara uygun faaliyetlerde bulunmak üzere sunulur.

Madde 22

Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası

Üye devletler, 30 Haziran 1994'te Tiflis'de imzalanan "Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası (KTKB)'nın Kuruluşuna Dair Anlaşma" ile KTKB'nı kurmuşlardır.

Bankanın amacı, KTKB'nın kuruluşuna dair Anlaşma'nın hükümleri çerçevesinde bölge halklarının ekonomik refahına yönelik olarak üye devletlerin geçiş süreçlerine etkin biçimde katkıda bulunmak, bölgesel projeleri finanse etmek ve desteklemek, üye devletlerin kamu ve özel sektörlerinin projeleri ile üye devletler arasındaki ticarî faaliyetler için gerekli diğer bankacılık hizmetlerini sağlamaktır.

Madde 23

Akademik İşbirliği

KEİ üye devletlerin bilim çevreleri, öğretim görevlileri ve bilim adamları arasındaki işbirliğini bunların yetki alanı dahilinde KEİ ilke ve amaçlarını gerçekleştirmek üzere destekleyecektir.

Madde 24

KEİ'ne Bağlı Merkezler

KEİ'ne bağlı merkezler ilgili bütün üye devletlere, işbirliğinin belirli bazı alanlarında hizmet etmek üzere Konsey'in onayı üzerine kurulurlar.

Bu merkezler faaliyetlerinin belirli bazı alanlarında KEİ'nin ilgili alt organlarıyla yakın bir işbirliği içinde çalışacaklardır.

Bu merkezlerin faaliyetlerinin sonuçları istişarî niteliktedir.

BÖLÜM VIII

MALÎ HÜKÜMLER

Madde 25

Örgütün Bütçesi

KEİ'nin bütçesi, üye devletlerin Konsey'in ilgili kararlarına göre belirlenen malî katkılarından oluşmaktadır.

Bütçe yıllık olarak kabul edilir ve denetlenir. Malî yıl 1 Ocak'tan 31 Aralık'a kadar sürer.

Malî yükümlülüklerin yerine getirilmemesi Konsey'in incelemesine sunulur.

Madde 26

Örgüte Gönüllü Katkılar

Konsey'in kararı üzerine özel fonlar yaratılabilir. KEİ üye devletlerinin, devlet gruplarının, gözlemcilerin ve üçüncü taraf donörlerin gönüllü olarak bu amaçla yapacakları katkıları, bu tür gönüllü katkıları bağlanan koşullar KEİ'nin ilke ve amaçlarıyla uyum halinde olduğu takdirde memnuniyetle karşılanacaktır.

Her özel fon Konsey tarafından bu fon için kabul edilecek özel kural ve düzenlemelere tabi olacaktır.

BÖLÜM IX
HUKUKÎ HÜKÜMLER
Madde 27
Hukukî Yetki

KEİ hukukî kişiliğe sahip olacaktır. Bu kişilik
a) Sözleşme akdetme,
b) Taşınır ve taşınmaz mal edinme ve elden çıkarma,
c) Dava açma
yetkilerini içerecektir.

Madde 28
Ayrıcalıklar ve Bağışıklıklar

KEİ, görevlileri ve üye devletlerin temsilcileri, üye devletlerin topraklarında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 13 Şubat 1946'da kabul edilen "Birleşmiş Milletler Ayrıcalıklar ve Bağışıklıklar Sözleşmesi'nde belirtilen ve görevlerini KEİ'nin ilke ve amaçlarına uygun olarak bağımsız biçimde yerine getirmeleri için gerekli ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanırlar.

Evsahibi ülkenin vatandaşı ya da bu ülkede sürekli ikamet eden UDS'nın görevlileri ve üye devlet temsilcileri sadece görevlerinin ifası sırasındaki resmî eylemleri bakımından yargı bağışıklığından ve dokunulmazlığından yararlanacaklardır.

Üyeler KEİ ve UDS görevlilerinin ayrıcalık ve bağışıklıklarıyla ilgili olarak ek bir protokol akdedeceklerdir.

Madde 29
Anlaşmazlıkların Halli

İki veya daha fazla üye devlet arasında bu Şart'ın yorumlanması veya uygulanmasıyla ilgili bir anlaşmazlığın vukuu halinde taraflar istişarede bulunacaklar ve gerekirse anlaşmazlığı incelenmesi ve sonuçlandırılması için Konsey'e sunacaklardır.

Madde 30
Değişiklikler

Herhangi bir üye devlet bu Şart'a değişiklik önerisi getirebilir.

Önerilen değişiklik metni UDS yoluyla üye devletlere dağıtılır ve incelenmesi ve onaylanması için Konsey'e sunulur.

Bu Şart'ta yapılacak ve yukarıdaki ikinci paragrafa göre kabul edilecek değişiklikler üye devletlerin onay, kabul ve uygun bulmasına tâbi olacak ve otuzüçüncü maddede kayıtlı usule uygun olarak yürürlüğe girecektir.

BÖLÜM X
SON HÜKÜMLER
Madde 31
İmzalama, Onaylama, Kabul, Uygun Bulma ve Katılım

Bu Şart KEİ'nin bütün kurucu üyelerinin imzasına açık olacaktır.

Bu Şart KEİ'nin imzacı kurucu üyelerinin onay, uygun bulma veya kabulüne tâbidir.

Bu Şart, imzacı olmayan herhangi bir devletin bu Şart'ta yer alan hükümlere uygun olarak katılımına açık olacaktır.

Onay, uygun bulma, kabul veya katılım belgeleri tevdi merciine verilecektir.

Madde 32
Çekinceler

Bu Şart'a herhangi bir çekince konulamaz.

Madde 33
Yürürlüğe Giriş

Bu Şart dokuz kurucu devletin onay, uygun bulma veya kabul belgelerini tevdi ettikleri tarihi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Bu Şart'ı birinci paragrafta öngörüldüğü üzere yürürlüğe girişinden sonraki bir tarihte onaylayan, kabul eden veya bu Şart'a katılan her devlet için bu Şart bu devletin ilgili belgelerini tevdi ettiği tarihten itibaren yürürlüğe girecektir.

Madde 34

Depoziter

Bu Şart'ın tevdi mercii UDS'dir. Bu Şart'ın aslı İngilizce tek örnek olarak depoziter UDS'ya tevdi edilir.

Aşağıda imzası bulunan bizler tam yetkili olarak bu Şart'ı imzaladık.

Yalta'da, Bindokuzyüzdoksansekiz yılının Haziran ayının beşinci günü yapılmıştır.

Arnavutluk Cumhuriyeti (İmzalar)
Ermenistan Cumhuriyeti
Azerbeycan Cumhuriyeti
Bulgaristan Cumhuriyeti
Gürcistan
Yunanistan Cumhuriyeti
Moldova Cumhuriyeti
Romanya
Rusya Federasyonu
Türkiye Cumhuriyeti
Ukrayna

Feryal Çotur
Elçi
Çok Taraflı Ekonomik
İşler Genel Müdür Yrd.